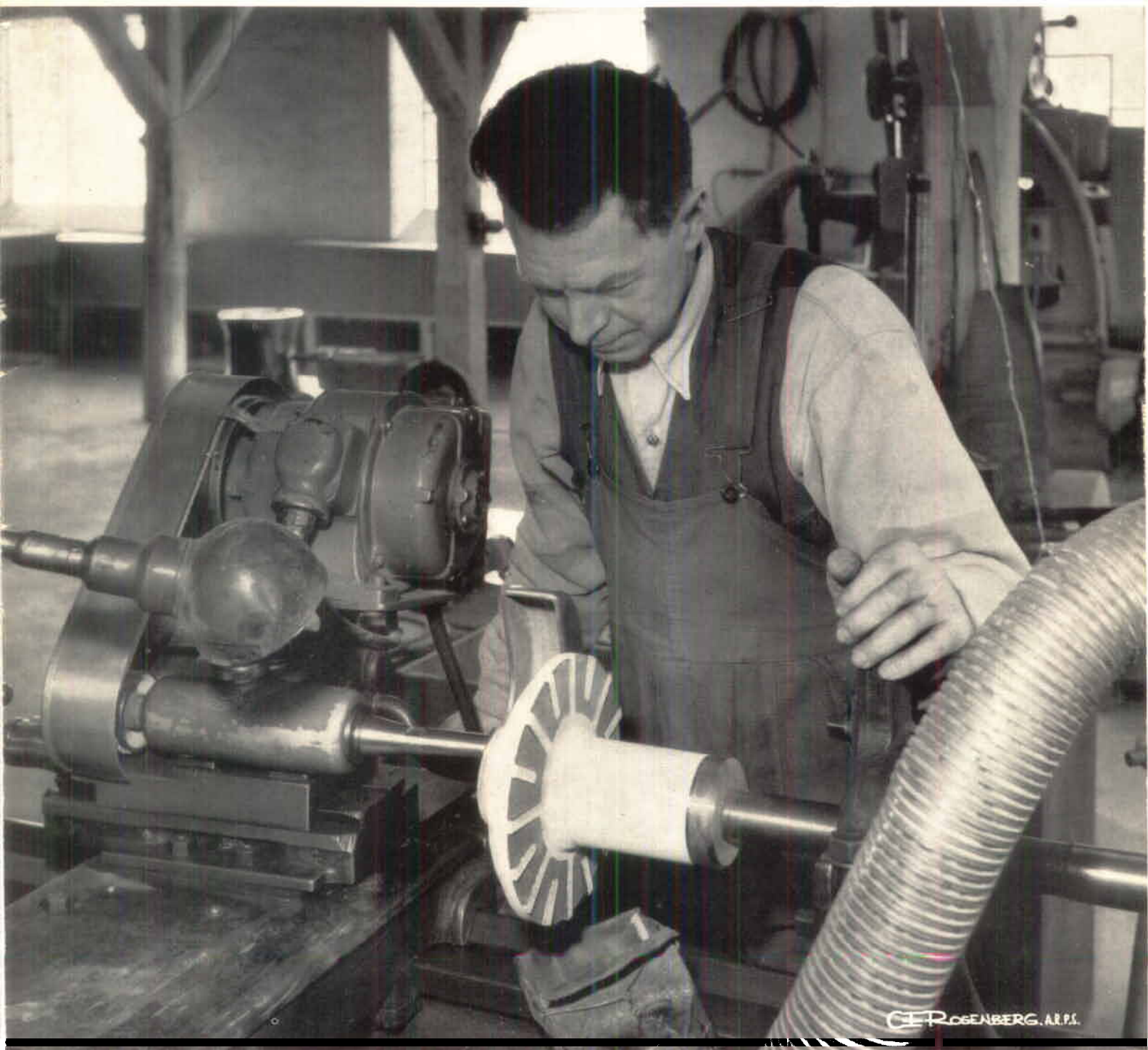

BRANNPUNKTEN

Arkivexemplar

C. I. ROSENBERG, A.B.P.S.

Årg. 10

Nr 1

April 1952

HÖGANÄSKONCERNENS PERSONALTIDNING

Årg. 10 Nr 1 April 1952

Ansv. utgivare: PEG. GUMMESON

Huvudredaktör: B WALLGREN

Andre redaktör: E LINDSTRÖM

Copyright

HÖGANÄS-BILFESHOLMS AB, HÖGANÄS

UR INNEHÄLLET

Samling kring pumpen

Krukan går (än) så länge... men pumpen kommer.
Ett reportage från Stengodsfabriken i Höganäs
av Eric Lindström 4

Centralisering eller decentralisering?

Anders Örne utvecklar sina tankar kring en gammal tvistefråga 11

Ciceron för 3800

Så många personer besökte nämligen Höganäsbolagets anläggningar i fjol. Sign. Joker berättar om besöken 17

Finkeramiska fabriken i Höganäs nedlägges

och samarbetskommittén har haft extra sammanträde därom 18

Hylotrupes, modulplattor och annat i Höganäsreklamen

Ing. Birger Folin om kundinformationen 1951 .. 26

Eldfast = Höganäs

AB Industritegel, Helsingfors, koncernens finska dotterbolag, har 10-årsjubilerat 28

När elektriciteten kom till Höganäs

Ing. W Örtenholm skildrar, hur Höganäs i seklets början blev ett »upplyst» samhälle 34

»Mejsla bort det värsta, så går det», sa' Owen

Ett apropå till den föreslagna rivningen av det Owenska pumphuset i Höganäs 37

Färgstarkt Folkets-Hus Fullbordat

Sign. Jerker har varit och tittat på det nya medborgarhuset i Bjuv 40

1000 dollar för en Discus

Ett besök hos akvaristen Olle Svensson i Höganäs 46

Omslagsbilden: Carl Ljung på Stengodsfabriken i Höganäs ger ett syrafast pumphjul dess exakta mått. Se vidare reportage »Samling kring pumpen» på s. 4.

»Finkeramiskan i Höganäs

läggs ned. 30-talet kvinnor blir arbetslösa.» Detta var de uppseendeväckande rubriker, som en vacker dag i januari mötte läsarna av en i nordvästra Skåne utkommande daglig tidning med stor spridning bland våra arbetare. Som en blixtnöje från klar himmel kom detta meddelande, det första genom vilket de berörda arbetarna fick kännedom om driftsnedläggelsen. Och företagsnämnden, som ju borde ha varit den första instans, som avtalsenligt skulle ha underrättats i ett sådant fall, den hade inte fått veta något! Upprörande! Vem hade begått den indiskretion, som ju måste ligga bakom tidningsmeddelandet, därmed åsidosättande allt vad avtal heter?

Lugn,

bara lugn. Nyssnämnda resonemang har i verkligheten *inte* förts! Men det skulle kanske ha kunnat föras, nota bene om händelsen inträffat någon annanstans än just i Höganäs. Här i Höganäs är vi nämligen så beskaffade, att vi, när någonting inträffar i arbetslivet, inte först sätter på oss dubbla glasögon för att studera avtalsparagrafer. Vi försöker handla praktiskt, i avtalets anda naturligtvis, men måhända inte alltid efter dess bokstav. Och i det avseendet är vi nog, oss emellan sagt, lika goda kålsupare allihop. Ytterst har väl denna liberala inställning gentemot samarbetsavtalet helt enkelt sin grund däri, att våra samarbetskommittéer—företagsnämnder fanns till och funnit sin form redan långt före avtalet.

Oss emellan sagt.

Vad hade egentligen hänt?

Ett beslut hade fattats inom Höganäs-bolagets styrelse, att Finkeramiska fabriken i Höganäs, som under en följd av år gått med avsevärda förluster, skulle nedläggas. Närmare om nedläggelsen kan läsas på s. 18 under Samarbetsverksamheten. Enligt avtalet skulle nu företagsnämnden eller, som det här heter, samarbetskommittén sammankallas för att emottaga s.k. varsel om de permitteringar, som tyvärr var nödvändiga. Kallelse till sådant sammanträde utfärdades också. Men dessförinnan underrättades såväl huvudförhandlaren för de berörda arbetarna som fackföreningens ordförande om vad som förestod. Det var till följd av dessa förhandsmeddelanden, vilka kanske inte var så formellt avtalsenliga men ändå av företagsledningen ansågs praktiskt motiverade, som nämnda tidning, väl också lite på sidan om avtalet, i andra hand fick kännedom om den förestående driftsnedläggelsen och publicerade en i detalj korrekt notis därom, två dagar innan samarbetskommittén fick det officiella meddelandet.

Nå, men samarbetskommittén, då?

Ja, den sammanträdde ju i vederbörlig ordning. Men inte heller på detta håll är man paragrafryttare, så någon protest, att man inte var den första instans, som fick reda på driftsnedläggelsen, avhördes inte. I sak insåg man till fullo, att driftsnedläggelsen var nödvändig, och man tog det hela med upphöjt lugn. Ett pikant inslag, ej återgivet i protokollet, må i denna förtroliga spalt räddas åt eftervärlden. En av de manliga kommittéledamöterna ville, riderligt nog, uttrycka sitt beklagande av den situation, som inträtt för de berörda kvinnorna, och hemställde, att bolagsledningen verkligen måtte göra en kraftansträngning

Bidrag till nästa nummer av »Brännpunkten» måste vara Red. tillhanda
senast den 1 maj 1952.

att skaffa arbete åt dessa. En av dem sade då med ett leende: »Ni behöver inte be för oss. Vi ska nog klara oss själva». Se'n blev det inte mer sagt om den saken.

För fullständighetens skull

bör här tilläggas, att för den, som följt med utvecklingen vid Finkeramiska fabriken under senare år, borde inte driftsnedläggelsen ha kommit »som en blix från klar himmel», såsom här ovan antagits. I själva verket var nog himmelen ganska mulen. Redan på informationsmötet år 1949 med samtliga samarbetskommittéer yttrade sig dir. Gummeson i pessimistiska tongångar om Finkeramiskans framtid, och på informationsmötet 1950 talade intendent Rickman allvarsord om prisutvecklingen på detta område. Nu finns det naturligtvis de, som i samband med dessa möten gärna för ordet taktik på tungan (»Bry Dej inte om att gå på Gummesons informationsmöten. Han kan betala, bara han vill!»). Men de som tar mötena för vad de är, nämligen ärliga försök från företagsledningens sida att skåda in i en oviss framtid, ja, de har i det nu aktuella fallet sannerligen inte saknat förvarningar.

Den obenägenhet

att hårt hålla på formerna i samband med företagsnämnderna, som ovan talats om, är ett handicap i den poängjakt, som på sina håll blivit en följd av den omdiskuterade s.k. värderingen av nämndverksamheten. Upphovsmannen till denna värdering har nu i sin tidning kommit med ett genmäle till vår kritik i »Brännpunkten» av hans värdering (Är Ni med?). I sak får nog genmälet i stort sett anses vara ett medgivande av att vår kritik är befogad, men vad *formen* beträffar... nåja, vi håller som sagt inte så mycket på formerna! Blott ett litet prov på genmälets argumentering må här lämnas. Vi hade, som läsaren måhända erinrar sig, påtalat, att värderingen av nämndverksamheten syntes oss ensidig, emedan

man endast frågat *en* av de berörda parterna, trots att man förklarat, att »det är två eller tre medparter, som har ansvaret för hur nämnderna lyckas». I sitt genmäle lämnar man nu den något förbluffande upplysningen, att man visst inte eftersträvat en allsidig värdering av nämndverksamheten utan just en ensidig, och fortsätter ordagrant: Är egentligen mer att säga därom? Härpå svarar vi: Nej, naturligtvis inte!

Men om vi trots allt

skulle tillägga något, så blir det bara i form av en liten historia, som kanske en och annan inte har hört.

En affärsman formulerade en gång en likvidpåminnelse på följande sätt:

— Vi är förvånade över att vi ännu inte emottagit likvid för vår räkning, som förföll till betalning för över ett halvt år sedan.

Svaret löd:

— Ni skall inte alls vara förvånade över att Ni inte fått några pengar. Det beror helt enkelt på att jag inte skickat några!

Anders Örnes artikel

i julnumret om räntan har som väntat väckt åtskillig uppmärksamhet och diskussion. I vår strävan att ständigt hålla oss i kontakt med opinionen inom vår läsekrets ställde vi naturligtvis ett par frågor rörande denna artikel till våra lokalkorrespondenter. På frågan, huruvida »Brännpunkten» över huvud taget bör ta upp sådana problem i sina spalter, har man övervägande svarat Ja. I motiveringen skriver en korrespondent: »Det skadar aldrig att få till livs även andra synpunkter än ens egna (gäller för många), även om gamla inrotade vanföreställningar får sig en knäck.» En annan säger rent ut: »Jag är förb—d. För att Örne har rätt!»

Men Örne har inte bara sympatisörer. En av läsekretsens valda ombud skriver, att han på frågan, om »Brännpunkten» bör taga upp sådana problem, måste svara både

Ja och Nej, »därför att Herr Örne har lite reda på, att alla rör vi i samma båt, fem procent ränta tyder på att varje ny husägare skulle få gå ifrån sina hem.» — Ajo, Anders Örne känner nog till en del även om dessa saker, och han har f. ö. just i sin artikel behandlat egnahemsägarens speciella problem i samband med inflationen (s. 10, högra spalten). Detta måste vår sagesman ha förbisett.

»Oss emellan sagt»

har ju varit den stående rubriken på denna krönika alltifrån första början. I vårt sista frågeformulär bad vi att få reda på vad man tyckte om denna spalt. Vi var nog beredda på en del kritik, då vi ju raljerat ganska friskt i densamma under årens lopp. Övrigt nog fanns emellertid praktiskt taget ingenting av kritik i de inkomna svaren. En av korrespondenterna, framskjutna arbetarrepresentant, skriver: »Jag tycker nästan alltid häst om 'Oss emellan sagt'». Vilket nästan är för mycket blommor på en gång.

Nåja, vi fortsätter väl i ungefär samma stil som hittills att kommentera vad som hänt

»se'n sist» med allt vad detta innebär av ros och ris.

Med detta nummer

lämnar Eric Lindström sitt medarbetarskap i »Brännpunkten». Han lämnar också Högnäbolaget för att tillträda befattningen som verkställande direktör i Svenska Reklamförbundet. Herr L. har undanbett sig alla utläggningar rörande sina insatser i »Brännpunkten», och detta skall vi självfallet respektera. Må det emellertid tillåtas oss, övriga medlemmar på redaktionen, att på denna plats till den avhållne vännen och medarbetaren uttala ett enkelt men uppriktigt tack för allt vad han på olika sätt betytt för vår tidning. I detta tack instämmer säkerligen hela vår stora läsekrets.

I redaktionen efterträdes herr Lindström från och med nästa nummer av redaktör Rolf G Kittel, tidigare bl.a. redaktör för AB Wilhelm Beckers personaltidning »Färg och forum». Vi hälsar på förhand redaktör Kittel välkommen till oss.

Och så önskar

vi till sist alla våra läsare en

Glad Påsk!

Intervjuade blev:

Överingenjör
WALTER CRONSTRÖM.

Serviceingenjör
ANEL WESTER,

Driftsingenjör
RUDOLF VOODE,

Vik. förman ERIK HJELM
och många av Stengods-
fabrikens arbetare.

C E ROSENBERG
fotograferade,

ANDERS STEN
ritade.

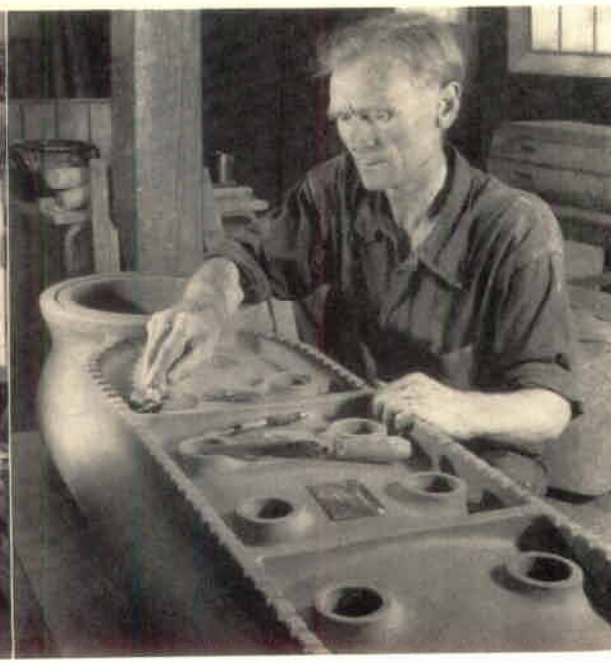
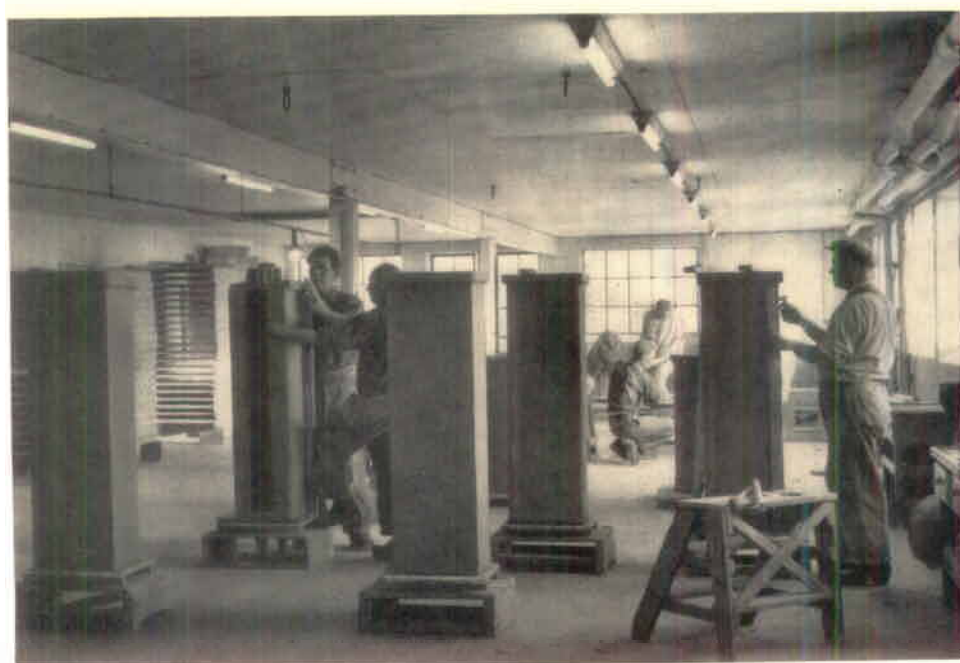
ERIC LINDSTRÖM
skrev.

Stengodsfabriken i Höganäs har så småningom förvandlats från krukmakareverkstad till en anläggning för kvalitetsprodukter av syrafast stengods. Rör, vaskar, behållare o.d. tillhör redan det traditionella i den jämförelsevis nya tillverkningen. Men utvecklingen tyder på att den för några år sedan upptagna tillverkningen av syrafasta pumpar och pumpdelar i mycket hög grad hör framtiden till.

Fru Andersson, som är i trettioårsåldern och som gärna vill följa modets växlingar, beslöt sig för att till Valborgsmässofirandet strö en slinga silver på sin svartglänsande hjässa. När hårfrisörskan med vätesuperoxidens hjälp lägger grunden till fru Anderssons nya lock, kretsar fru Anderssons tankar helt säkert kring andra ting än tillverkningsprocessen för den vätska, med vilken hon nu behandlas. Och det må vara henne hjärtligt förlåtet. Annars är det faktiskt så, att ingredienserna i vätesuperoxiden är mycket aggressiva till sin läggning. Men tämjda av skickliga kemister kan de framföras i frihet och bli så goda vänner med mänsklig materia, att de t.o.m. kan härja bland ljuva kvinnolockar utan att åstadkomma annan skada än möjligen en och annan beundrande resp. förtrytsam blick (beroende på inom vilket kön blickens ägare har sitt hemvist). Den sortens skada är fru Andersson emellertid inte ledsen för. Men låt oss återgå till kemisterna och deras dressyr av de farliga vätskorna. Den processen måste ske i en apparatur, som står pall för påfrestningarna och inte låter sig angripas av de frätande vätskornas sjudande anlopp. Och att det material, som användes i detta sammanhang, kan vara syrafast stengods från Höganäs, visste inte fru Andersson. Vilket också är henne

hjärtligt förlåtet. Ty stengodset liksom de flesta av Höganäsbolagets övriga produkter utför sin gärning om inte i det tysta så i alla fall i det fördolda. Bland de få produkter, som syns utåt, intar det gamla Höganäskruset ännu en framträdande plats — inte på produktionsprogrammet men i det allmänna medvetandet, vilket är två högst skilda saker i detta sammanhang. Och krukans kände fru Andersson till, ty hon har en sådan därhemma, och hälften av hennes medsystrar i detta land kommer i första hand att tänka på hushållskärl, när de hör namnet Höganäsbolaget. Vilket må vara dem förlåtet. Ja, nära lika många herrar är också av den uppfattningen, att Höganäsbolaget det är framför allt krus och krukor. En marknadsundersökning för inte så länge sedan visade detta. Som bekant är för de allra flesta av »Brännpunktens» läsekrets, intar tillverkning av hushållskärl en blygsam plats bland företagets många produkter. Och dess ställning i Stengodsfabrikens tillverkningar är också av det blygsammare slaget — endast två av cirka 60 man drejar alltjämt krukor. Må därför redan i denna förut förlåtelsetyngda inledning också skrivaren hugsvälas med tillgift för att han i det följande kommer att ägna sig mera åt nuet och framtiden än åt de tynande resterna av det förflutna.

T.v.: I den mängd av syrafasta lådor och behållare av olika slag, som tillverkas vid Stengodsfabriken, ingår framkallningstankar för fotografiskt bruk. Fr.v. Hugo Holm, Arthur Fredricsson och Ragnar Klang. I bakgrunden Henry Hansson och Gunnar Holm. Lådorna byggs upp kring för ändamålet tillverkade trästommar. T.h.: En komplicerad pjäs är den här »paddan», som Henry Hansson håller på med. Mera korrekt uttryckt är det fråga om en sektion till ett kyl- och torkaggregat.

En svårpassad särling

Att hushållskärlden fått ge vika för det syrafasta stengodset beror på många omständigheter. Höganäsbolaget är väsentligen en industri för industrien. Nedan av denna anledning faller kärntillverkningen utanför ramen för den ordinarie produktionen. Bolagets distributionsapparat inklusive försäljning och reklam är upplagd efter den antydda produktionspolitiken. Även i detta sammanhang blir hushållskärlden en svårpassad särling. Men framför allt är det så, att marknaden för keramiska hushållskärl på längre sikt torde krympa samman mer och mer. Konserveringsindustriens frammarsch och modern förpackningsteknik har förvisat det gamla hushållskärlet till en undanskymd plats i skafferiet -- i kylskåpen är utrymmet för litet. Parallellt med denna utveckling, som här endast skisserats, har den kemiska industrien gått fram med större steg, än man anat, och öppnat användningsområden för syrabeständiga material av olika slag. Tysklands bortfall under kriget som leverantör av keramiska material hör också till bilden. Det är mot denna bakgrund ganska naturligt, att Bolaget för några år sedan började intensifiera den syrafasta tillverkningen.

Denna omfattar idag huvudsakligen rör och rördelar, behållare och cisterner, kar och vaskar, kranar och kylare, torn och torndelar, pumpar och pumpdetaljer.

Skåniskt och engelskt, men också en nypa salt

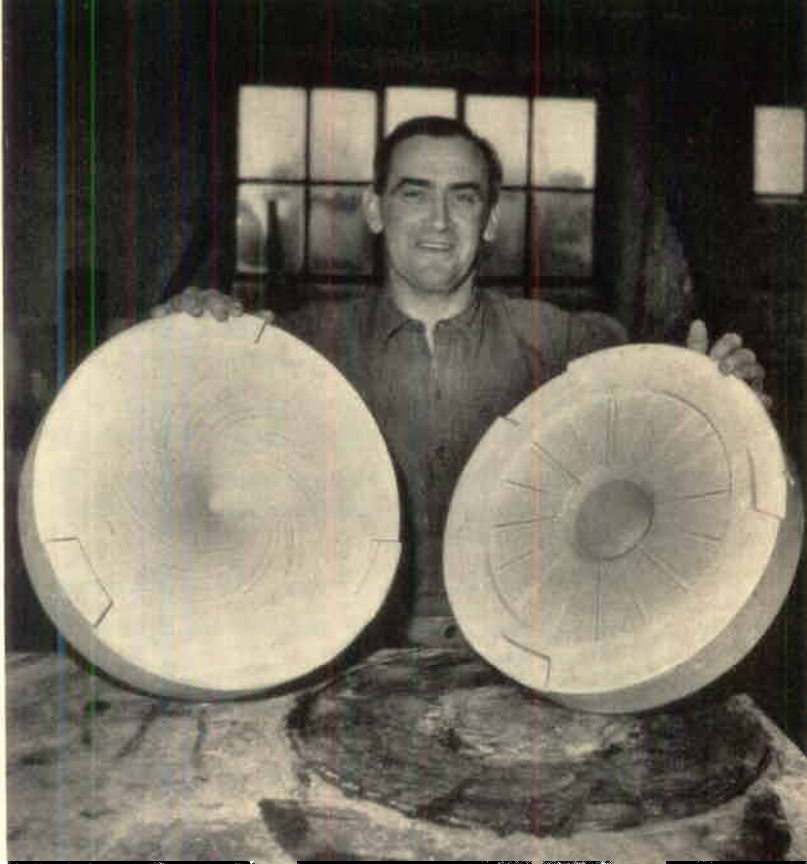
I Stengodsfabrikens lagerlada, en av de allra äldsta byggnaderna inom fabriksområdet, kan man bekanta sig med råmaterialen. Här ligger i de olika kättarna engelsk lera (leverantör Watts Blake & Bearn), leror från Rögla och Wallåkra, porslinsskrot osv. Wallåkralera och Røglalera utgör huvudbeståndsdelarna i den massa, som användes för hushållskärlden, medan den engelska lera och porslinsskrotet är de väsentliga ingredienserna i det bak, som sedermera skall formas till syrafasta produkter. I den syrafasta massan ingår också s.k. flussmedel, i detta fall fältspat. Detta för att få ett tätare gods vid en »måttlig» temperatur, dvs. ca 1 200°.

Råmaterialförbrukningen för ett år ser i huvuddrag ut så här: Engelsk lera 400 ton, Wallåkra lera 200 ton, Rögla lera 120 ton, Fältspat 80 ton, Granitmjöl 180 ton, Porslinsskrot 100 ton. Dessutom åtgår för glaseringen ca 20 ton koksalt per år, och ugnarna slukar ca 2 000 ton Höganäs A-kol årligen.

Drejning, putsning, beskickning och se'n in i ugnen

Sedan råmaterialen krossats och blandats för sina olika ändamål, rör vi oss i Stengodsfabriken med som antytt två olika slag av mussor, hushållsmassan och den syrafasta massan.

Av den förra arbetar man med en hårdare massa för handdrejning och en mjukare för maskindrejning. Maskindrejarna Andin Andersson och Johan Leo ger massan med tillhjälp av bl.a. den

Formhalvor till pumphjul. Karl Ekendahl på Stengodsfabrikens gipsverkstad är pappa till de modeller, som ligger till grund för formgivningen.

Drejskivan används ännu, men mest som arbetsbord i samband med formgivning av syrafasta detaljer. Karl Persson lägger grunden till ett pumphus för pump av märket HS 80/65. Siffrorna avslöjar, att inloppsöppningen kommer att ha en diameter av 80 mm, utloppsöppningen 65 mm. Beräknad kapacitet: 700 liter per minut.

- Stengodsfabriken har f.n. 58 arbetare anställda
- huvudgrupperna utgöres av 22 formare, 5 sättare, 4 brännare, 4 putsare, 3 slipare
- arbetarnas sammanlagda levnadsålder är 2827 år motsvarande en genomsnittsålder på 50 år
- den sammanlagda anställningstiden är 1741 år, vilket motsvarar en anställningstid av i genomsnitt 30 år
- Gustaf Nilsson på Stengodsfabriken svarar för tillverkningen av krematoriebrickor och är ensam om detta i hela landet
- de 10 rundugnarna medger 175 bränningar per år
- 11 ton kol, kvalitet Höganäs A I, åtgår för varje bränning
- 115 kg koksalt åtgår per ugn och bränning för glaseringen
- ugnarna har en kapacitet av vardera 5–7 ton bränngods
- Stora Kopparbergs Bergslags AB (Skutskärs Fabriker, Skutskär), är den störste köparen av Stengodsfabrikens pumpar
- försäljningen av Höganäs stengods inkl. den syrafasta entreprenadverksamheten kan beräknas till nära en miljon kronor per år

eldrivna drejskivan och gipsformen hushållskärlets gestalt. Den förre är f.ö. skyddsombud och ett mycket belåtet sådant — *inte en enda dag vid Stengodsfabriken gick i fjol förlorad på grund av olycksfall i arbete*. Efter vederbörlig torkning av godset tar putsaren vid. Harry Bogren kan han heta. I så fall är han van vid jobbet, för han har hållit på med det i trettio år och klarar av 128 st 8-liters krus per dag.

Nästa steg i krukans tillblivelse är öronpåsättningen. Den proceduren kallas här beskickning, och en av dem som svarar för det heter Idof Söderberg, veteran i gamet. Han fyller i år 67 men tänker inte låta sig pensioneras än. Det »lyna» jobbet vid beskickningen klarar man lätt, även om man åldersmässigt är att hänföra till pensionärerna. Idof Söderberg är en av de många musikaliskt begåvade bland Stengodsfabrikens arbetare. Det är fiolen, som är hans instrument. Gåvan att spela har han fått i arv, och barnen hans vansläktas inte. En av dem är basunist i Höganäs musikkår, den andre musikvolontär. Och det behövs inte mycket mer än att bäge sönerna är hemma samtidigt, förrän trion låter välljudet från sina instrument smeka det söderbergska hemmet. Det får bli de stycken och melodier, som »pågarna» bestämmer — »jag faller in så lätt, bara jag får höra mig för ett litet tag», säger violinisten. Skulle han själv bestämma, vad som skall spelas, då blir det »Släckta fyrar» eller någon annan av de gamla melodierna, de som den sö-

derbergiska violinen ännu sjunger av alltsedan den tid, då han spelade till dans på Arilds paviljong och på otaliga skånska »bonnagillen».

Hos Oskar Roslund stannar vi till ett tag för att beundra den rytmiska elegansen hos hans sätt att hantera krukorna, när han invändigt begjuter dem med en glasyrslamma. Efter ytterligare torkning, denna gång ovanpå ugnsvälven, är det slutligen tid för krukorna att förena sig med sina syrafasta kolleger i rundugnarnas saltmättade hetta.

Den hårdare hushållsmassan åter användes för handdrejning bl.a. av de enligt arbetarskyddslagen föreskrivna keramiska vattenbehållarna för arbetsplatser utan tillgång till rinnande dricksvatten. Dessutom säljes denna massa till keramikkonstnärer över hela landet.

Pressning och »sumpning», pressning igen

Råmaterialet för den syrafasta tillverkningen har efter krossning i kollergång och vindseparering hamnat i säck och vidarebefordrats till en blandningsho, där vatten tillsättes. Återstår så den för massans täthet och plasticitet betydelsefulla »utandningen» av luftinneslutningarna. Denna sker i vakuumpressbråka, där massan pressas ut i en sträng, som uppdelas i stycken eller klytar av ungefär samma typ som de i samband med hushållsmassan omnämnda. Klytarna »sumpas» dvs. lagras i ett par veckor, varefter de än en gång får sucka ut i vakuumbråkan. Först där-efter har massan blivit så homogen, tät och plastisk, att den kan användas för den syrafasta stengodsproduktionen. Beroende på vad slag av produkter det är fråga om, förses vakuumpressbråkan med olika munstycken — rör-, blad- och klytmunstycke. Några färdigprodukter, förutom det raka röret, pressas inte fram. Är det ett muffrör det gäller, drejas muffen för sig och påsättes röret för hand — tre arbetsoperationer, som borde kunnat bli en, bara lerorna och pressverktygen kunde komma överens. Det kan de emellertid inte — ännu så länge. Men det kommer! Rören och rördelarna är den största av fabriken tillverkningar idag, och särskilt muffrören har en stark ställning på marknaden. De kommer framför allt till användning i laboratoriernas avloppsnät, där de kvalitativa anspråken med hänsyn till de kemiska påfrestningarna är särskilt höga.

De höjda rören däremot tillverkas i gipsform med utgång från de blad av lera, som pressas fram genom bladmunstycket.

Rekord(be)hållaren rymmer mer än 2 000 liter

Den största åtgången har emellertid lerbladen för en annan viktig tillverkningsgren, den som omfattar behållare av olika slag. Små och stora, höga och låga, cylindriska och kubiska. Bland formarna, dvs. i detta fall de mannar, som ser till, att godset får form, möter oss många kända profiler. Pliktmänniskan Henry Hansson, arbetarnas förhandlingsankare, mångbetrodd kommunalman med utpräglad känsla för åldringars problem, lycklig morfar inte att förglömma. Här träffar vi

"Stengods," ritat av Anders Sten

Axel Jacobsson

Algot Olsson

Sven Carlberg

Gustav Löfstedt

Gustav Svantesson

Johannes Olofsson

Henry Hansson

Idof Söderberg
Petter Blixt

Gunnar Hansson

ett par välkända Holmare, bröderna Gunnar och Hugo, båda stötspelare inte bara i den Holmska släktorkestern utan också i Höganäs musikkår.

... Vi firar 100-årsjubileum nästa år, upplyser Gunnar, som visserligen inte är bas för men väl i detta »bass», om nu ett så värdslost epitet får användas i samband med en av vårt lands allra äldsta bruksmusikkårer. Arthur Fredricsson, Hugo Holms kompis, spelar också — med ögonen, som förräder något av äkta gosselynne. Längre bort i den långa arbetslokalen står med pipan i munnen Mauritz Nilsson, fabriken dragspelare, och där skymtar lille glade Axel Jacobsson, som med lätt-het bär sina 67 år.

Tillverkningen av behållarna sker huvudsakligen på så sätt, att man bygger upp bladen kring trästommar, som tillverkats för ändamålet. Putsningsen och den slutliga ansningen gör formaren själv och har för denna liksom för tidigare led i behållarens tillblivelse en arsenal av högst egenhändigt förfärdigade »verktyg». Skärstråken, packningspinnen, putslädret och slätgummit är några exempel på sådana verktyg, vilka kan tjäna som symboler för hur det hantverksmässiga förfaringssättet att framställa dessa keramiska produkter ännu lever kvar mitt uppe i den moderna industriproduktionen. Produktionen av behållare omfattar lådor och vaskar för de mest skilda ändamål, med eller utan studs, dvs. ansats för utloppsöppning. Fotografens framkallningstankar, jättekar för galvaniseringsindustrin, absorptionskärn, saltningsskar är ett par plock i den ymniga floran.

En hel del är katalogkonfektion men mycket alltjämt skräddarsytt. Detta gäller f.ö. stora delar av Stengodsfabrikens tillverkningar, ett förhållande på betydligt mera ont än gott. Den längre seriens ekonomiska och tekniska fördelar har ännu inte tillräckligt kunnat utnyttjas. Någon större produktion på lager har av samma skäl inte kunnat ske med påföljd, att kunden ofta får bereda sig på helt andra leveranstider än om lagerhållning i större skala förekommit. Näväl, vi skall inte här fördjupa oss allt för mycket i dessa problem. I stället skall vi se litet närmare på vad Hugo Holm bokstavligen fördjupat sig i. Det är nästan bara den kolsvarta kalufsen, som når upp bakom den grå fasaden till, ja, varken mer eller mindre än den hittills största låda som tillverkats på Stengodsfabriken. Inte mindre än 2 200 liter skall den rymma. Den göres på försök, det har den danske beställaren fått besked om. Bolaget tar risken, ty en så stor order (läs pjäs) kan råka ut för mycket otyg, även om formarens arbete är aldrig så väl utfört. Torkningsproceduren är en mycket ömtålig historia, ömtåligare ju större pjäserna är. En enda liten, kanske för blotta ögat, osynlig sprickbildning och hela det stolta verket förvisas till skrothögen. Men lyckas det, ja då kan formarkompisarna Fredricsson och Holm glädja sig med varandra, bolaget och kunden över ett lyckat försök. Så stor är lådan, att den inte kommer in i ugnen med mindre än att

Överst: År 1897 fick 12-årige Johannes Olofsson för första gången kontakt med drejningen. Han har förblivit bolaget och sitt yrke trogen. Någon krukdrejning är det emellertid inte tal om numera. På bilden är det en betkorg för galvanisering, som håller på att formas av Olofssons skickliga händer. I förgrunden några av de många hjälpverktygen.

I mitten: Efter formgivningningen placeras det syrafasta godset i den helautomatiska kammartorkan, där materialet regelbundet besiktigas av Gunnar Jönsson.

Nederst: Tio koleldade rundugnar ingår i Stengodsfabrikens ugnsavdelning. Här förenas de olika produkterna för gemensam bränning. Fr.v. Olle Persson, Gösta Holm, Folke Bengtsson.

den redan väl tilltagna ugnöppningen måste vidgas ett bra tag. Spännande stunder väntar!

Hur ter sig marknaden för de syrafasta behållarna?, var en av de många frågor, som ställdes till den ansvariga produktions- och försäljningsledningen. Svaret blev något blandat. Katalogsakerna är f.n. på tillbakagång beroende väsentligen på konkurrens från behållare av syrafasta metaller. Inte därför att dessa har högre kvalitets-egenskaper, men därför att behållarna av syrafast stengods är mindre hanterliga. Transporter och förflyttningar måste ske med stor varsamhet. Det syrafasta stengodssets höga kvalitet gör mellertid, att specialbeställda kärl för kvalificerade ändamål i framtiden bör hävda sig väl i konkurrensen.

Stengods i pansar

I Stengodsfabrikens s.k. drejaravdelning snurrar ännu drejskivan. Men rytmen är en annan än den fordontima. Drejskivan är nu framför allt ett praktiskt och bra arbetsbord för formaren, som håller på med framställning av ett rikhaltigt sortiment syrafasta detaljer, huvudsakligast kranar, pumphar och pumpdelar. Äldst i gänget är Johannes Olofsson, för dagen i färd med - - jo, han drejar verkligen - att locka fram en s.k. hetkorg (för rengöring av metaller i syrabad) ur ett stycke lera. F.d. gruvkarlen, den förnöjsamme Petter Blixt träffar vi också på, liksom Stengodsfabrikens historieberättare nr 1, Gustav Svantesson och Örn-pappan Sven Carlberg. Men vi skall stanna till ett slag hos Karl Persson, som på sin drejskiva bygger hus, dvs. pumphus. Och när vi stannar här, så är det därför att i denna och nära angränsande tillverkningar framtidsmusiken spelas upp. Det är cirka sju år sedan man på Stengodsfabriken försökstillverkade den första svenska stengodspumpen. Erfarenheterna sporrar till vidareutveckling på detta område, där man på allvar kan räkna med en standardtillverkning och härigenom äntligen bereda plats för den större serien. Lättvunnen är inte den optimism, som nu möter från ansvarigt håll. Svårigheterna har varit många och stora och är inte helt övervunna. Det som bl.a. vållar teknikerna bryderi är att få godset att passa in i de kemiska maskinerna samt de stora påfrestningar det utsättes för. Det är som ett led i strävandena att avhjälpa de förstnämnda svårigheterna, som man får se den för cirka fem år sedan tillkomna slipavdelningen. Och för att bemästra de senare besvärigheterna bepansras godset i vissa fall.

Funderingar kring en ugn

Efter torkningsprocessen, för vilken fabriken sedan år 1947 bl.a. är utrustad med en helautomatisk torkanläggning omfattande sex kammare, sker bränningen i tio koleldade rundugnar. Ett sättargång på fem man med veteranen John Nilsson i spetsen svarar för sättning och tömning, medan brännarkvartetten ser till, att ugnarna hålles i gång på rätt sätt och att koksaltet vräks in i det rätta ögonblicket.

Överst: »Kortaste vägen mellan två punkter» går i det här fallet genom en lucka i taket. Den färdigtorkade krukan släpps iväg av Hardin Paulsson. John Nilsson nere vid ugnen står beredd.

I mitten: På lagerplatsen ligger katalogsakerna upp-radade. I förgrunden syrafasta golvbrunnar. På trucken Oskar Kristiansson.

Nederst: Sven Nilsson och Eric Persson, den senare fabriksklubbens ordf., i färd med att avmontera rörslipmaskinen i slipavdelningen.

Högsta fabriksledningen har tagit sig många funderingar kring ugnarna och bränningsproblemet. Ugnarna är mer än hundra år och har givetvis efter hand försetts med sådana moderniteter som den optiska strålningspyrometern, och de släpper inte från sig några mindervärdiga produkter. Så nog är de »still going strong». Men, ja där finns ett par men, och de tål att diskuteras. Den med bränningen kombinerade saltglaseringen omöjliggör ett utnyttjande av all den värme, som skulle kunna tillvaratagas, om den inte vore saltmättad. Mot det resonemanget reser sig den invändningen, att ett slopande av saltglaseringen samtidigt med bränningen skulle innebära, att ett särskilt glasrymoment skulle behöva införas. Vilket är dyrast att »elda för kråkorna» och få glasyren med på köpet eller att övergå till annan, mera ekonomisk bränning och bryta ut glaseringen? Enkelt är problemet inte. Bränning i t.ex. tunnelugn medför inte bara direkt bättre bränsleekonomi. Tunnelugnen har som bekant också den fördelen, att sättning och tömning sker *utanför* ugnen. För att, som sig bör, få ett påtagligt underlag för den fortsatta diskussionen och försöksmässigt skaffa sig praktiska erfarenheter har bolagsledningen efter ingående överväganden beställt en specialugn från Kerabedarf i Berlin. Det blir ett mellanting mellan en kammarugn och tunnelugn med plats för tre tunnelugnsvarnar.

Slipavdelning med sikte på snäva toleranser

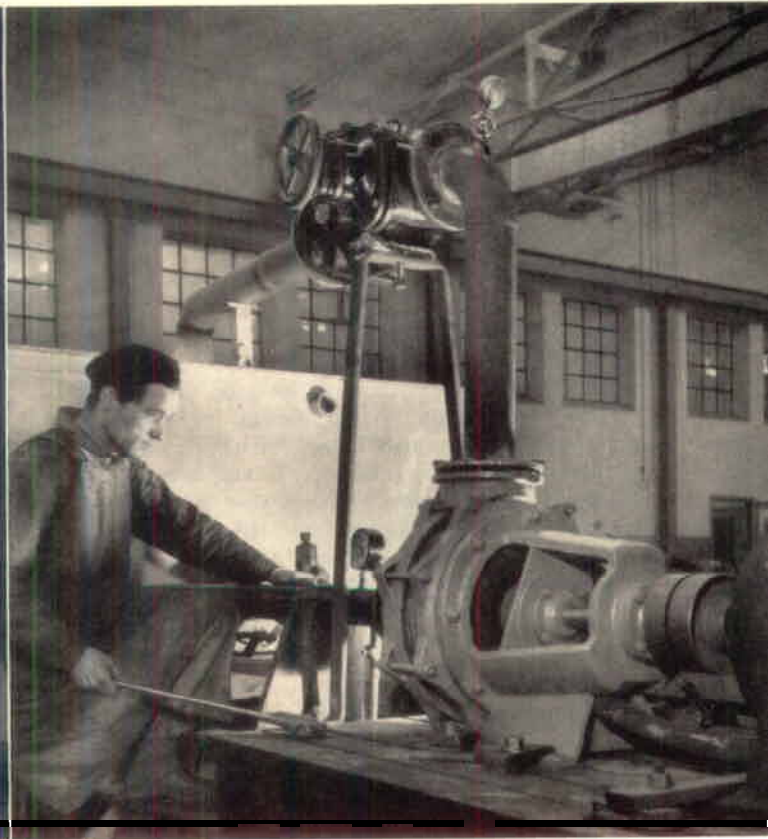
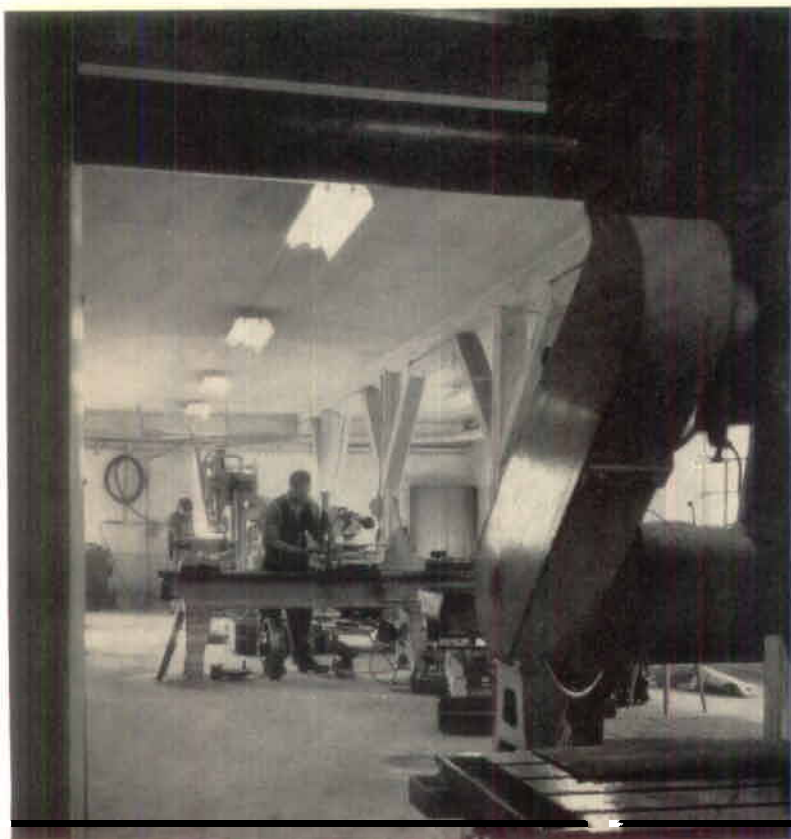
Passningskraven på de syrafasta stengodsdelarna nämndes nyss som en av de svårigheter, man har att brottas med. Det var, sade vi, för att komma tillrätta med dessa problem, som en särskild slipavdelning tillkommit.

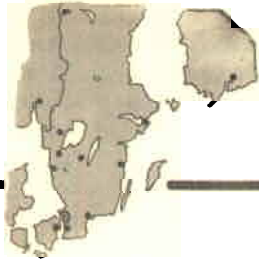
I slipavdelningen råder en annan atmosfär än den, vi vant oss vid från vårt besök i de andra av fabriksens avdelningar. Materialet, som behandlas, har hårdnat. Det behövs här andra doningar än det enkla putsläddret för att få stengodsdelarna att passa för varandra och för den apparatur, de är avsedda för. Det manuella arbetet har avlösts av maskinarbete, den mjuka tystnaden har sprängts sönder av moderna verkstadsmelodier, som spelas upp på två svarvar, en karusellslipmaskin och en rörslipmaskin. Det är nämligen med denna maskinella utrustning, som Eric Persson, Sven Bohlin och de övriga mannarna ger rören, pumphjulen och övrigt gods den exakthet i måtten, som kunden kan önska. Rörslipmaskinen är så tillvida en symbol för samarbetet i tekniska angelägenheter mellan koncernens olika grenar, som den tillverkats vid AB Slipmaterial-Naxos i Västervik. Den är avsedd för parallellslipning av rören, dvs. båda rörändarna slipas samtidigt, samt försedd med vridbart bord, så att olika vinklar kan slipas.

God grund för vidare byggande

Och härmed må vår rundvandring på Stengodsfabriken vara avslutad, fabriken där gammalt och nytt stämt möte. Generationers sinne för materialet har tillvaratagits av skickliga, moderna tekniker i en tillverkning, som till vissa delar är pionjärbetonad. En gång för alla givna är inte den nu aktuella produktionen. Ej heller tillverkningsmetoderna. En god och på erfarenheter rik grund har man emellertid att stå på, när det gäller att försvara uppnådda positioner och bygga vidare för framtiden. Och det är minsann tillgångar så goda som några.

T.v.: Slipavdelningen, där de syrafasta produkterna får exakta mått. Närmast kameran rörslipmaskinen. Därefter Carl Ljung vid en bänksvarv. Längst bort skyntar Gunnar Hansson vid en karusellslip. T.h.: Ingenting överlämnas åt slumpen. Stengodspumparna utsätts för ingående prov, innan de levereras till kunden. Här provas tryck och kapacitet. Karl Axel Olsson följer med spänd uppmärksamhet utslagen på vakuummanometern, som registrerar rådande tryck på pumpens sugside.

SITUATIONEN

ANDERS ÖRNE:

Centralisering eller decentralisering?

Tankar kring en gammal tvistefråga

Fördelarna och olägenheterna av centralisering har dryftats länge och ej sällan lidelsefullt av politiker, organisationsmänniskor, företagsledare och teoretiker. De två ytterligheterna representeras av de meningsgrupper, som kallar sig syndikalister eller anarkister, vilka befinner sig i ena ändan av åsiktsskalan, och nationalsocialister och kommunister, som återfinns i den andra ändan. Mellan ytterligheterna finns det många skiftningar.

Först några ord om betydelsen av orden i rubriken till denna artikel. Man måste vara ense om begreppen, innan man ger sig till att diskutera dem. Är man inte det — eller är orden som striden gäller mångtydiga — så kan man hålla på att gräla i evighet utan att övertyga varandra eller lyssnarna och läsarna.

Först några ord om betydelsen av orden i rubriken till denna artikel. Man måste vara ense om begreppen, innan man ger sig till att diskutera dem. Är man inte det — eller är orden som striden gäller mångtydiga — så kan man hålla på att gräla i evighet utan att övertyga varandra eller lyssnarna och läsarna.

Envar som läser denna artikel torde av eget förnuft och kraft ha upptäckt, att orden central och centralisera liksom fotbollstermen center utgår från ordet centrum. Vi svenskar har lånat detta ord från romarna, som i sin tur har annekterat det från grekerna. Hos dem härledes det från ett verb, som betyder sticka, stinga. Centrum är det stick i underlaget, som man måste göra, då man med en passare vill rita upp en cirkel. Därav har betydelsen mittpunkt eller medelpunkt uppstått.

Att ord av detta slag mestadels brukas i överförd eller bildlig bemärkelse är väl klart. Centrala nervsystemet har inte sitt centrum mitt emellan hjässan och fotsulorna. Dess viktigaste organ, hjärnan, är placerad i översta ändan av kroppen. När man talar om centralisering av rätten att besluta exempelvis, menar man inte, att besluten fattas i ett geometriskt centrum. Man vill endast säga, att besluten kommer till stånd hos det ledande organet för staten, för en kommun, förening eller stort företag och alltså inte är uppdelade

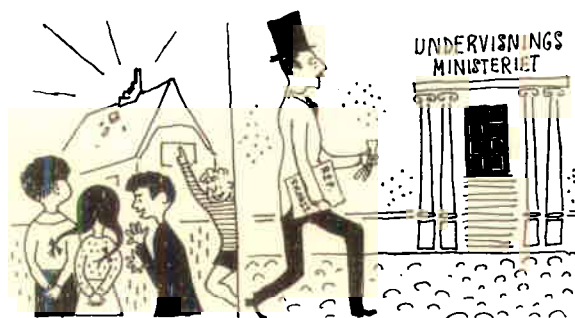
mellan flera organ. En läroboksförfattare, som skrev redan förra seklet, har givit ett upplysande svar på frågan vad centralisering av statsförvaltningen är. Vår största ordbok citerar honom:

»Om all makt är samlad i regeringens hand i huvudstaden, förvaltningens centrum, så att ämbetsmännen i orterna endast äro osjälvständiga verktyg för genomförandet av regeringens befallningar, såsom i Frankrike, kallas förvaltningen centraliserad.»

När skorstenen på ett franskt folkskolehus skall repareras

Det påstås, att om skorstenen på ett franskt folkskolehus blåser sönder, så måste frågan om dess reparation gå till undervisningsministeriet. Själv lade jag, när jag var chef för svenska postverket, märke till att de enklaste frågor till den franska postförvaltningen — exempelvis om ett skadat postpaket — besvarades av kommunikationsministeriet »Au nom du Ministre», dvs. å ministrerns vägnar.

Vi svenskar känner oss nog inte så litet stolta över vårt eget förvaltningssystem, då vi ser sådana utslag av centralisering. Och stoltheten är berättigad. Våra förvaltningsenheter, ämbetsverken, är regeringens organ för verkställigheten av dess beslut, som i många fall vilar på ett föregående

Det påstås, att om skorstenen på ett franskt folkskolehus blåser sönder, så måste frågan om dess reparation gå till undervisningsministeriet

riksdagsbeslut. Men verken fattar i sin tur beslut och vidtar åtgärder på eget ansvar. De har att självständigt tolka lagar och förordningar. Varje verk hör till ett regeringsdepartement, men departementschefen får inte på egen hand fatta något beslut eller utdela några befallningar, och verken är varken berättigade eller skyldiga att lyda order av honom. Han måste föredraga ärenden, som angår verken, inför Konungen i regeringskanselj. Orderna kommer till verken i form av offentliga skrivelser, i viktiga frågor undertecknade av kungen eller »på nådig befallning» av departementschefen.

Denna ordning gör ämbetsverken i hög grad självständiga. Förvaltningens alla detaljer får de med andra ord själva besluta om. Men deras beslut kan överklagas hos regeringen eller en förvaltningsdomstol, varigenom enhetligheten i de tillämpade principerna vidmakthålles och risken för godtycke avlägsnas.

Ungefär samma ordning gäller i viss utsträckning mellan de olika verken och dem underordnade myndigheter, som kan ha en ganska stor egen rätt att besluta, ehuru ett överklagande då närmast skall ske till vederbörande verks centrala styrelse.

Fördelarna av den svenska statsförvaltningens decentralisering

Denna decentralisering har haft och har alltså betydande fördelar ur förvaltningens och samhällets synpunkt. Allmänheten vet, var ansvaret för de olika åtgärderna skall läggas. Hela förvaltningen blir mera överskådlig och märkligt nog även snabbare. Missbruk har svårare att inlästa sig. Inflytandet av politiska kastvindar kan ej göra sig gällande på samma sätt som då ärenden avgörs på muntlig order till underordnade tjänstemän av en minister, som kanske sitter endast en kort tid och icke känner den realitet, som ligger bakom ärendet. Innan ärenden avgörs av regeringen, skall de enligt svensk grundlag remitteras till vederbörande ämbetsverk, som har att avge offentliga utlåtanden. De intresserade parterna får därigenom på ett tidigt stadium kännedom om verkets synpunkter. Dessa refereras i pressen och kan kritiseras både av den och av parterna före avgörandet i regeringen.

Efter hand har beslutanderätten i en mängd ärenden flyttats från regeringen till ämbetsverken, och däri ligger en tendens till decentralisering. Namnändringarna avgjordes från början av länsstyrelserna, men detta ledde till många obehag. De flyttades sedan till regeringen i konselj, först på ecklesiastikdepartementets, sedan på justitiedepartementets föredragning, och kungen undertecknade resolutionerna. Hela denna grupp av ärenden har nu överflyttats till statistiska centralbyrån. Ingen olägenhet har uppstått därigenom, men departementet och konseljen har frigjorts från en mycket stor mängd beslut, som belastade statsrådsprotokollet.

Detta sätt att överlämna vissa områden av förvaltningen till regeringen underordnade myndigheter med självständig beslutanderätt, men med klagerätt för den, som är missnöjd med ett avgörande, innebär en verklig decentralisering. Att däremot flytta ut de centrala ämbetsverken i geografien, såsom föreslagits från en del håll, lättar på intet sätt centraliseringen.

Att fiskeristyrelsen, när detta ämbetsverk bildades genom en uppdelning av lantbruksstyrelsen, förklades till Göteborg, förändrade icke dess egenkap av att vara ett centralt ämbetsverk under Kungl. Maj:t. Graden av decentralisation beror på vilka befogenheter verken har fått, icke på deras adress.

Denna redogörelse för statsförvaltningens organisation förefaller måhända vid första påseendet icke vara på sin plats i denna tidskrift, som framför allt sysslar med allmänna ekonomiska spörsmål, när den går utanför den stora Höganäs-koncernens gränser. Av det följande skall framgå, att den i alla fall hör till ämnet.

Centralisering under tvång nödvändig på många områden — men glöm inte, att människan är det centrala!

Under tidernas lopp har det förts heta meningstrider om fördelarna av centralisering eller decentralisering på alla möjliga områden. Mycket tjänar det inte till att fortsätta detta oftast rent teoretiska meningsskifte. Genom ett sådant övertygas ingen, som redan har en av sina känslor bestämd uppfattning. Debatten måste i en sådan fråga föras med ständigt beaktande av den praktiska verkligheten. Och därtill gäller det att ta hänsyn till en part, som vissa samtida centralister brukar helt förbise: Människan själv. Att det är hennes bästa, som allting måste sikta till, har många anhängare av centraliseringen glömt eller ansett onödigt att ta med i räkningen. Lika stor glömska visar anarkisterna (av anarki, som ju betyder regeringslöshet), då de föreställer sig, att den fullständiga decentraliseringen med individer och fria smågrupper som enda enheter i samhälls- och försörjningslivet skulle bli till gagn för människosläktet. Det var ingen lycka för människorna, då vattenanskaffningen i städerna var decentraliserad till enskilda brunnar eller hämtningsställen. Genom centralisering till stora vattenreningsverk och inledning av vattnet i bostäderna genom rör främjades mäktigt hygienien och lättades den enskildes tillvaro, varjämte det blev möjligt att effektivt bekämpa eldsvådorna. Telegraf, telefon och post har till förutsättning en mycket långt driven centralisering. Järnvägar och landsvägar likaså. Naturligtvis behöver inte skötseln av landsvägsnätet vara lagd under ett statligt verk i Stockholm. Man kan också tänka sig, att den uppgiften lades under landstingen. Det enskilda vägunderhållet in natura, övervakat av små vägdistrikt, visade sig för 30 år sedan i praktiken ohåll-

Många centraliseringsåtgärder är till gagn. Det var ingen lycka för städernas borgare, när vattenförsörjningen var decentraliserad till enskilda brunnar och hämtningsställen. Centrala vattenreningsverk och rörledningar gjorde livet lättare, höjde hygien och folkhälsa.

bart, då underhållet av de starkt trafikerade vägarna gick upp till tusentals kronor per kilometer, fastän biltrafiken vid den tiden var obetydlig mot nu.

Dessa exempel, som skulle kunna mångfaldigas, visar klart och tydligt, att i praktiken centralisering under en tvångsmakt är oundviklig på många områden, just med hänsyn till människan och hennes försörjningsliv.

Inte all centralisering är gagnelig

Härav får man emellertid inte dra den slutsatsen, att all centralisering är gagnelig. Det är dock vad anhängarna av statskapitalismen och statstotalismen har gjort. Enligt deras teori skall allting i samhället planeras och organiseras centralt, och all bestämmanderätt över varje detalj skall i princip ligga hos statens regering eller hos det »enhetsparti», varpå denna stöder sig. Eftersom människan är en varelse med egna målsättningar och krav, kan systemet icke genomföras utan ett tvång, som ingriper i hela hennes tillvaro. Hon måste förvandlas till ett statens välartade boskapsdjur, som hindras tänka och tala efter vad hon själv finner rätt. Det var så i Tyskland efter nationalsocialismens maktövertagande 1933, och statens tryck på den enskilde växte och växte, sedan andra världskriget hade kommit i gång. Individuellt tänkande var inte bara onödigt utan rent av förbjudet. Der Führer denkt für uns — ledaren tänker för oss, hette det ju.

I de statskapitalistiska länderna förefaller centraliseringen bli ett självändamål, vilket måste vara lika felaktigt som att låta den okontrollerade kapitalismen bli det. I demokratiska stater är kapitalismen ställd under staten, dess domstolars och verkställande myndigheters kontroll. En medborgare kan i demokratiska stater ställa staten och dess förvaltningsmyndigheter inför domstol. Här i Sverige kan han göra det kostnadsfritt genom justitieombudsmannen, om denne finner, att rätten har kränkts. I tvistemål, t.ex. angående mellan den enskilde och staten träffade

avtal eller i fråga om ersättning för skada, vållad av någon underlåtenhet från statsmyndighetens sida, kan han stämma staten och få den dömd att betala skälig ersättning. Jag minns ett fall, där en gumma, som hade halkat på en osandad postkontorstrappa, av verkets ledning räddes att stämma Kungl. Maj:t och kronan, då verket ej självt kunde bedöma rättmätigheten av hennes krav. Hon följde rådet. Husägaren, som var ett annat statens ämbetsverk, dömdes för sin försummelse att sända att betala henne över 4 000 kr. för sveda, värk och övergående arbetsförmåga. Samma hade utgången naturligtvis blivit, vare sig ett stort aktiebolag, en kommun eller en enskild hade ägt huset. När det gäller tvister, där fria organisationer kan ingripa, stärkes kontrollen ytterligare. Vid tolkningstvister rörande arbetsavtal finns som bekant en specialdomstol, i vilken parternas organisationer är representerade. Alla dessa kontrollmöjligheter faller bort, då staten är ende kapitalägare och domstolarna är ålagda att alltid döma till dess fördel. På administrativ väg, utan möjlighet till rättelse, kan f.ö. den, som i en sådan stat är missnöjd och klagar, insättas i ett koncentrationsläger, där han är avskuren från all förbindelse med sina närmaste och med yttervärlden. Här i landet kan en tjänsteman, som av sin verksamhetsstyrelse fullt lagligt har blivit anvisad att tjänstgöra utanför bostadsorten, klaga och få klagomålen prövade av regeringen, om han tror, att styrelsen ej haft fullgoda skäl för transporten, eller misstänker, att den velat trakassera honom. I svåra fall kan han även mobilisera sin organisation eller tidningar att uppträda som hjälpare.

Centralisationsanhängarna har sökt stöd i erfarenheterna från krigsekonomin. En stat, som befinner sig i krig — eller som i likhet med Hitlers Tyskland på 1930-talet ämnar gå till angrepp mot andra stater — kan icke undgå en stark centraldirigering av landets näringsliv. Alla krafter måste koncentreras på att förbereda det tilltänkta kriget eller att avvärja fiendens anfall. Genom sådan central tvångsdirigering av arbetskraft och tillverkning åstadkoms före och under det andra världskriget väldiga ting. Det kan ingen förneka. De som menar, att dessa erfarenheter stöder deras tro på centraliseringen, tar dock grundligt miste. Visst frambragtes det under krigshushållningens statstväng massor av krigsmateriel, vapen och ammunition, men på civilförbrukningens och arbetskraftens bekostnad. När kriget slutade, var hela befolkningen i de krigförande länderna — med undantag av några tusental svartabörsjobbare — undernärd, illa klädd, trött intill gränsen för sammanbrott. Att under yttre fred driva all produktion på samma sätt som den speciella krigsproduktionen under pågående förberedelser till anfall eller under försvar mot en mäktig angripare är otänkbart. Åstadkommes detta likväl, genom totalitært statstväng, blir det samlade resultatet mycket sämre, än det skulle ha blivit under fri hushållning.

Västerlandets näringsliv i hög grad decentraliserat

När det gäller näringslivet, dvs. framställningen av de varor och andra nyttigheter, som är nödvändiga för ett folks dagliga försörjning med »allt vad till livets uppehälle och nödtorft hör» — däri inbegripet bildning, bekvämlighet och trevnad — råder i det stora hela för närvarande i Västerlandet en utpräglad decentralisation. Det finns, i Sverige exempelvis, ett antal mycket stora företag eller koncerner av företag. Mellan många av dessa företag, som arbetar i samma bransch, har ingåtts överenskommelser om gemensamma priser och leveransvillkor (karteller), men i fråga om driften är de i allmänhet självständiga, när de ej tillhör samma koncern, dvs. har gemensamma ägare i så stor utsträckning, att det kan anses råda fullständig intressegemenskap mellan företagen. Genom att studera en lämplig uppslagsbok kan man få reda på sådan »familjebildning» inom aktiebolagsvärlden.

De mindre företagen — dit hör de flesta inom jordbruk, hantverk, småindustri och enskild detaljhandel — är så många, att de sammanlagt spelar en väldig roll i det samlade näringslivet, men deras ledning utövas i allmänhet av ägaren själv. Tendenserna till koncentration inom denna företagsklass är mycket svaga. Inom jordbruket har staten vidtagit åtgärder för att sammanföra de alltför små enheterna till större. Det ansågs nämligen, när denna nya statsverksamhet inleddes, att det icke fanns någon utsikt att på frivillighetens väg inom rimlig tid åstadkomma en lämplig hopläggning av småbruk.

Hur konsumentkooperationen fungerar

Konsumentkooperationen innesluter flera stora företag, exempelvis Kooperativa förbundet och konsumtionsföreningarna i några av de större städerna. Den samlade omsättningen i de lokala föreningarna 1951 närmade sig 2 000 miljoner kr. Förbundet och dess dotterföretag nådde samma år upp till 1 328 milj. kr. Förbundet och dess dotterföretag, mest industrieföretag, bildar tillsammans en koncern, med samma styrelseledamöter och revisorer i samtliga, men med en särskild verkställande direktör — utrustad med rätt stor befogenhet, för varje företag. Konsumtionsföreningarna, som äger förbundet, är fullt själv-

ständiga utom däri, att de måste tillhöra en centraliserad revisionsavdelning. Något tvång att köpa från centralorganisationen förekommer icke. Ej heller har medlemmarna i de lokala föreningarna någon förpliktelse att hålla sig till dessa vid sina varuinköp för hushållets behov.

Konsumentkooperationen bekämpar kartellväsendet och monopol överhuvud taget.

Jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse är stor och mångskiftande. Dess sammanlagda omsättning med de anslutna jordbrukarna översteg året 1950 2 500 miljoner kr. Hela omsättningen var betydligt större än denna siffra. Så gott som samtliga föreningar är genom specialförbund anslutna till Sveriges lantbruksförbund. Medlemmarna är i allmänhet bundna vid organisationerna med leverans- och köpeplikt, garanterad genom höga viten vid överträdelser, och organisationerna strävar efter hundra procentig anslutning, dvs. efter fullständigt behärskande av efterfrågan och utbud. När organisationerna nått dithän, har de ett obrytbart monopol över den inhemska marknaden. De har också strävat efter att få rätt till kontrollen över export och import av jordbruksalster. Någon central ledning av tvingande natur över de olika branschorganisationerna från riksförbundet förekommer icke. Självklart har dessa organisationer icke heller rätt att bestämma över medlemmarnas skötsel av gårdarna eller deras inköp och försäljningen av andra varor än dem, för vilka leverans- eller inköpsplikt råder.

Svenska företag ledes av hundratusentals företagare och tusentals styrelser

Företagens ledning inom det svenska ekonomiska livet är, trots vissa sammanslutningar och överenskommelser, fördelad på hundratusenden av företagare och tusentals styrelser för kollektiva företag. Den är sålunda i hög grad decentraliserad. Var och en, som genom egen erfarenhet känner till både statsdrift och fria företag, måste i blandningen av de olika företagsarterna och i decentraliseringen av de fria företagens ledning se en stor lycka för dem, som bygger och bor i vårt land. De affärsmässiga förbindelserna mellan företagen inbördes och mellan dem och konsumenterna går snabbt, smärtfritt och även billigt. Konsumenternas, dvs. alla människors, individuella smak och önskemål, kan tillgodoses på ett helt annat sätt än om en central myndighet skulle dirigera tillverkning, transport och distribution i detalj av varorna med ensamrätt (monopol).

Som det nu är, ligger det i företagsägarnas intresse, ägarna må vara aktiebolag, kooperativa föreningar eller enskilda personer, att sörja för kontrollen över finanser, penningmedel och varor i sina företag. Denna lokala kontroll skulle icke kunna undvaras vid en centralisering av ledningen till statsämbetsverk. Och den skulle dessutom behöva kompletteras med en central kontroll av det mest omfattande slag. Den väldiga

härskara av ämbets- och tjänstemän i olika instanser, som skulle handlägga de frågor, som de särskilda företagsstyrelserna och de enskilda företagsägarna nu direkt bär ansvaret för, skulle troligen kosta mångdubbelt mer än de sammanlagda styrelsearvodena i samtliga nuvarande företag, ärendena skulle avgöras långsammare och med mindre hänsyn till erfarenheterna inom de särskilda företagen än nu. Och vad skulle vinnas? Absolut ingenting. Med ett undantag: det skulle bli mycket bekvämare för staten att ta ut konsumtionsskatter redan på tillverknings- och importstadiet än för närvarande. Erfarenheterna från Öststaterna visar, att denna fördel utnyttjas i rätt hög grad av en statskapitalistisk stat. Vid vissa tider har en omsättningsskatt av upp till 150 procent på utförsäljningspriset tagits upp. En vara, som skulle kostat 10 rubel, har alltså av förbrukaren måst betalas med 25 rubel. Den beryktade svenska varuskatten på choklad stannade, när den var som högst, vid 80 procent på fabrikanterpriset!

Karteller står under observation

De karteller, som tidigare har betytt så mycket för att upprätthålla privatmonopol här i Sverige, är ställda under observation, och en lagstiftning för att hindra dem från att behärska marknaden är under förberedelse. Konsumentkooperationen utövar genom konkurrens en betydelsefull kontroll över prissättningen — utan att kontrollen kostar staten eller medlemmarna något. Den leder, om företagen sköts på ett rätt sätt, tvärtom till nedtryckning av den allmänna prisnivån, så långt ske kan med nuvarande fastlåsta omkostnader. Ingenting hindrar i Sverige konsumenterna att utveckla sin rörelse till nya områden, både på tillverkningens och distributionens fält, om konsumenterna är villiga att lägga manken till.

Värmecentraler för hela städer planeras

För min del anser jag det inte alls otroligt, att centraliseringen på vissa områden av det ekonomiska livet kommer att fortskrida på grund av förhållandenas egen beskaffenhet. Det talas redan nu om värmecentraler för hela städer och stadsdelar till uppvärmning av bostäder och affärslokaler. Om atomkraften skulle bli tillräckligt billig någon gång i framtiden, är det möjligt, att sådana verk blir nödvändiga för att på ett lämpligt och oskadligt sätt utnyttja atomsprängningen för sådana ändamål. Detta blott som ett exempel. I andra fall blir det kanske fördelaktigt med en decentralisering. Det har exempelvis de senaste åren från flera håll föreslagits, att staten skall överlämna de statliga sinnessjukhusen åt landstingen för att få dem bättre skötta än nu.

Förslaget att försäkringsverksamheten skulle övertagas av staten har åtminstone för tillfället lagts åt sidan, sedan krafter inom denna verksamhet satte igång med en modernisering och effektivisering av den.

Konsumentkooperationen utövar genom konkurrens en betydelsefull kontroll över prissättningen — utan att kontrollen kostar staten eller medlemmarna något

Huruvida något verkligen är att vinna för allmänheten och det allmänna genom att fullfölja idén att förstatliga apoteken torde vara synnerligen tvivelaktigt. Men ett förslag därom föreligger sedan någon tid, utarbetat av en särskild statlig kommitté. Statens medicinalstyrelse, som ju har att övervaka hälso- och sjukvården i riket, har bland andra riktat skarp kritik mot förslaget. Man kan i varje fall fråga, om det är ändamålsenligt att lägga ner omkring 100 miljoner i statsmedel på nationalisering av apoteken, då statens järnvägar lider brist på vagnar, lokomotiv och spåranläggningar, och då landsvägarna är i starkt behov av förbättringar.

Statstjänstemän är bara vanliga människor

Att avvisa reformer och rationalisering inom det ekonomiska livet av principiella skäl är skadligt och dumt. Men lika skadligt och dumt är det att genomföra dem av principiella skäl. Rent praktiska överväganden bör alltid vara avgörande vid valet mellan olika möjligheter, när det gäller ekonomi. Vid dessa överväganden bör framför allt människan och hennes intressen hållas i sikte. Man får ej heller förbise, att de som sköter statens angelägenheter är vanliga människor, med samma förtjänster och brister som medborgare i allmänhet. Att de politiska ledarna i de totalitära staterna betraktas — eller åtminstone betraktar sig själva — som allvisa gudar, ändrar ingenting i deras andliga kapacitet. Att det är förbjudet att kritisera deras gärningar och idéer minskar förmågan i stället för att öka den. Deras utrustning med maktmedel att genomdriva sin vilja hindrar icke, att de då och då begår grova misstag, alldeles som ledare av fria västerländska företag och organisationer. Men misstagen får skadligare följder, då de med maktens hjälp kommer att inverka på ett helt lands försörjningsliv i stället för att beröra blott enstaka företag. Det blir också svårare att rätta dem, då upphovsmännens anseende för ofelbarhet därigenom skulle råka i fara att minskas. När centraliseringen har drivits till sin spets på områden, där den icke ligger i sakens natur, blir den en stor hämsko på folkförsörjningen och på det ekonomiska och tekniska nyskapande, som är förutsättningen för en fortgående höjning av de breda lagrens levnadsstandard.

Bildnings- verksamheten

En fotokurs

har hållits i Höganäs, den första i sitt slag vid Höganäsbolaget, med Bolagets fotograf Bengt Blom som kursledare.

Ändamålet med kursen var, att serviceingenjörer och försäljare skulle lära sig grunderna för praktisk fotografi för att kunna taga den foto-

Ovan: Såsom nämnts i »Brännpunktens» föreg. nummer har under den gångna vintern studiecirklar i ekonomi anordnats på ett flertal platser i NV Skåne. Vid Glasullsbolaget i Billesholm hade man delat upp sig i två grupper. Kamrer A Blixt och förman R Kanth har fungerat som cirkelledare. Till grund har KVE:s populärkurs »Företaget i samhällsekonomin» legat. På bilden ser vi cirkeldeltagarna titta på »Dolda reserver», en av de två stillfilmer, som genom Informationsavdelningens försorg visades vid ett möte i Glasullsbolagets matsal. Av praktiska skäl hade de båda cirklarna sammanslagits. Efter filmerna serverades mer lättsmält spis i form av kaffe med dopp.

grafiska bilden till hjälp vid försäljnings- och servicearbeten, även såsom bevismaterial vid eventuell anmärkning på leveranser o.d., som hjälp vid pågående eller färdiga konstruktioner, och till slut som underlag till reklam och annonser.

Kursen var uppdelad på flera lektioner och omfattade exempelvis första gången genomgång av olika slag av av negativmaterial, dess olika allmän- och färgkänslighet, gradation, kontrast och kor-nighet, kamerans och objektivets konstruktion och användning.

Sedan övergick man till filterproblem, behandlade färgspektret, gamma- och svärtningskurvor, fortsatte med belysning, motivval, bildvinklar, behandlade bildmässighet och talade till sist - med hjälp av svarta tavlan - om kompositionens betydelse i den färdiga bilden. Det hela avslutades med ett par timmars praktisk fotografering med såväl den på platsen förefintliga belysningen som blyxtljus.

Nedan: I den årligen återkommande interna kontorsutbildningen vid Huvudkontoret i Höganäs ingår också besök i fabriker och gruva. Bilden visar några kontorsflickor i gruvhissen vid Schakt Gustaf Adolf. Kvar-tetten fr.v. Kerstin Nilsson, Gunnel Svensson, Sonja Jönsson och Maj-Britt Paulsson synes inte vara det minsta »skakis» inför turen 100 m ned i jorden.

16

T.v.: En glad och otvungen gruppbild av de i fotokursen i Höganäs deltagande tjänstemännen. Sittande H Lindahl, B Blom (kursledare), L O Johansson. Stående B Blomstrand, Å Fägerskiöld, P Andersson, E Kjellsson, C Carlén och slutligen (på trappstegen) L Fredholm. Kamrer Carlén har inte, som någon kanske tror, en jo-jo i handen utan en ljusmätare.

CICERON FÖR

3000 personer har besökt Schakt Gustaf Adolf, och 800 har vandrat omkring i Silika- och Rörfabrikerna, Centrallaboratoriet och andra anläggningar år 1951.

3800

Tekniska Gymnasiet i Örebro inledde den 16 mars den långa raden av större besöksgrupper. I april kom så prof. Hannerberg med 50 geografer på besök och strax därefter prof. Norin med sina geologer från Uppsala.

Den 20 maj började ett tre-dagars besök av Norsk Metallurgisk Selskap, en sammanslutning, som i sig har topparna inom norsk industri. Gästerna hälsades välkomna i Göteborg, där ingenjörerna Fredholm och Folin tillsammans med disp. Hvistendahl från Ildfast skötte värdskapet. Efter en strålande bilfärd genom vårfagra landskap gjorde man fabriksbesök i Höganäs, Skromberga och Bjuv. Skånebesöket avslutades med en trevlig lunch på Fleninge Gästgivaregård.

Stockholms Handelsgymnasium var i slutet på maj på sitt sedvanliga besök med avgångsklassen, och i början av juni kom 30 murare från Valby Gasverk i Köpenhamn för att se på hur eldfasta tegel, som de dagligen sysslar med, kom till.

40 glada teknologer invaderade Höganäs den 12 juni. Det var Kemi-sektionen på Tekniska Högskolan, som tillsammans med inbjudna finska och norska teknologer besökte våra verk.

När kommunalborgmästarna i Sverige den 14 juni samlades till en konferens i Höganäs, så var det ganska naturligt, att i konferensen även skulle ingå ett besök vid Höganäsbolaget. Man fick titta på Centrallaboratoriet och bjöds på filmföreläsning på Grand-hiografen, där »Skånsk Bergslag» rullades.

Jernkontorets tegelkommitté, bibliotekarier i Sverige samt arbetsledare vid SKF i Göteborg var bland juli månads besökare.

Vid Scans nyanläggningar i Ängelholm har under större delen av året plattsättningsarbeten pågått, varvid höganäsmaterial har använts. De femton plattsättare, som hjälpt till att ge golv och väggar ett vackert utseende med ett slitstarkt och hållbart beklädnadsmaterial, inbjöds att gå igenom våra anläggningar i Skromberga och där själva »kontrollera» tillverkningen.

Arbeidsteknisk Skole, som utgör en underavdelning av Teknologisk Institut i Köpenhamn, hade för 1951 bland sina 3 000 elever utsett 15 stipendiater. Dessa gjorde i augusti månad en rundtur bland mera betydande svenska industrier och började med ett besök vid Höganäsbolaget.

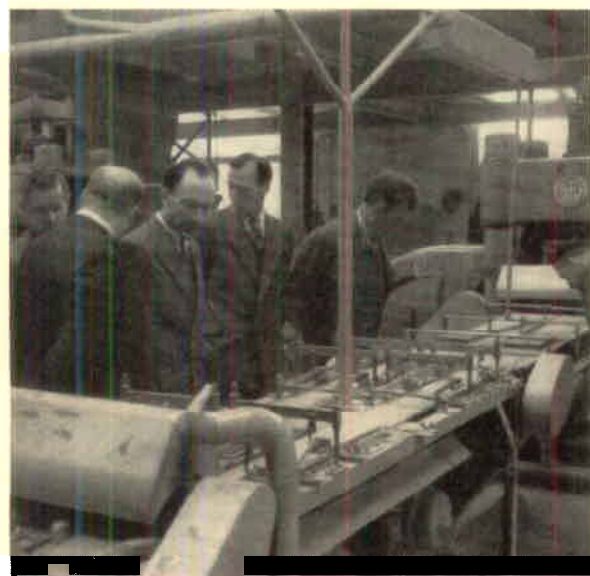
I Schakt Gustaf Adolf har under större delen av året varit en jämn ström av besökare. Ing. Peterson och hans mannar har med aldrig sinande energi tagit hand om dem och givit dem en första lektion i kolvrytningens mysterier.

Vi hoppas, att dessa våra kunder och gäster haft en trevlig stund och att besöket givit dem en liten uppfattning om vår verksamhet. *Joker.*

Övering. Walter Cronström välkomnstalar till plattsättarna från Scan på trappan till Skrombergaverkens kontor. »Det gläder oss mycket, att Ni velat komma hit idag för att studera vår tillverkning och sätta Er in i våra speciella problem som tillverkare. Vi är också övertygade om att Ni, som dagligen arbetar med våra plattor, skall kunna ge oss många värdefulla tips, som kan hjälpa oss att göra ännu bättre plattor», yttrade bl.a. ing. Cronström.

Den automatiska pressen för torrpressade golvplattor tildrog sig berättigat intresse från Scans plattsättare

NÄMNDSAMMANTRÄDE INFÖR »ÖPPEN RIDÅ» I GUNNARSTORP

Om man vill lösa samlivets problem, fordras vilja till samarbete. Man måste också ha förtroende för motpartens åtgärder. Då det gäller att skapa förtroende för företagsnämndernas arbete, fordras information om vad de sysslar med och vad som är meningen med deras tillkomst.

Det var med tanke härpå, som företagsnämnden vid Gunnarstorpsverken tog initiativet att inbjuda såväl arbetsledare som arbetare med damer till ett samarbetsmöte i Gunnarstorps Folkets hus en veckokväll i december månad förra året. Nära 200 personer hade infunnit sig, då överingenjör Magnus Smedberg hälsade välkommen och redogjorde för avsikten med sammankomsten. Socialkurator Eric Lindström gav sedan en orientering om företagsnämndsavtalets bestämmelser. Nämndens vice ordförande Sigfrid Kvist sammanfattade företagsnämndsledamöternas synpunkter, varav framgick känslan av ansvar inför uppgiften och viljan att göra det bästa möjliga. Som ordförande vid sammanträdet fungerade gruvingenjör Jan

Företagsnämnden i Gunnarstorp har haft sammanträde inför »öppen ridå». Samtliga anställda med fruar fick på detta sätt ett praktiskt exempel på hur ett företagsnämnds-sammanträde går till.

Samarbets- verksamheten

Cleyndert. Överingenjör Smedberg lämnade information om konjunktur- och marknadsförhållanden, landets bränslesituation samt Bolagets kol- och lerproduktion. Han redogjorde också för de närmaste planerna beträffande förbättringar inom gruvdriften. På detta område var man på arbetarsidan intressad av Bolagets planer på ytterligare mekanisering av gruvdriften. I detta sammanhang framhölls de anställdas möjlighet att genom deltagande i förslagsverksamheten medverka till förbättringar, vilka även kan leda till att eliminera tyngre arbete.

Efter förhandlingarna visades stillfilmen »Höganäsjournalen 1950» över utvecklingen inom produktion, försäljning och administration m.m. - en god och lärorik krönika för företagsnämnderna att ta del av. Dessutom visades företagsnämndsfilmen »Fransson vaknar», en tankeställare just till kverulanten.

Vid Luciakaffet diskuterades sedan vad man hört och sett. Under kaffedrickningen underhöll dessutom Lucia med tärnor och tomtar med sång. Ett vackert och värdigt inslag. För att mötet sedan fick en så stämningsfull avslutning, ber vi att få hjärtligt tacka vår kvinnoklubb, som svarade för alla arrangemangen. Vi tackar även Lucia och hennes tärnor och tomtar. Så hoppas vi slutligen, att mötesdeltagarna uppskattade nämndens initiativ och att de är övertygade om att, som hr Kvist yttrade, »vi känner vårt ansvar att göra vårt bästa av samrådet och samarbetet».

H

FINKERAMISKA FABRIKEN I HÖGANÄS NEDLÄGGES

Sedan företagsledningen sett sig nödsakad att nedlägga den finkeramiska fabriksdriften i Höganäs, kallades samarbetskommittén vid Finkeramiska fabriken till extra sammanträde för information angående driftsnedläggelsen.

Efter detta sammanträde, som gick i samförståndets tecken, utfärdades följande kommuniké:

»Vid extra sammanträde med samarbetskommittén vid Höganäsbolagets Finkeramiska fabrik i Höganäs meddelade företagsledningens representant, överingenjör B Aggeryd, att bolagsledningen sett sig nödsakad att fr.o.m. den 1 mars

BELÖNADE FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRINGAR

Förslagsställare	Anställd vid	Beskrivning av förslaget	Förslaget inlämnat
Svarvare Emil Johansson	AB Slipmaterial-Naxos, Lomma	Anordning vid justering av hål i slipskivor	Aug. 51
Pressare Folke Larsson	Slipskivefabr., Västervik	Anordning för montering av pressklots i hydraulisk press	Nov. 51
Pressare Rubert Willingsjö		Anordning för flyttning av pressklots	Nov. 51
Pressare Rubert Willingsjö		Anordning för utjämning	Nov. 51
Pressare Bertil Åkerman	Slipskivefabr., Västervik	Täckplåt vid plansvarvar	Nov. 51
Pressare Nils Kinnander		Lyftanordning	Nov. 51
Svarvare Cevad Pettersson	Slipskivefabr., Västervik	Märkning och förvaring av märklappar	Nov. 51
Sättare Sölve Johansson	Slipskivefabr., Västervik		Nov. 51
Diversarb. Erik Hallberg	Slipskivefabr., Västervik	Konstruktionsändring på jalusi	Nov. 51
Brännare Lindor Grönlund	Slipskivefabr., Västervik	Doseringsanordning för bindemedelstillverkning	Nov. 51
Blandare Folke Rooth	Slipskivefabr., Västervik		Nov. 51
Packare Erik Edling	Slipskivefabr., Västervik	Emballage för viss typ av skivor	Nov. 51
Packare Arne Andersson		Anordning för styrning och lindning vid svarvning	Nov. 51
Svarvare Algot Säll		Justeringsanordning för kallsåg	Nov. 51
Filare Axel Dahlkvist	Mek. Verkst., Västervik	Anordning för bussning	Dec. 51
Blybussare Erik Ohlsson	Slipskivefabr., Västervik	Transportanordning	Dec. 51
Svarvare Gunnar Thellman	Slipskivefabr., Västervik	Anordning vid chuck	Dec. 51
Svarvare Helge Örnfjäder	Slipskivefabr., Västervik		Dec. 51
Svarvare Tord Lindberg	Mek. Verkst., Västervik	Svarvfäxtur för segment	Dec. 51
Klippare Olof Pettersson			

FINKERAMISKA FABRIKEN, forts. fr. föreg. s.

nedlägga den finkeramiska fabriksdriften. I anslutning till meddelandet härom lämnades varsel om permitteringar. Den finkeramiska tillverkningen, som är en av de mindre inom Höganäsbolaget, sysselsätter ca 50 personer, varav 30 kvinnor. De senare permitteras från den 1 mars. Av de manliga arbetarna kommer en del att kvarstanna på fabriken för sättning, bränning, tömning och annan skötsel av fabriken ugn, vilken kommer att utnyttjas i full utsträckning för andra tillverkningar. Återstoden manliga anställda bereds arbete i bolagets övriga fabriker.

Orsaken till nedläggelsen, meddelade man från bolagsledningens sida, är den, att denna för Höganäsbolaget nya tillverkning hittills gått med avsevärd förlust och att möjligheterna att åstadkomma en vinstgivande tillverkning av många skäl ter sig närmast obefintliga. I en situation med redan pressade vinstmarginaler och med stor efterfrågan på bolagets ordinarie produktion har bolagsledningen inte ansett det vara ekonomiskt klok politik att fortsätta den förlustbringande tillverkningen, i all synnerhet som den förestående nedläggelsen inte kommer att medföra några egentliga sociala vådor.

De investeringar, som gjorts i den finkeramiska fabriken, utgöres främst av en tunnelugn, vilken kommer till full användning för bolagets ordinarie produktion, samt fabriksbyggnaden, som kommer att tagas i bruk som förråds- och lagerlokaler. Maskinparken, som utgör den minsta investeringen,

kommer delvis att användas inom andra av bolagets tillverkningsavdelningar.»

Till kommittésammanträdet hade även kallats ordf. i Svenska Fabriksarbetareförbundets Höganäsavdelning, bruksarbetare Egon Jönsson.

Under sammanträdet hade en av ledamöterna efterlyst möjligheten att placera den kvinnliga arbetskraften vid lättare arbeten inom de övriga fabriker. Ordföranden framhöll, att detta skulle inskränka möjligheterna att placera manliga partiellt arbetsföra, yrkesskadade etc. Han framhöll vidare, att då antalet partiellt arbetsföra på grund av den ogynnsamma åldersfördelningen ständigt ökas, blir problemet att placera dessa alltmer brännande.

Fackföreningsordföranden anförde, att man inom avdelningens styrelse var av samma uppfattning, att de lättare arbetena i första hand borde reserveras för dem av Bolagets manliga arbetare, som av olika anledningar fått sin arbetsförmåga nedsatt.

Kommittén var enig beträffande den synpunkten, att de kvinnliga arbetare, som var familjeförsörjare (vid sammanträdet namngivna 4 st), borde oavsett anställningstid beredas tillfälle att kvarstanna så länge som möjligt.

På bolagsledningens förfrågan hos stadens arbetsförmedling angående möjligheterna att placera den friställda kvinnliga arbetskraften på annat håll svarades, att man bedömde utsikterna härför optimistiskt.

BELÖNADE FÖRSLAG

»Förslagsverksamheten det mest givande...»

Smalänningen Nore Lindestam, som endast har ett par år kvar till de femtio och som inom parentes började på Snickerifabriken i Höganäs själva julafton 1928, har många års erfarenheter bakom sig på denna arbetsplats. Han framhåller i detta sammanhang, att förhållandet mellan arbetsledare och arbetare där alltid varit det allra bästa.

Förslagsverksamheten anser L. vara det mest givande på samarbetskommitténs program. Till sin senaste uppfinning, »maskindrift av skränkningsskärningsapparat för bandsågklingor», lämnar han följande kommentar:

Mitt förslag innebär, att den befintliga handdriften ersättes med maskindrift, varigenom skränkningsskärningsapparat inte behöver manuell betjäning utom i startögonblicket och vid uppsättning och nedtagning av klingan. En på denna fäst klam slår, när skränkningen är färdig, till ett litet plattjärn, som jag även har arrangerat och som står i förbindelse med kontaktskåpet och bryter strömmen.

Inga virvlar i cirkulationen

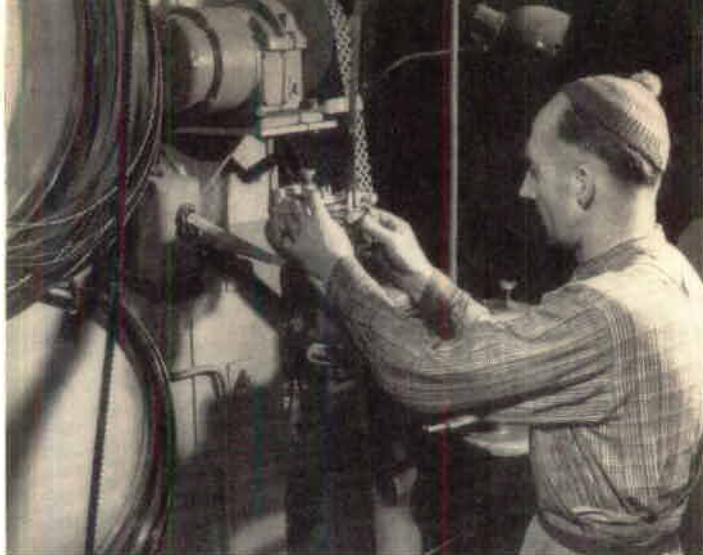
Tjugoåttåriga Carl-Axel Olsson tillhör Centralverkstadens i Höganäs yngre »uppfinnare». I sin dagliga gärning reparerar han gamla och monterar nya pumpar. Hans idé till »anordning för fördrivning av skovelhjul på axel» kom flygande som ett brev på posten. (Luftpost? – sättares anm.) Men så är han också utbildad flygmekaniker efter fyra års tjänst vid F 5 på Ljungbyhed.

Förut slog man skovelhjul på axeln, varigenom större eller mindre hack uppstod inne i hjulet. Detta förorsakade virvlar i cirkulationen, en olägenhet, som är borta, då hjulet genom min anordning utan åverkan pressas på axeln, sa Carl-Axel, som även svarar för tillsynen av VD:s flygplan. Han trivs utmärkt med sitt arbete men tycker förstås, att det skulle vara roligare att bara syssla med flygmaskiner.

Fotplatta fixerar förskrämningsmaskin

Kollhuggare Nils Andersson, Nyvång, 33 år gammal och mest känd som »Långa Nisse» (han mäter 185 cm i strumplästen) inspirerades inte av ledamotsskap i samarbetskommittén, när han kom på idén till sin belönade »fotplatta för ställprops». Han konstaterade kort och gott, att vid lös botten i gruvorten trycktes den props, kring vilken draget till förskrämningsmaskinen är fäst, ned i »dyn». En fotplatta av järn eliminerade denna olägenhet och gav förslagsställaren en extra slant. »Långa Nisse» har arbetat som gruvarbetare i ett tiotal år, vilken sysselsättning för hans del kan ha sina besvärigheter. Arbetsorterna har nämligen i allmänhet inte en höjd, som går upp till hans ansevliga 1,85. A. får således god träning i att kröka ryggen. Men han trivs likväl med jobbet!

Bilden överst visar snickare Nore Lindestam, Höganäs, framför en skränkningsskärningsmaskin, som enligt hans förslag försetts med maskindrift. I mitten: Carl-Axel Olsson, en av Centralverkstadens i Höganäs yngste »uppfinnare». Nederst: Nils Andersson, »Långa Nisse» från Nyvång med den av honom konstruerade fotplattan för ställprops.

INTERVJULOTTERIET:

Plattsättare Einar Jensen, Stockholm

»Jag gillar inte någon 'särilig' offentlighet», sa 62-åriga Einar Jensen vid AB Höganäsarbeten, då »Brännpunktens» lokalkorrespondent besökte honom för en intervju till personaltidningens »Intervjulotteri». (Han kunde emellertid tydligen inte motstå den kvinnliga intervjuarens charm, och så blev det följande skildring om sjömannen, som blev plattsättare. Red:s anm.)

Jensen är, som namnet antyder, dansk, född i Fuglse församling på Lolland. Ett gammalt talesätt säger, att det finns tre sorters danskar — de onda, de goda och så lolländarna. Hur som helst, Jensen är en typisk dansk, gemytlig och trevlig.

— Vid 14 års ålder var jag färdig med borgarskolan. Jag kom sedan ut i affärslivet, och min första anställning var hos en grossistfirma, som handlade med kemikalier och tobak. Med denna sysselsättning trivdes jag emellertid inte. Efter två år som »affärsman» tog jag hyra på en 3-mastad slätskonert och seglade en tid som jungman i Nord- och Östersjöfart. Jag hade upplevt många hårda stormar, innan jag efter ett par år hade fått nog av sjömanslivet.

Från sjöman till plattsättare

— Återkommen till landbacken började jag i min födelseort som lärling i muraryrket. Min far var murarmästare, och därigenom slapp jag undan med tre års lärotid. Efter olika anställningar i mitt hemland för jag år 1913 över till Norge. Där deltog jag i många stora arbeten, speciellt i Vestlandet — trakterna kring Bergen och Hardanger. Jag var bl.a. med om att lägga ett golv om 7 000 m² för Nitratfabriken, som byggdes för ett franskt bolag. År 1925 flyttade jag till Stockholm och fick så småningom anställning vid C Gottfr. Rystedts plattsättningsfirma, AB Specialarbeten. Denna firma inköptes sedermera av Höganäsbolaget och uppgick i AB Höganäsarbeten.

Ut till landet, ut till fåglarna!

— Jag trivs utmärkt med mitt nuvarande jobb och framför allt, när jag får arbeta ute på landsbygden. Plattsättningsarbeten på någon stor gård eller dylikt gillar jag skarpt. Då får jag nämligen samtidigt tillfälle till min hobby — att studera naturen och i synnerhet fågellivet. Gå upp en morgon vid 4-tiden, och sök Er till en skogs-

dunge! Ni kan inte ana, hur intressant och givande det är att vid denna tid på dygnet studera fåglarna och lyssna till deras sång. Den liksom dröjer kvar inombords, när man ett par timmar senare sätter igång med jobbet.

— I min lägenhet hade jag i långa tider en stor fågelbur med kanariefåglar, grönsiskor och andra fåglar. Tyvärr måste jag av olika orsaker göra mig av med dem. Och det var mina tyngsta stunder, då jag måste sälja de små fågelungarna.

Hur man bevarar sin ungdom

Som den naturvän J. är, förstår man hans beundran av Stockholms skärgård. Så snart tillfälle bjuds, beger han sig dit ut. Den avkoppling fisket ger, är han inte sen att utnyttja. Det är många stora gäddor, som han dragit upp.

Jag satt under vår trevliga pratstund och förundrade mig över att en man vid Jensens ålder kunde vara så ungdomlig och vital.

— Hur bär man sig åt för att så bevara sin ungdom? frågade jag.

— Det duger framför allt inte att tillhöra de s.k. »soffliggarna». Ständigt i farten och så ofta som möjligt ut i solskenet och friska luften! Har man så förmågan att uppleva allt det underbara i naturen, då gripes man inte av vår tids nedbrytande jäkt. De' är mitt enkla recept, sa' den gemytliga dansken på renaste svenska.

Britta Jönsson

»Embaldosado del balcón de un hotelito en Äppelviken, Estocolmo»

21

Embaldosado del balcón... — texten i grönt ovan — är det språk man talar i tjurfäktningarnas land — Spanien. Den talar om, att här pågår plattsättning på balkongen till en villabyggnad i Äppelviken utanför Stockholm. Det är intervjuade Einar Jensen, som är plattsättaren, och bilden förekommer i AB Höganäsarbetens »visitkortsbroschyr» på engelska, franska, polska, spanska och tyska språken.

Säkerhets- tjänsten

BRANDSKYDDET

Tolv industribrandchefer

På begäran av Höganäsbolaget har i Hälsingborg hållits en industribrandchefskurs med vice brandchefen Olle Arvidsson, Hälsingborg, som kursledare. Skånska Brandkärsförbundets intyg över genomgången kurs tilldelades följande deltagare:

Maskinist Tage Nilsson, reparatör Gunnar Andersson, Nyvang, reparatör Arthur Fridh, lastare Einar Andersson, Skromberga, förman Rune Kanth, Billesholm, förman Thure Andreasson, Hyllinge, reparatör Arne Forss, Gunnarstorp, slagare Gösta Lindquist, reparatör Gustav Dahlström, Bjuv, förman Karl Dahlberg, förman Arne Engström och reparatör Nils Nilsson, Höganäs.

Ny brandstation på Glasull

En ny brandstation har invigts vid Billesholms Glasulls AB. Vid invigningen var vice brandchefen i Hälsingborg, O Arvidsson, närvarande, och han ledde också en i samband därmed arrangerad övning.

»Glasull» står nu väl rustat att ta upp kampen mot eldsvådor. Brandkåren räknar 12 man förutom brandchef och vice d:o. En Albin motorspruta ger 1 000 m³ vid 9 kg och 1 350 m³ vid 6 kg tryck. Dessutom förfogas över en Api-motorspruta, som ger 500 m³.

I utrustningen ingår 1 200 m slang, 24 kemiska kolsyresnösläckare och skumsprutor, 6 brandposter, 2 slangkärror med slanglådor, vardera

Vice brandchef Olle Arvidsson, Hälsingborg, som varit en lika kunnig som populär kursledare för Bolagets industribrandchefer

rymmande ca 250 m slang, en »Brandsjöinsats» (som finfördelar vattnet till dimma, vilket är effektivt för nedkämpning av oljebrand) och 1 mekanisk 12 m brandstege.

Eget vattenverk matas med centrifugalpump från gruvan, och dessutom finns två hydroforpumpar jämte djupvattenpump. Två brunnar rymmer tillsammans ca 100 m³ vatten.

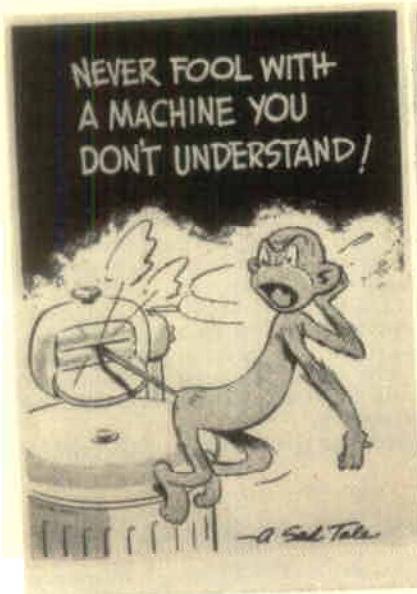
Brandchef Arvidsson uttryckte sitt gillande av material, puts och ordning vid uppvisningen. Övningen under hans ledning var realistisk. Vi hade inte tänkt oss så stor »eldsvåda». Det blev ledningars mångfald och »tabbar» här och var. Vi fick emellertid bukt med den »röde hanen», och det är ju för att i alla situationer klara detta, som vi övar och åter övar.

Efteråt serverades kaffe och smörgåsar. Vår chef tackade för den goda instruktionen, och brandchef Arvidsson, som blev mycket populär bland mannarna, var själv tillfredsställd med besöket, som han hoppades inte skulle bli det sista.

Wewe

Huvuddelen av den personal i Schakt Gustaf Adolf, som genom sitt föredömliga arbetssätt bringat ned antalet olycksfall per 100 årsarbetare i fjol till endast 8,2. Antalet genom olycksfall förlorade arbetsdagar i fjol var även rekordmässigt lågt. Det uppgick nämligen till endast 48 (!).

»Kladda inte med en maskin, som Du inte behärskar»

»Att plocka inne i maskiner under gång är just så här riskabelt»

»Din tur kan försvinna i ett obehållat ögonblick»

Välkommen med idéer till skyddsaffischer!

För att sprida intresset för arbetarskyddet och vad det ytterst åsyftar -- trygghet till liv och lem på arbetsplatsen -- behövs bl.a., att det göres s.k. propaganda för saken.

Inom Höganäs-koncernen har vi under senare år försökt oss på en hel del olika metoder härutinnan, och mera kommer. Men vi har under årens lopp fått allt större förtroende för de organiserade arbetarnas egna synpunkter på hur Lex. en skyddsbild bör se ut, vad den bör ha för bildmotiv och text m.m.

En god bit på samarbetets väg har vi på så

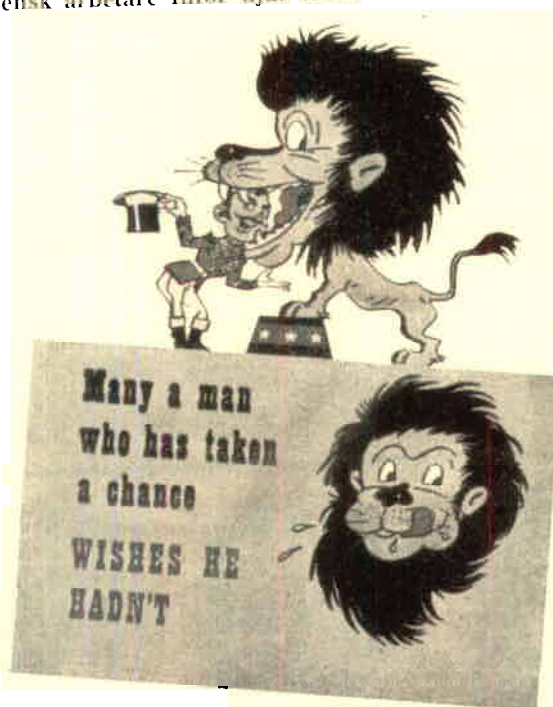
»Jag jobbade i 30 år och hade bara detta enda olycksfall»

sätt redan tillryggalagt, men ännu återstår en hel del.

Har Ni något förslag att komma med, så välkommen med idén till Skyddskontoret!

För att stimulera intresset visas på denna sida ett urval av vad den moderna amerikanska propagandan anser slå bäst i USA. Allt skulle nog inte passa för oss, eller vad tycks? Hur reagerar en svensk arbetare inför djurmotiven?

»Mången som tagit en risk önskar efteråt, att han låtit bli.»

Fabriksarbetare Ludvig Davidsson, Skromberga, f. 1884

3 Ludvig Davidsson hade inte slutat skolan, när han började vid Skrombergaverken. Under sommarferierna arbetade han nämligen i klinkerfabrikerna. Efter slutad skolgång hade han ett års tjänst hos en lantbrukare och därefter några månaders mjölnarlära, innan han definitivt tog anställning vid Skromberga fabriker och gruvor. Under ett par år var D. sysselsatt som blandare vid bråkorna i klinkerfabrikerna. Han jobbade sedan som gruvarbetare i Schakt Sjökröna, tills rationaliseringen var klar. Då förflyttades han till olika driftsavdelningar för att till slut bli blandare i Klinkerfabrik III fram till pensioneringen.

Hus och trädgård har givit honom full fritidssysselsättning.

Förman Johnny Larsson, Höganäs, f. 1882

1 L. är född i Väsby, och han började vid Bolaget 12 år gammal. Första arbetsplatsen blev Rörfabriken och därefter olika tegelfabriker. Vid 17 års ålder blev han snickerlärning. Åren 1923–1938 tjänstgjorde han som förman på Snickerifabriken. L. har sedan varit förman på Diverseavdelningen och Transportkontoret fram till senaste årsskiftet, då han pensionerades efter 58 års tjänst. 1938 erhöll han Patriotiska Sällskapets silvermedalj.

Utöver sin dagliga gärning har förman Larsson haft ett mycket stort intresse för yrkes- och lärlingsutbildningen i sin hemstad. I 30 år har han tillhört styrelsen för Höganäs stads skolor för yrkesundervisning. I övrigt kan nämnas, att han varit ledamot i municipalfullmäktige, kassör i sjukkassan, ordf. och sekreterare i avd. 82 av Arbetsledareförbundet m.m.

Bruksarbetare Johan Larsson, Höganäs, f. 1884

4 L. föddes i gamla sjölängorna i Höganäs. Med undantag av en kort tid i Skromberga, där fadern arbetade och L. själv gick ett år i skola, har han varit Höganäs trogen och där haft sin sysselsättning och utkomst.

13 år gammal började L. vid Höganäsbolaget som »strykpojke», dvs. strök eller putsade sten för tegelslagarna. Efter någon tids anställning vid Möllejärnvägen, då denna byggdes, återkom han till Rörfabriken som begjutare. Här arbetade han i 10 års tid och blev sedan formtegelslagare i fabrik V. Vid sin pensionering hade L. 53 tjänsteår. År 1938 erhöll han Pro Patrias silvermedalj.

Någon hobby i egentlig bemärkelse har inte L. För närvarande tar hemmet alla hans krafter i anspråk. »Till sommaren får jag försöka mig på trädgårdsarbete och dylikt, annars blir tiden kanske för lång», sa' den pigge och vitale veteranen.

Gamsbas Petter Andersson, Höganäs, f. 1884

2 A., som är född i Vålinge, började sitt förvärvsarbete på Höghults gård, där fadern också var anställd. Han blev sedan rallare vid Hälsingborg-Råå-Ramlösa järnväg. Till Bolaget kom A. 1907. Han började som dragare i gruvan och avancerade sedan till kolhuggare. Under tre år var han eldare vid gruvans dåvarande ångpanneanläggning. 1938 blev han s.k. flisplockare på gamsen för att året därpå bli gamsbas. Denna tjänst hade han till pensionsåldern. Egen fastighet med trädgård har givit tillräcklig fritidssysselsättning.

Klinkersorterare Ernst Rosengren, Skromberga, f. 1882

5 R. började 17 år gammal i Klinkerfabrik I i Skromberga som ämnessättare i torkfacken men blev sedan förflyttad till blandningen vid bråkorna i samma fabrik.

Under ett år efter sekelskiftet var han borta från Bolaget och arbetade då som hamnarbetare i Karlshamn. Efter återkomsten förflyttades han till Bjuv, där han arbetade under en femårsperiod. R. har varit klinkersorterare i Skromberga sedan 1910. Då fabriken brann ned, fick han sysselsättning på Diverseavdelningen ett par år. De sista

ären arbetade han i den nya sorteringshallen som glasysorterare.

Några fritidsproblem har R. inte. Änkeman sedan många år tillbaka har han fullt upp att göra med att hålla hus och hem i ordning.

Gruvarbetare Frans Persson, Hyllinge, f. 1884

6 P., som är född i Röstånga, arbetade i jordbruket till 18 års ålder. Efter fyra år som »skånsk husar» började han 1906 vid Bolaget som gruvarbetare i Hyllinge. Då driften nedlades där, överflyttades han till Nyvång. Vid sin pensionering efter 45 års tjänst under jord har han den uppfattningen, att gruvarbetarens jobb var hårdare förr i tiden än i våra dagar.

P. har varit fackligt intresserad och har tillhört styrelsen för avd. 40 av Sv. Fabriksarbetareförbundet några år, bl.a. som ordförande. Bland hans kommunala uppdrag kan nämnas en period i fullmäktige och ledamotskap i skolstyrelsen.

Vid sidan om studium av facklig litteratur har han bl.a. med förkärlek läst Jack Londons böcker. Att sommartid fara omkring på sin motorcykel till andra platser och träffa andra människor anser han ha varit väl utnyttjad fritid.

Verkmästare Anders Löfstedt, Västervik, f. 1886

7 Löfstedt är född i Väsby församling i Malmöhus län och började som 25-åring vid dåvarande Amerikanska Smergelskiffabriken i Lomma. Detta företag heter numera AB Slipmaterial-Naxos och tillhör som bekant Höganäs-koncernen.

Vid grundandet, år 1913, av slipskivefabriken i Västervik överflyttades L. dit. Trots till synes opphörliga svårigheter av både det ena och det andra slaget under fabriken första år såg han optimistiskt på en modern slipskivefabriks lösnande framtid. Han nedlade därför ett intensivt arbete på den fabrikation, som han hjälpte att trampa ut barnskorna. Han har sedermera haft glädjen få se den motsvara hans ungdoms förväntningar och växa upp till en anläggning av icke endast betydande omfattning utan även av mycket stor vikt för vårt lands industri. Som »slipskiveman» torde L. vara äldst här i landet, och när han nu avgått med pension, gläder han sig över all den tid, han nu kan få ägna sina privata intressen.

Spelstyrare Ivar Persson, Höganäs, f. 1884

8 P. är infödd höganäsare och kom i Bolagets tjänst redan som 12-åring. Efter ett år på gamsen kom han ner i gruvan, där han genomgick alla graderna från dörrpojke till kol-

huggare. 1916 överfördes P. till gruvans maskinavdelning med det ansvarsfulla arbetet som uppforderingsmaskinist. Från 1934 till pensionsåldern hade han tillsyn över maskineriet på gamsen.

P. har varit Höganäsbolaget trogen i inte mindre än 55 år, och han har gjort en aktningsvärd insats på ansvarsfulla poster. 1938 erhöll han Pro Patrias silvermedalj. I sin trädgård har han skaffat sig rekreation, och händig som han är har han i sin materialbod förfärdigat allahanda små såväl nytto- som prydnadsföremål för hemmet.

Verktgysmed Nils-Petter Holmgren,

Nyvång, f. 1884

9 Född i Högestorp, Malmöhus län, började H. i smedlära, när han var 14 år gammal. Efter anställningar på olika platser i Skåne kom han till gruvdriften i Nyvång som verktgysmed år 1912. På denna plats stannade han i 40 år. Då han började vid Nyvångsverken, fanns det i gruvan endast 30-talet kolhuggare. Efter hand som arbetsstyrkan ökades, blev det inte så få kolhackor och andra gruvverktyg, som han skulle hålla i ordning.

H. har sett Nyvångs samhälle växa upp, och eget hus byggde han 1914. Under ett 20-tal år bedrev hans fru i denna fastighet kaféerörelse och matservering. En av gruvarbetarna flitigt utnyttjad biljard fanns också. Som »källarmästare» på fritiden hade H. inga fritidsproblem.

Spelstyrare John Sjögren, Höganäs, f. 1882

10 S. är smålänning, född i Nöbbeleds församling, Kronobergs län. Efter konfirmationen hade han under fyra år tjänst som timmerkörare i hembygden. Han for sedan till Skåne, närmare bestämt Höganäs. Första sysselsättningen där blev vid Långaröds Tegelbruk. Sedan skiftade S. anställningar vid ett flertal tegelbruk i Skåne. Han försökte sig också på sockerbruksarbete under en betkampanj i Hasslarp.

Vid Höganäsbolaget började S. 1910 och var under ett decennium sysselsatt på olika avdelningar inom fabriksdriften. Fr.o.m. 1920 överfördes han till gruvan. Efter ett år vid kolför-säljningen blev han uppforderingsmaskinist, ett arbete, som kräver uppmärksamhet och omtanke, egenskaper som S. besitter i rikt mått.

Fritiden har utnyttjats för exemplarisk skötsel av egen trädgård och koloni. S. har även varit mycket intresserad av fackliga och politiska frågor, och han var några år ledamot av municipalfullmäktige.

Hylotrupes,

Modulplattor

och annat i

Höganäsreklamen

Koncernens kundinformation 1951

20 milj. annonser, 160 000 broschyrer, 100 000 människor på utställningar. Det är summan av kundinformationen under 1951.

20 milj. annonser — ja det kan ju synas vara en orimlig siffra, men det är faktiskt så, att varje svensk har fått åtminstone 3 egna annonser. Annonserna har varit fördelade på ca 90 tidningar och tidskrifter med upplagor varierande från 1 000 till 370 000 exemplar. Den största delen av dessa annonser har behandlat våra träkonserveringsmedel Håbinol och Höganol. Dessa båda preparat har under året mer och mer trängt in i svenska folkets medvetande som marknadens främsta träkonserveringsmedel, och vi tror, att den dagen är nära, då man överallt i Sverige sätter likhets-tecken mellan träkonserveringsmedel och Håbinol.

Fryshus och husbockar i annonser

Den Tekniska Glasulliten har 1951 definitivt slagit igenom som isoleringsmaterial på kylisoleringsområdet. Den förnämliga konstruktionen i Hälsingborgs Fryshus och glasullens i samband därmed dokumenterade stora lämplighet för kylisolerering har klargjorts i annonser i dags- och fackpress.

De mera traditionella Höganäs-produkterna, eldfast tegel, keramiska plattor och syrafasta material, har också fått sin beskärda del av annonsutrymme.

Den nya produkten Håbisan, antihusbocksmedlet, har ännu inte introducerats på den svenska marknaden i sin helhet. På försök har emellertid annonserats i tre städer i södra Sverige, centra i de mest utsatta distrikten.

Slipmaterial-Naxos har fortsatt med sin annons-*serie om intressanta »servicefall».*

Överst: På Chalmers tekniska högskola har Höganäs-bolagets monter i Byggnadstekniska Institutionsbyggnaden givits ett nytt och mera tilltalande utseende. Nederst: AB Industritegel visade på Industria Osakeyhtiös utställning i Helsingfors i april månad förra året glasull i olika former och för skilda användningsområden.

40 sidor glasull för fartyg, och plattor i fyrfärgsbild

Bland de större trycksaker, som blivit färdiga under 1951, märks »Glasull för fartyg», en 40-sidig broschyr, som beskriver glasullens stora fördelar vid isolering på fartyg och som samtidigt ger tips om en del speciella konstruktioner inom detta område.

Höganäs keramiska plattor har presenterats på engelska och franska språken, och den nya glaserade klinkerplattan, den s.k. modulplattan, har visats för allmänheten i ett prospekt, där plattornas vackra färger återges i en flerfärgsbild. Prospektet utges på svenska, engelska, tyska, franska och holländska språken.

En »bilderbok» över isoleringsarbetena vid Hålsingborgs Fryshus presenterades våra kunder på eftersommaren. I denna broschyr visas i detalj hur man bygger upp en frysrumsvägg med Glasullit och aluminiumplåt.

Träkonserveringsmedlen har i år liksom tidigare fått sin egen broschyr liksom också vår (o)vän Hylotrupes, husbocken.

Huvudkatalog i fickformat

Höganäs huvudkatalog av år 1945 har blivit inaktuell, och en ny katalog är under utarbetande. Den nya katalogen kommer att återgå till det gamla »fickformatet» och har skurits ned betydligt i omfång. Man har sålunda tagit bort alla bruksanvisningar och instruktioner, vilka i stället kommer på separata trycksaker. Tyvärr har vi på grund av ständiga prisändringar i samband med inflationen även måst taga bort priserna, vilka i stället delges kunderna på lösblad. När detta läses, beräknas katalogen vara i det allra närmaste färdig på tryckeriet.

Under 1951 deltog inte Höganäsbolaget i några mässor utan nöjde sig med de permanenta utställningarna på AB Byggtjänst och AB Höganäsarbeten i Stockholm, LBF i Lund, Chalmers i Göteborg och Luleå Kol- & Materialaffär i Luleå.

Nytt Höganäsansikte på Byggtjänst

Utställningen hos AB Byggtjänst kommer snart att helt ombyggas i samband med en genomgående omdisposition av lokalerna.

Veitsher Magnesitwerke i Wien, vars ensamförsäljning för Skandinavien vi innehar, deltog i förra årets S:t Eriks-Mässa och fick i samband med denna stor publicitet kring sina »tegel», som murar sig själva». Även kring de övriga produkterna inom Höganäsbolagets försäljningsområde har publiciteten varit betydande såväl i dags- som fackpress. Våra nya broschyrer har anmälts i de olika tekniska tidskrifterna och där fått ett synnerligen gott mottagande.

Birger Folin

Överst: Trycksaker för exportmarknaden på engelska, tyska, franska och holländska språken ingick som en inte oväsentlig del i 1951 års reklamverksamhet, men även den svenska marknaden försågs med en hel del trycksaker.

Nederst: Ett urval ur annonserna för plattor, Glasullit, syrafasta murbruk och träkonserveringsmedel. En del av annonserna var utförda i två färger.

27

En gemytlig stämning rådde kring lunchbordet på Hotell Kämp i Helsingfors vid AB Industritegel's 10-årsjubileum

Med anledning av att AB Industritegel kunde se tillbaka på en 10-årig verksamhet, anordnades i syfte att närmare bekantgöra dotterbolaget för kundkretsen ett informations- och presentations-tillfälle den 13 november 1951 på Hotell Kämp i Helsingfors.

Till denna sammankomst hade från Höganäs anlänt en 5-mannadelegation från koncernens ledning. Avsikten var att samtidigt med information

ELDFAST = HÖGANÄS

AB Industritegel, vårt finska dotterbolag, har 10-årsjubilerat

för den finska kundkretsen, företrädd av inköpschefer och driftsingenjörer, presentera de svenska gästerna och giva tillfälle till en närmare kontakt med de personer, som närmast har hand om försäljningen av Höganäsprodukterna samt servicen. Huvudvikten var denna gång lagd på det eldfasta området, varför man inbjudit representanter för metall-, verkstads-, glas- och porslinsindustrin. Dessutom var landets enda konstsilkeindustri representerad. Vid ett framtida likartat tillfälle skall den syrafasta sidan av Höganäs-produktionen närmare behandlas.

AB Industritegel eld- och syrafast specialfirma

I sitt hälsningsanförande belyste disponent O Luther i korthet utvecklingen av AB Industritegel. Bolagets grundande inföll året mellan kriget, och de första årens verksamhet har därför inskränkts av krigs- och efterkrigstidens importbegränsningar och valutasvårigheter. Trots detta har Bolaget under sitt första decennium utvecklats till en mångsidig specialfirma i den eld- och syrafasta branschen och kan nu förutom Höganäsprodukterna leverera magnesit-tegel från Österrike och glaserade lerrör från England.

I programmet ingick ett föredrag av direktör V Terling, Höganäs, som gav en historisk återblick på försäljningen av Höganästegel till Finland. Föredraget bjöd på många intressanta detaljer och skeden i importen av eldfast material

under gångna årtionden. Som ett belägg för den uppfattning, som en halvsekel lång import av Höganästegel skapat, och det goda renommé teglen har, kunde talaren påvisa, att ännu före kriget var i Finland begreppet eldfast identiskt med Höganäs.

I ett föredrag om eldfasta material gav ingenjör L. Fredholm, Höganäs, en redogörelse för de olika kvaliteterna av eldfasta tegel Höganäsbolaget har på sitt tillverkningsprogram. I sitt anförande, som åskådliggjordes med skioptikonbilder, klarlade talaren användningen av de olika kvaliteterna och betonade vikten av att välja rätt eldfast material. Ing. Fredholm underströk dock, att de allmän-giltiga reglerna inte bör tillämpas utan urskillning. Varje ugnsanläggning drives under olika omständigheter, och därför bör från fall till fall avgöras, vilket material som bäst lämpar sig. Vid detta val har kunden en ovärderlig hjälp i Höganäs kundservice.

Filmen »Skånsk Bergslag», vars förevisning

även ingick i programmet, gav under den korta stund visningen tog säkert en bättre inblick för de finska åskådarna i Höganäskoncernens stora omfattning och mångsidighet, än vad många och långa föredrag någonsin kunnat göra. Den belönades med livliga applåder.

Välgångsönskningar

Vid den sista programpunkten medverkade samtliga närvarande. Man samlades nämligen kring ett festligt lunchbord, som var dukat i hotellets festvåning, en lokal med traditioner och många glada minnen. Då envar dessutom fick fritt välja sitt bordssällskap, bidrog detta till att stämningen blev glad och otvungen. I det tacktal, som framfördes från gästernas sida av ingenjör Stähle, chefen för Arabia-fabrikerna, gavs ett gott betyg för såväl Höganäsbolagets som Industritegel's hittills utövade verksamhet på den finska eldfasta marknaden och tillönskades fortsatt framgång.

Den första milstolpen i det finska dotterbolagets historia har passerats, och det refererade sammanträffandet med kunderna befäste säkert den redan emellan oss rådande vänskapen och det goda förtroendet. Den personliga bekantskapen, som stiftades mellan köparna och representanterna för den »svenska modern», kommer otvivelaktigt att vara till gagn och hjälp för den »finska dotterns» framtidsmöjligheter.

O R

I förra numret lovade vi ta upp en spalt med klipp ur våra kolleger personaltidningarna. Vi sätter nu igång och serverar en liten blandning av allvar och skämt, vilken vi hoppas Ni skall finna tilltalande.

På tal om soppa...

På tal om mat är soppa en gräsligt besvärlig historia. Det finns en stor, engelskinspirerad flora av anekdoter om folk, som äter soppa, och den finaste av dem alla är kanske definitionen på själva begreppet takt och uppfostran: »Det är det som inte hörs, när man äter soppa».

(»A la carte», Sveriges Centrala Restaurant AB)

Se upp med anilinpennan!

En ung dam på ett kontor råkade få en anilinspets i benet. I tanklöshet hade hon suttit och slagit med pennudden mot benet. Dagen därpå klagade hon över värk men slog bort kamraternas uppmaningar att söka läkare med ett: »Åseh, inte för en pennspets». En energisk kamrat ringde i hemlighet upp ett sjukhus, och efter en kvart var den unga damen där och fick ögonblickligen lägga upp sig på operationsbordet. Förgiftningen höll på att sprida sig.

— Hade Ni kommit en timme senare, hade vi kanske måst amputera benet, var läkarens besked till damen, som »bara gjort sig illa med en anilinspets».

(»Vi i Vattenfall», Kungl. Vattenfallsstyrelsen)

Fridas förälskelse

Finfint försommarväder, flen Fredrik, framgångsrikt förjagande festoset från föregående festkväll. Fridag för fasen. Fort från förläggningsslafan. Fram för frisksport.

Fråga föreläg förstås: Finnes förstående följeslagerska för färden?

Frida föreföll Fredrik förmånligast. Förutsättning: fridag för Frida förstås! Frida förestod födans förädlade för fru Fänrik Flottgren. Förutom framstående fackvinna, förtrollande finhyllt. Förstärkte försvarsberedskapen. Fredrik försökte förbindelselinje.

— Förtjusande Frida, finnes förutsättning för frikoppling från familjen?

— Förtrollande Fredrik, fridag föreligger.

— Finfint Frida, föreslår förfriskningar företrädesvis från fru Fänrik Flottgrens förråd.

Frida fann förslaget förtjusande. Fredrik fräschade frisyren, försvann fort från förläggningen, fann Frida framför fontänen.

— Fars-fars, förtjusande Frida, fnös Fredrik fnissande.

— Fejs-fejs, Fredrik, flamsade Frida. Färdmålet fixerades. Framemot förmiddagen fann Fredrik föda förmånlig. Fridas förning fördelades. Fläskfrikassé, fruktpudding, färdknäpp förekom. Förtäringen födde förtätad förståelse.

— Frida, förtrollerska, framvisade Fredrik förtjust, framtiden förefaller förhoppningsfull för förökad förståelse, förälskelse.

— Får Fredrik fråga Frida...?

Fredrik fattade Fridas fingrar.

— Frida, Frida, förtjusande förmåga. Försök förstå Fredrik! Frida föreföll först förlägen. Fredrik fräcknade, fannade föremålet förföriskt. Frida försjönk för funderingar. Framvisade:

— Förfoga fritt, Fredrik!

— Final: Förlovning, förmålning.

Födde: Flickan Fredrika, fredagen förste februari.

(»Vevstaken», AB Volvo-Pentaverken)

Krångel-Danmark

— Jag har en trädgård med en del vackra träd. Jag skulle vilja fråga Byggnadsnämnden, om jag har tillåtelse att fälla dem?

— Ja, det får Ni gärna.

— Får jag använda det virke, som blir, till att bygga ett hus?

— Nej, det får Ni inte.

— Får jag göra ett valborgsmässobål av träden?

— Ja, det får Ni gärna.

— Får bålet se ut som ett blockhus?

— Ja, det får det gärna.

— Får det stå ett år eller två att torka, innan jag tänder på det?

— Ja, det får det gärna.

— Får jag bo i bålet under tiden?

— Nej, det får Ni inte.

(»Broen», danska försäkringsbolaget Codan)

Hövligheten är som en luftkudde. Den har inte något egentligt innehåll, men den mildrar stötarna.

(»Vi Tryggare»,

Försäkringsbolagen Trygg och Atlas)

God ekonomi beror inte alltid på stora inkomster utan snarare på förmågan att inskränka utgifterna.

(»Vi och vårt», Kooperativa Förbundet)

DIVERSE KONCERNNYTT

Ugnskonstruktionskontoret i Höganäs har, som tidigare nämnts, konstruerat en helt ny schaktugnstyp för bränning av kalk. Av denna ugnstyp har hittills en ugn levererats till Kalkbränneri & Kalkstens AB i Vagnhärad med en produktion av 50 ton kalk per dygn och en ugn till Hylla Kalkverk i Norge med en produktion av 30 ton kalk per dygn. Utmärkande för den nya konstruktionen är den nya brännartyp, som inbyggts i ugnarna och som medfört en önskad gasfördelning med därav följande jämn temperatur och god genombränning av kalkstenen. För att ytterligare förhöja effekten hos ugnarna drivs dessa med forcerat drag, dvs. de är utrustade med en för varje ugnstorlek och stenstorlek väl avpassad fläkt för utsugning av rökgaserna. Såväl påfyllning av kalksten som utmatning av kalk har i största möjliga utsträckning automatiserats. Enligt föreliggande resultat har den nya ugnskonstruktionen, jämförd med den äldre ugnstypen, uppnått en produktionsökning av ca 50 procent, räknat per m³ schaktvolym, samtidigt som bränslebesparingen uppgått till ca 20 procent. Detta goda driftsresultat har medfört beställningar på 4 nya kalkugnar, varav 2 ugnar till Norrbottens Järnverk om vardera 50 tons produktion per dygn samt 2 ugnar för Strå Kalkverk i Sela om 50 resp. 70 tons produktion per dygn. Den sistnämnda ugnen blir den hittills största av denna typ i Skandinavien.

Ytterligare en nykonstruktion har utarbetats på Ugnskonstruktionskontoret. Det gäller en schaktugn för sinterbränd dolomit, produktion 30 ton per dygn, vilken levererats till Grufveaktiebolaget Långban. Ugnen har varit i drift i 6 mån. och har under denna tid överträffat alla förväntningar. Jämförd med en vid nämnda bolag tidigare uppförd ugn av amerikansk konstruktion har Höganäs-ugnen en produktion per m³ schaktvolym, som är ungefär dubbelt så stor, varjämte bränsleförbrukningen endast är 66 procent och den elektriska energiförbrukningen endast 32 procent av motsvarande värden för den amerikanska ugnskonstruktionen. Detta goda resultat har medfört beställning på hel ombyggnad av den amerikanska ugnen till samma utförande som Höganäsugnen.

★

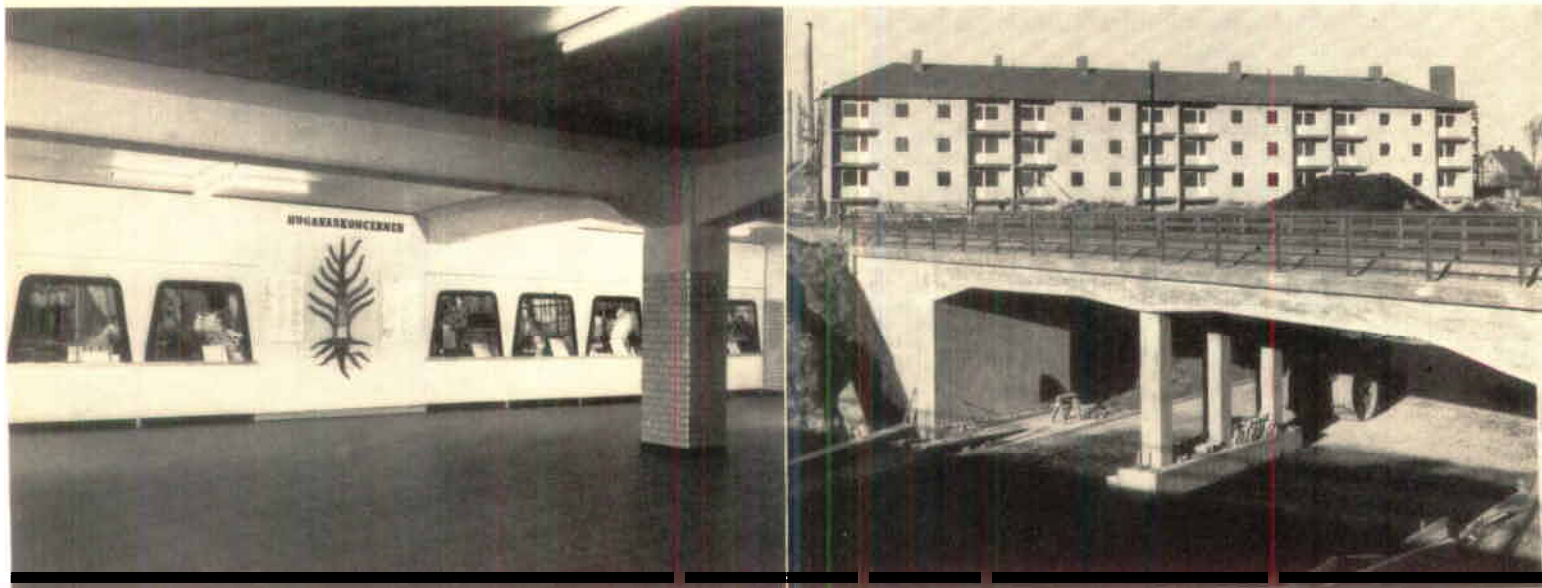
I Höganäs hamn, vilken tillhör Höganäsbolaget, håller en ny fyr på att färdigställas. Den nya fyren får en höjd av 12,35 meter över medelvattenytan och en styrka av 1 000 hefnerljus. Den gamla fyren, som uppfördes år 1870, har haft enbart gasljus, medan den nya förses med elektrisk belysning med gasreserv.

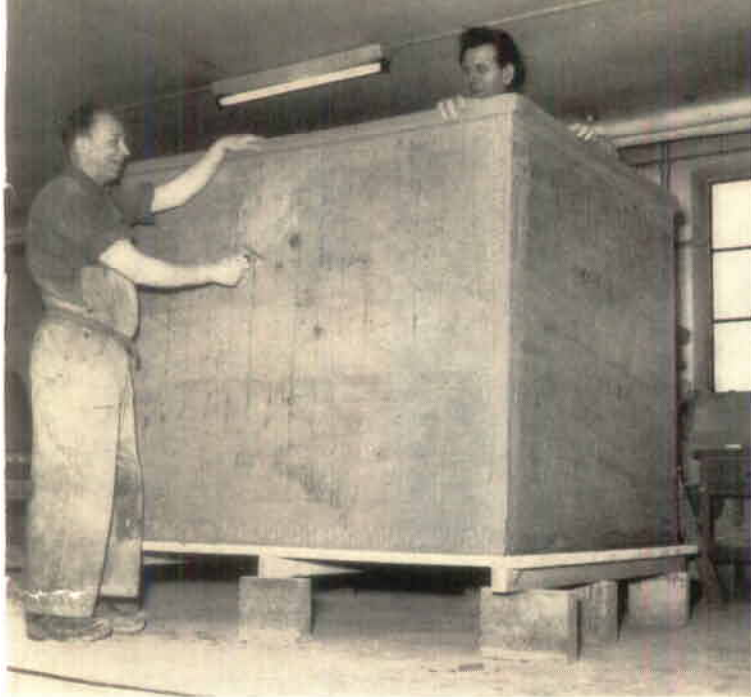
★

Höganästjänstemännens weekend- och semesterhemsbygge i Mölle är i det allra närmaste färdigt. De första gästerna tar fa-

30

Nedan t.v.: I Höganäs har nu även den s.k. Östra Matsalen fått sin egen produktutställning. I »tittskåpen» presenteras en rad olika fabriksinteriörer. I mitten koncerträdet, flankerat av t.v. redogörelse för produktionen på de olika platserna och t.h. en geografisk orientering, utvisande de platser, där koncernen bedriver sin verksamhet. Nedan t.h.: Bostadsrättsföreningshuset i Kv. Grenen i Höganäs beräknas bli inflyttningsklart i maj månad. I förgrunden den nya vägporten.

Formarna Arthur Fredricsson och Hugo Holm vid Stengodsfabriken i Höganäs, sysselsatta med tillverkning av en syrafast behållare. Den rymmer 2 200 liter och är den största behållare man hittills tillverkat. Se vidare reportage om Stengodsfabriken på s. 4.

Vaktbyte i Höganäs hamn. En ny hamnfyr håller på att uppföras i Höganäs. Som framgår av bilden är den nya fyren betydligt större än den gamla.

miljeavdelningen i besittning under påskhelgen, och någon gång i maj blir det tid för den officiella invigningen.

★

Som tidigare meddelats har Höganäsbolaget igångsatt ett flertal bostadsbyggen bl.a. i Höganäs och Nyvång. Bostadsrättsföreningshuset i Kv. Kvarnen i Höganäs stod klart för inflyttning i höstas. Av de tre fastigheterna i Kv. Ceres är en under inflyttning. De två övriga beräknas vara färdiga till sommaren. Fastigheten i Kv. Grenen beräknas bli inflyttningsklar under maj månad. De här nämnda bostadsrättsföreningshusen i Höganäs omfattar sammanlagt 78

lägenheter. Tilläggas kan att, för den händelse kvot för 36 lägenheter kan erhållas, en fastighet av denna storlek skall byggas i Kv. Finngården omedelbart intill Kv. Grenen.

Nyvång håller på att få sitt första bostadsrättsföreningshus, och det omfattar 12 lägenheter. Fastigheten beräknas bli fullt färdig under sommaren.

★

För att bereda ungarlarna bättre bostadsmöjligheter har Bolaget i Nyvång låtit uppföra 4 paviljonger, vardera omfattande 2 rum med köks- och sovalkover. Paviljongerna, som är belägna i närheten

»Vi får lita på tomten», sa' inspektör Gunnar Thornqvist med ett leende, när »Brännpunktens» medarbetare tog denna bild vid Skromberga gård. I själva verket hade han ingen anledning att se glad ut just då. Den Höganäsbolaget tillhöriga gården i Nordv. Skåne var nämligen en av de första, som i höstas hemsöktes av mul- och klövsjukan. 85 högklassiga nötkreatur föll för »stamping-out»-metoden.

Inspektorns yttrande kom som svar på frågan, huru gårdens folk skulle ordna julklappsinköpen. Isoleringen sträckte sig nämligen från den 8 december fram över nyåret. Bilden visar inspektör Thornqvist och djurskötare Martin Nilsson på den ena sidan av bommen. På den andra sidan vaktar Elof Persson, inom parentes bolagspensionär efter 40 tjänsteår vid Skrombergaverken, så att ingen skaffar sig tillträde till gården under isoleringstiden.

Nyvångs första bostadsrättsföreningshus går planenligt mot sin fullbordan. Det kommer att omfatta 12 lägenheter.

av gamla tvättstugan strax öster om bergbunkarna, är avsedda att målas i olika färger. Med anledning härav har detta bostadsområde fått namnet Regnbågen. Lägenheterna kan med fördel utnyttjas även av mindre familjer.

★

I samarbete med Riksbyggen i Malmö har Bolaget sökt och erhållit kvot för uppförande av ett bostadsrättsföreningshus i Bjuv. Det kommer att uppföras av Riksbyggen.

★

I Trollhättan närmar sig nu sista etappen i utbyggnaden av smältverket sin fullbordan. Nya ugnshallen med en golvyta av 60×24 m skall ersätta en äldre nu riven ugnbyggnad och beräknas vara färdig i mitten av april månad, då åtta ugnar av ny konstruktion skall vara installerade och färdiga att tas i drift. Antalet ugnar har utökats, vilket möjliggör en produktionsökning av ungefär 50% jämfört med det äldre verkets kapacitet.

I det nya verket kommer alla transporter att utföras med truckar, vilket medfört, att

ugnshuset har kunnat utformas som en lågbyggnad.

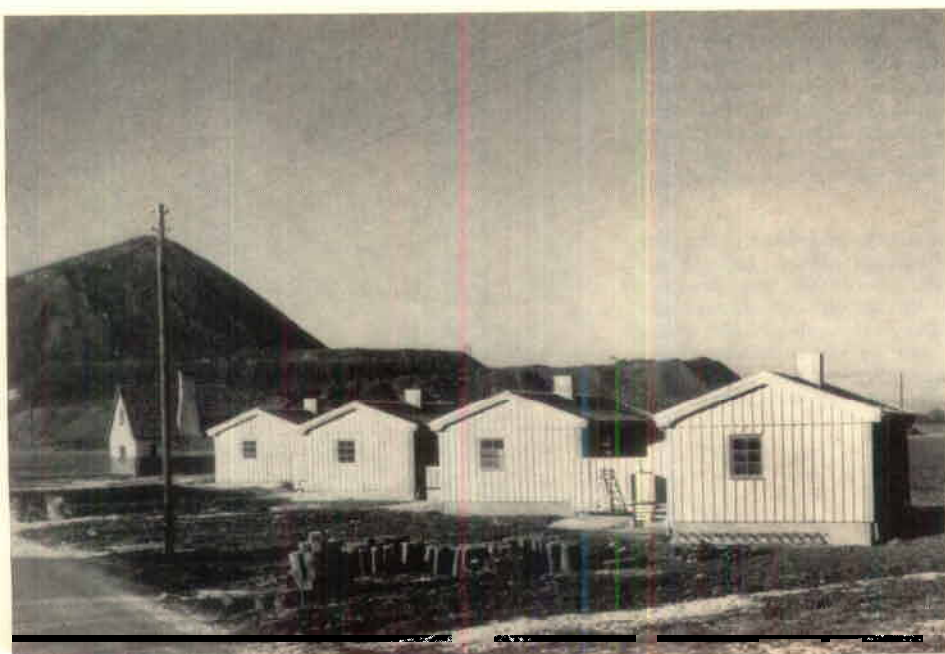
I samband med en tidigare utförd modernisering och ombyggnad av råmaterialberedningsavdelningen iordningsälldes och reserverades en lokal för färdigbehandlingen av kiselkarbid. Kross- och siktningsmaskiner installeras efter hand i denna avdelning, och när detta arbete har slutförts, kommer hela tillverkningsprocessen att utföras i ett och samma byggnadskomplex.

★

Nya centralanläggningen för hydraulik i Västervik kördes igång under julhelgen och kunde sålunda tagas i driftsbruk tredjedag-jul. Anläggningen fungerade perfekt i alla avseenden, och samtliga pressar försågs med tryck från densamma.

Nybyggnadsprojekten »1950» och »1951» fick planenligt före årsskiftet förbindelse med gamla avdelningen genom att de befintliga skiljeväggarna revs.

10 000-voltskabeln för nya elektriska ugnen är framdragen, och montaget av själva ugnen har påbörjats.

Regnbågen är namnet på det område i Nyvång, där Bolaget låtit uppföra 4 paviljonger, vardera om 2 rum med köks- och sovalkover

I medio av december skedde avsyn och slutkontroll av den sanitära värme- och vatteninstallationen för nybyggnaden.

Arbetet med spårläggningen för nya ugnen pågår och beräknas fortskrida så, att den kan sammankopplas med den redan befintliga under mars månad.

Första etappen i utbyggnaden av svarvavdelningen har programenligt blivit färdig vid årsskiftet. Mellanväggarna till den gamla avdelningen har rivits. I samband härmed har en omfattande omplacering av maskinerna i denna avdelning påbörjats, så att god materialflytning därigenom kan erhållas.

Under montage är den första av den serie bearbetningsmaskiner, som har nyanskaffats för svarvavdelningen.

Västerviks drätselkammare har meddelat, att tillfartsvägarna till fabriksområdet kommer att förbättras och att ny gata längs detsamma kommer att utläggas med det snaraste. Huvudingången till fabriksområdet kommer att förläggas till ovannämnda nya gata.

Saneringen av fabriksområdet har fortsatt, och området fram till mekaniska verkstaden har förberetts för plantering till våren.

I mekaniska verkstaden har en sanering av samtliga förråd ägt rum, så att desamma nu betjänas med gaffeltruck.

Den nya truckbanan mellan fabriksbyggnaderna och centralförrådet är nu färdig och i bruk.

*

All tillverkning av magnesitbundna slipkroppar har förlagts till L o m m a.

Lagringsutrymmena för olja har sanerats och utökats.

Oljeeldning är genomförd till hundra procent för användning av lämpliga tungoljor.

*

I B a s k a r p har i samband med omläggningen av flinttillverkningen större lagerutrymme anordnats för flinta.

Lagringsutrymmena för olja har utökats. En tank för 20 000 liter olja har nedlagts och tillkopplats redan befintliga lagringsutrymmen.

Ovan: Perspektiv av »Fabriksbyggnad 1950» vid Slipmaterial-Naxos i Västervik. Till höger lokal för packningsmaterial, lådor och kutterspån.

Ovan: I denna lokal kontrolleras, stämplas, sorteras och packas avgående order från Västervik.
Nedan: Planteringen utanför kontoret i Västervik.

När elektriciteten kom till Höganäs

När jag i mars 1899 kom till Höganäs, kunde man inte med bästa vilja i världen säga, att man hade anlänt till ett »upplyst» samhälle. Det låg nog närmare till hands att tro sig ha hamnat i »mörkaste Småland». Åtminstone hade man den förnimmelsen under höst- och vinterkvällar, då belysningen, där sådan fanns, var av det mest primitiva slag.

Bäst gynnat var Höganäs Övre, enkannerligen den del därav, som då gick under namnet »Ryd», där elektriciteten redan då hade gjort små landvinningar. Här fanns en del elektriska glödlampor, sparsamt utplanterade i den centralare delen. Även där belägna tjänstemannabostäder åtnjöt förmånen av elektrisk belysning, tack vare att den på Ryd då belägna mekaniska verkstaden med sitt maskineri under dagen uppladdade ett ackumulatorbatteri, som sedan under de mörka kvällstimmarna fick svara för att det elektriska ljuset fungerade. Då möjligheten härför likväl var begränsad, bröts strömleveransen obönhörligt kl 10 på kvällen, varefter man fick använda fotogenlampor eller gå tidigt till sängs. Vid särskilt festliga tillfällen fanns dock möjligheten att mot särskild avgift för finansiering av maskineriets drift få belysningstiden utsträckt en eller annan timma.

Höganäs har haft ett gasverk

I fabriker och på bruksområdet hade man gasbelysning, som erhöles från ett mindre gasverk, beläget på fabriksområdet ungefär där Centralverkstaden nu ligger. Denna belysning, var ej särskilt bländande men möjliggjorde i alla fall, att arbetet kunde fortgå även efter mörkrets inbrott och att man slapp helt i blindo irra omkring på lagerplatserna. Inne på brukskontoret ståtade man t.o.m. med auerbrännare, varigenom belysningen blev åtskilligt intensivare. Men man hade förstas ett evigt klabb med dessa auerstrumpor, vars hållbarhet lämnade mycket övrigt att önska.

På Höganäs Nedre eller i den samhällsdel, som

då allmänt benämndes »fiskläget», var belysningen än primitivare. Den utgjordes här av rätt glesl placerade fotogenlampor, som tändes och släcktes för hand.

De båda samhällena »Övre» och »Nedre» skildes den tiden åt av ett mer ökenliknande område. Alltfrån Brorsbacke och ned till det hus, där Nordstrands bokhandel då hade sina lokaler (nuvarande Rydéns Kemikalieaffär), fanns ingen tillstymmelse till bebyggelse. Vägen mellan »Brorsbacke» och Nordstrands var därför helt mörklad, varigenom det var äventyrligt nog att utan handlykta vandra fram där efter mörkrets inbrott.

Hur det kunde gå för den som var »i gasen»

Vägunderhållet var förstas i stil med det hela och sålunda långt ifrån tillfredsställande. Höst och vår och under vinterns töperioder stänkte gyttnan högt upp på benen vid oförsiktiga kliv. Den kanal, som avleder gruvvattnet till havet och som då löpte öppen, parallellt med vägen, var också ett riskmoment vid promenader genom denna farozon. Det hände också, att en och annan nattvandrare, som var »litet i gasen», plumsade i och fick sina känslor åtskilligt avsvalkade, innan han lyckades kravla sig upp på fast mark igen från det ofrivilliga doppet.

Så särskilt överraskande var det inte, att Höganäsbolaget vid denna tidpunkt började hysa allvarliga planer på att bygga ett elektricitetsverk för att åstadkomma en bättre tingens ordning såväl beträffande belysning som också i fråga om kraftförsörjning.

En elektrisk expert från Stockholm anmodades i mars 1901 att göra upp ett program för den tänkta anläggningen. I juni samma år skrevs kontrakt med Elektriska AB Holmia i Stockholm, som lämnat den fördelaktigaste offerten. Det elektriska maskineriet tog firman från »Brown Boveri» i Schweiz. Ångmaskinerna levererades av Göteborgs Mek. Verkstad och ångpannorna av Jönköpings Mek. Verkstad.

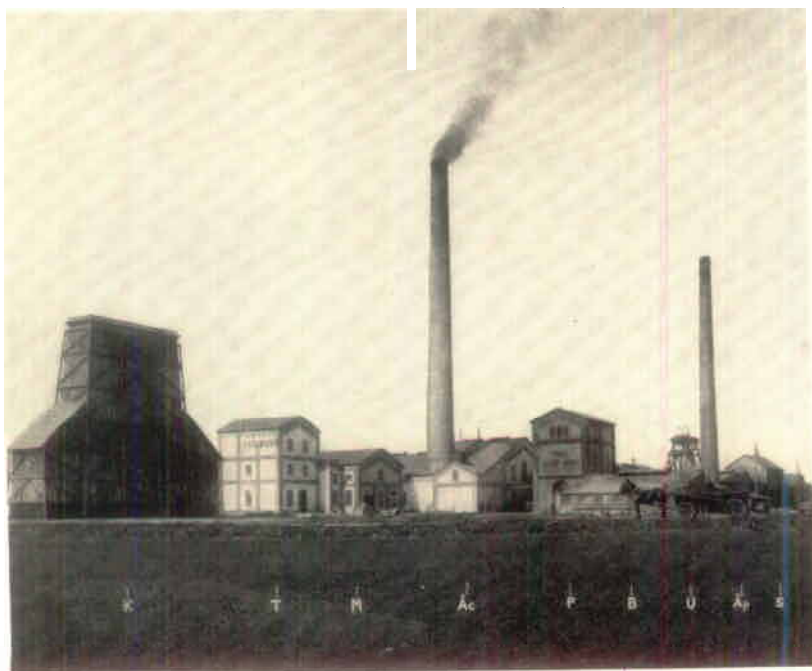
Den beslutade kraftcentralen utgjordes av 2 Steinmüllerpannor för ångalstringen och 2 hastigt gående, 3-cylindriska ångmaskiner med till dem direkt kopplade elektriska generatorer. Vartdera aggregatet var på 250 hk, alltså en ganska blygsam start.

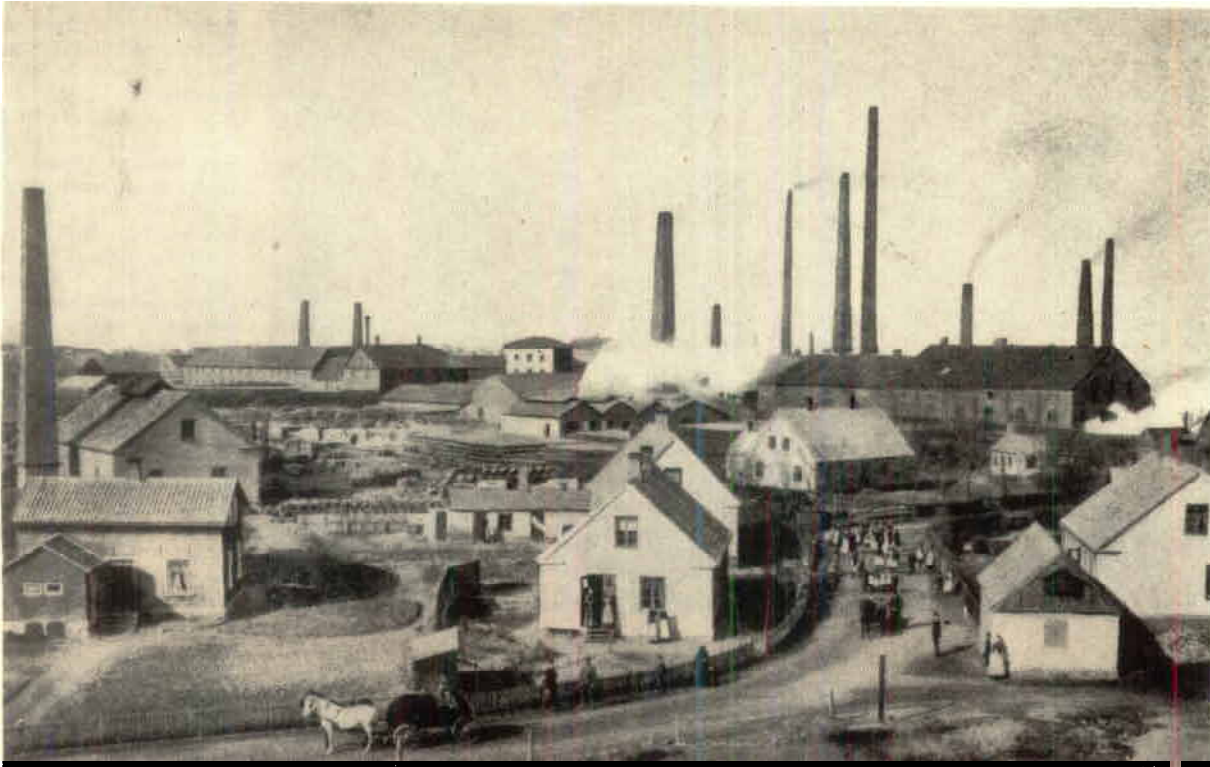
Upplýsningen stiger

Den elektriska anläggningen, som förlades till en nyuppförd byggnad vid Schakt Gustaf Adolf, var i första hand avsedd för kraft till gruvor och fabriker men också för belysning såväl inom- som utomhus.

»Fiskläget» anhöll emellertid snart, att Bolaget

En totalbild av elektriska kraftstationen och gruvanläggningen vid Schakt Gustaf Adolf. Bokstavsbezeichnungarna anger: K = kylverk, T = transformatorhus, M = maskinhall, Åc = ångcentral, P = pumpschaktstorn, B = badhus, U = uppföringsgalge, Åp = ångpannehus, S = smedja och snickeriverkstad.

Så såg fabriksområdet i Höganäs ut strax efter sekelskiftet. Anläggningen t.v. med den fyrkantiga skorstenen är det i artikeln omtalade gasverket.

mätte utvidga anläggningen till att omfatta gatu-
belysning även i denna samhällsdel. Därtill kom,
att en del enskilda fastighetsägare i samhället be-
gärde att få elektrisk belysning inlagd i sina
bostadslägenheter.

Det är ju klart, att en del gnissel måste uppstå
vid en nyanläggning som denna. För det första
var det svårt att med säkerhet beräkna spännings-
förlusten i ledningsnätet, varför spänningen på
sina håll kom att bli så hög, att lampornas livs-
längd blev kortvarig, ett missförhållande som lik-
väl snart rättades till.

För att ge ett begrepp om takten i anläggningens
färdigställande torde det vara lämpligt att återge
några data från detta första elektrifieringsskede.

10/12 1900 Vidtog monteringen av inomhusled-
ningar på Bruket med början i kon-
torsbyggnaden.

16/7 1901 Släpptes elektriska strömmen på för
första gången. Det gällde centrifugal-
pumpen i Schakt Oscar.

Denna centrifugalpump, som hade 4
seriekopplade hjul, direkt kopplade
till en elektrisk motor, ansågs vara av
en för den tiden sensationellt fin kon-
struktion, och den tillvann sig därför
stor uppmärksamhet. Pumpen var upp-
monterad på schaktsbotten och upp-
fordrade utan svårighet vattnet ett
100-tal meter.

7/9 1901 Approvades elektriska belysningen på
fabriksområdet och fungerade perfekt.

Samtidigt provkördes en motor i ce-
mentladan (nuvarande kärlmagasinet).
4/10 1901 Igångkördes det andra centrifugal-
pumpaggregatet i Schakt Oscar.

17/10 1901 Tändes den elektriska belysningen för
första gången på hotell Schweiz.

11/11 1901 Tändes den första ytterbelysningen på
fabriksområdet. Denna belysningsan-
läggning var ej särskilt imponerande.
Totalt rörde det sig om endast 9 båg-
lampor.

1/2 1902 Sedan bolagsstyrelsen beslutat utbygga
kraftcentralen till dubbel kapacitet
mot den ursprungligen projekterade,
beställdes nu ytterligare en ångmaskin
med tillhörande elektriska generatorer.
Denna togs till dubbelt så stor som de
tidigare inköpta, dvs. 500 hk. Dessutom
beställdes även 2 Steinmüllerpannor
av samma typ och storlek som de re-
dan erhållna.

20/2 1902 Kördes en 57 hk motor i fabrik III i
gång med full belastning och funge-
rade till belåtenhet.

19/6 1903 Besiktigades det nu färdigställda 500
hk kraftaggregatet.

En olycklig natt

För uppbärning av högspänningsledningarna
från Schakt Gustaf Adolf till Bruket användes trä-
stolpar. På sträckan mellan schakten Gustaf Adolf
och Sjökröna måste man för att få plats med alla

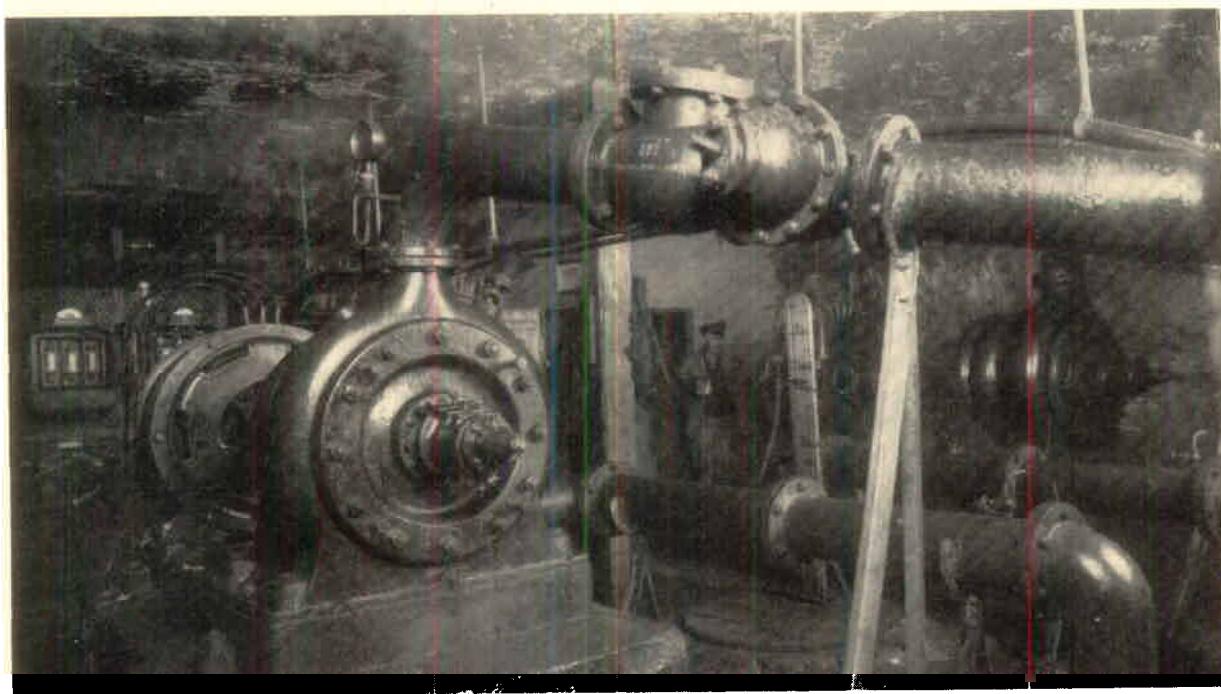

Gruppen intill är tagen i elektricitetsverket vid Schakt Gustaf Adolf ett par år efter sekelskiftet. Stående fr. v. maskinförman Herman Rönn, övermaskinist Johannes Persson, reparatör Johannes Petersson, snickare Albert Wallsedt, schaktstimmerman Per Olsson, ingenjör Otto Jönsson, maskinist Axel Jonasson, reparatör Karl Grönlund, maskinist Rudolf Jakobsson och maskinist Johan Hansson. Den sittande personen förmodas vara en representant för någon av leverantörerna.

ledningarna belasta stolparna med rätt omfattningrika galgar av järnfackverk, vilket kom att bli ödesdigert. Under en stormnatt den 28 nov. år 1905 kunde ej stolparna stå rycken för den starka påfrestningen, utan kraftledningen mellan Gustaf Adolfs- och Sjöcronaschakten vräktes till hela sin längd omkull, varigenom fabrikerna och samhället blev helt strömlösa. Efter två dagars forcerat reparationsarbete kunde elektriska strömmen på nytt släppas på.

Detta är i korta drag gången av den första elektrifieringen av Höganäs. Sedan skred elektrifieringen fram i allt raskare takt. År 1911 installerades i kraftstationen vid Schakt Gustaf Adolf en då modern ångturbin om 1 000 kW av fabrikat de Laval, och i Nyvang uppfördes en kraftcentral 1917. Detta är dock händelser, som faller utom ramen för denna skildring, som endast avser att från glömska rädda den epok, då elektriciteten gjorde sitt intåg i Höganäs gruvsamhälle.

De båda centrifugalpumparna i Schakt Oscar, vilka inkopplades 1901 och ansågs vara av en för den tiden sensationellt fin konstruktion. I bakgrunden skymtar maskinförman Herman Rönn.

”Mejsla bort det värsta, så går det”, SA’ OWEN

ETT APROPÅ TILL DEN FÖRESLAGNA RIVNINGEN AV DET OWENSKA PUMPHUSET I HÖGANÄS

I Tekniska museets huvudhall står en ståtlig maskin, som bär det mekaniska geniet Samuel Owens förnämliga signatur och som har fått förnyad aktualitet genom den föreslagna rivningen av det Owenska pumphuset i Höganäs. Den förnämliga maskinen är en gåva från Höganäsbolaget, som beställde den år 1829 för att möjliggöra avsänkning av Ryds pumpschakt, ett synnerligen besvärligt företag, som var nödvändigt för att avleda vattnet från de delar av gruvan, där kolbrytning pågick.

Drivandet av det nya pumpschaktet beslöts redan år 1802, under greve Ruuths tid. Enligt gruvingenjören Stawfords beräkningar skulle schaktet träffa kolflötsen vid dess djupaste punkt, och genom att sätta igång en kraftig pumpning där skulle man kunna dränera hela flötsen. Beräkningen var nog riktig, men den stora svårigheten var att få en pump, som kunde uppfordra tillräcklig vattenmängd. Man hörde sig för på olika håll, men i Sverige fanns inte något gjuteri, som var utrustat för gjutning av en så stor ångcylinder, som erfordrades. Slutligen kom man överens med Akers bruk, att Stenkolsbolaget skulle deltaga med halva kostnaden för de utvidgningar av gjuteriet, som blev nödvändiga, och dessutom stå risken för eventuella gjulfel. Samtidigt uppgjordes med Söderfors bruk att tillverka »kittlarna» — ångpannorna — till pumpmaskinen. Pumpen var färdig 1803 och uppsattes omedelbart. Den gjorde 12 slag i minuten om sju fots längd med 4 tum rest.

Vatten, mera vatten!

Arbetet gick raskt undan, men på trettio fannars djup stötte man plötsligt på ett övermäktigt vattenflöde, och då hade man ännu inte ens nått ned till övre flötsens tak. Pumpen måste utrustas med ytterligare två pumpsatser, och härigenom lyckades man komma ner ytterligare ett par fannar, men sen var det stopp igen. Det kom mer och mer vatten. Gruvingenjören begärde att få ännu en pumpmaskin, men intressenterna kunde inte uppbringa de nödiga pengarna. År 1806 beställdes från den stora firman Murray i Leeds ytterligare två ångmaskiner och en pumpmaskin, som skulle kunna uppfordra 2 000 gallons vatten i minuten.

Ryds schakt fick man ändå inte bukt med, och arbetet där måste vila i långa tider. År 1829 beslöt man emellertid att ta ett nytt krafttag för att dränera gruvan och vände sig till Samuel Owen i Stockholm, som från sin verkstad vid Hantverkaregatan levererade snart sagt alla tänkbara maskiner för den unga svenska industrien jämte

tröskverk för lantbruket och ångbåtsmaskiner för sjöfarten. Owen var emellertid inte heller rustad för att i ett stycke gjuta en så stor cylinder, som här erfordrades — omkring 1 m i diameter och 2 m längd. Han gjorde den i två stycken och putsade cylinderloppet så gott det gick med mejsel och fil!

Pumpkolven fick slipa in sig själv!

När cylindern sedan skulle hopsättas nere vid Höganäs, så visade det sig, att de två halvorna inte passade riktigt ihop. På vissa ställen skilde det på $\frac{1}{8}$ tum. Beställarna gjorde naturligtvis reklamation, och en intressant skriftväxling uppstod. Den gode Owen tog det inte så allvarligt. Han rådde köparen att mejsla bort det värsta, så skulle det nog gå! Kolven menade han, skulle så småningom slipa in sig själv.

I precisionsteknikens tidevarv konstaterar man med viss förvåning, att det faktiskt gick. Man mejslade väl bort det värsta och lät kolvens nötning i cylindern göra resten, och i fulla 60 år gjorde den Owenska pumpen sin goda tjänst. Med dess hjälp lyckades man 1835 fullborda avsänkningen av Ryds schakt.

Det måste dock medges, att pumpen dessförinnan fått en ny cylinder, som beställdes från England och göts i ett stycke. Det bar sig emellertid inte bättre än att fartyget, som skulle frakta den till Höganäs, förläste utanför Halmstad. I två år fiskade man på havsbotten efter den dyrbara cylindern, innan man fick tag i den och slutligen kunde montera in den i stället för Owens två halvkor, som vid det laget var väl inslipade men dock inte tillräckligt pålitliga för en så viktig maskin. Owenska pumpen togs ur drift först i början på 1900-talet.

Det Owenska pumphuset i Höganäs, som blivit riksbekant genom diskussionen kring den föreslagna rivningen

NÄR "SKEPPAR" CARLSEN FICK MEDALJ I HÖGANÄS

Vi skall genast avslöja, att det inte är den världsbekante skeppar Carlsen från »Flying Enterprise», som varit och hämtat en medalj i Höganäs. Nej, det gäller en dansk namne från 1800-talet, som på sin tid fick utmärkelsen, därför att han under stor livsfara räddade 16 fiskare från Nyhamnsläge, strax norr om Höganäs, från att drunkna.

Medaljen, som numera förvaras i Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborgs slott i Danmark, är i guld av åttonde storleken. Den bär på ena sidan Karl XV:s bild samt inskriptionen *För berömliga gärningar*. På den andra sidan är texten *Till And. Carlsen Fiskare* präglad. Denna medalj utdelades i Höganäs år 1861 av »grufvans disponentdirektör för tillfället, ryttmästaren Tornerhjelm». Överlämnandet skedde vid en vacker högtidlighet i brukskyrkan. Det var ett för det lilla samhället sällsynt skådespel. Danska och svenska flaggorna vajade sida vid sida, gruvans musikkår spelade, och en kör från folkskolan medverkade i det festliga programmet i kyrkan, som var fylld till sista plats. Efter kyrkhögtidligheten gavs under ryttmästare Tornerhjelm's värdskap en festlig middag i direktionshuset, varvid »skeppar» Carlsen innehade hedersplatsen.

Dessa uppgifter är hämtade ur årsskriften »Fra det gamle Gilleleje 1951», varifrån vi saxar följande skildring i Post- och Inrikes Tidningar den 26 november 1861 av den högtidliga medaljtilldelningen:

»I anledning af Kongl. Maj:ts Befallningshållandes i Malmöhus län gjorda und. hemställan om något utmärkelsetecken åt Danske fiskaren Anders Carlsen å Gilleleje inom Frederiksborgs amt, hvilken under en den 3 Oktober sistlidne år rådande stark storm, med egen livsfara, räddat 16 med sillfiske vid Seland's ref sysselsatte Svenska fiskare från Nyhamns fiskeläge, som alla varit nära att omkomma, har K. M:t under den 9 innevarande månad funnit godt att, till betygande af sitt nådiga välbehag öfver bemälda Anders Carlsons vid ifrågavarande tillfälle ådagalagda modiga och sjelfuppoffrande handling, förära honom ett exemplar i guld af medaljen utaf åttonde storleken, med inskrift: 'För berömliga gärningar', att i högblått band med gula kanter bäras å bröstet.»

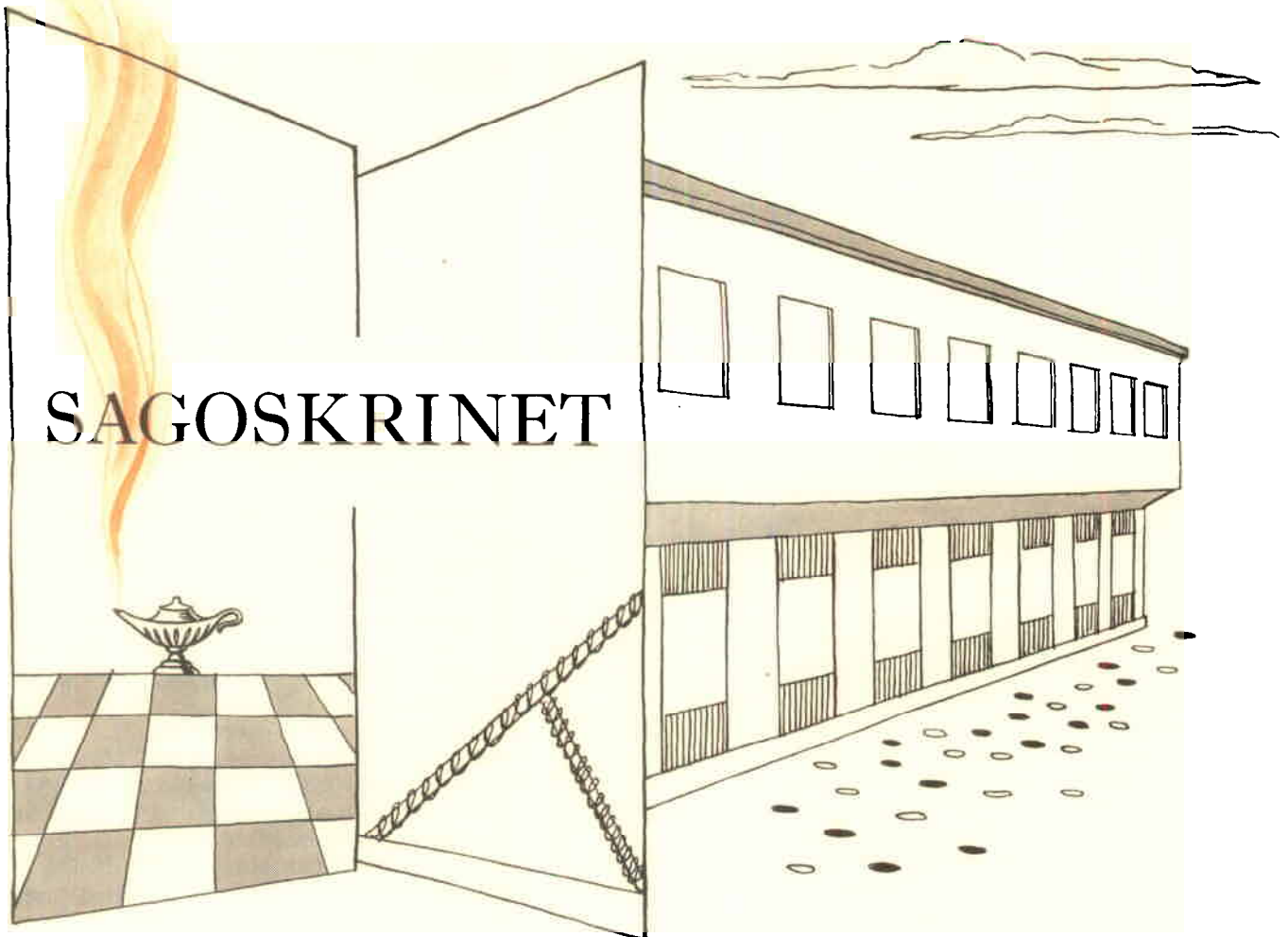
Gruvans disponentdirektör förrättade medaljutdelningen

Anders Carlsen mottog medaljen året därpå. I en korrespondens från Höganäs i Posttidningen för den 16 april 1862 läses: »Under en häftig storm den 3 Okt. 1860 blefvo 16 fiskare från Nyhamns fiskeläge i Kullen räddade ur dödsnöd

på sjön af fiskaren Anders Carlsen från Gille fiskeläge på Seland, med ögonskenligaste livsfara för denne sjelf; för hvilken ädla och modiga handling H. M. Konungen, efter det densamma blifvit inför honom anmäld, behagade tilldela Anders Carlsen guldmedaljen för berömliga gärningar. Denne medalj öfverlemnades åt Carlsen på Höganäs den 4 dennes på ett särdeles vackert och högtidligt sätt. Kl. 2 på dagen afgick från stenkolsverkets, för tillfället med svenska och danska flaggor rikt smyckade, styrelsehus till brukskyrkan ett festligt tåg, företrädt af grufvans musikkörps, blåsande en marche. 'Den tappra landsoldat'. Först gingo fem af de räddade fiskarna, (de öfriga voro ute på sjöresor), derpå Anders Carlsen, hvarefter syntes landshöfdingen v. Troil samt amtmannen öfver den del af Seland's stift, hvarinom Gille läge hörer, grefve Schulin, som för festen hit öfverrest, vidare grufvans disponentdirektör för tillfället, ryttmästaren Tornerhjelm, en del andra direktörer och aktionärer i grufvebolaget, åtskilliga, för den tidigare på dagen försiggångna bevaringsmönstringen, till orten anlända militära och civila embetsmän, samt slutligen en del grufvan och orten tillhöriga tjänstemän.

»En ton av gemytlighet»

Efter inträdet i kyrkan, som var öfverfylld af åskådare, afsjöngs af ynglingar ur den högre folkskolan 1 vers af ps. No. 372, hvarefter församlingen erbjöds det sällsynta skådespelet af tvenne landshöfdingars, en dansk och en svensk, uppträdande inför altaret. Landshöfdingen von Troil tog till orda och skildrade anledningen till dagens högtidlighet, samt öfverlemnade Anders Carlsen den ofvannämnda medaljen, med erinran, att Carlsen dock icke egde rätt bära densamma förr, än han erhållit sin Konungs tillåtelse dertill. Grefve Schulin tillkännagaf då, att hans danska majestät, underrättad om det Carlsen tillämnade utmärkelsetecknet, på förhand lemnat och befallt grefve S. att nu meddela Carlsen tillstånd att densamma anlägga och bära, hvarpå grefven i hjertliga ordalag tolkade Carlsons tacksamhet för denna Konung Carls nådebevisning och för det vackra och högtidliga sätt, som landsh. v. Troil valt för densnas öfverlemnande. Efter en bön, som afslöts med Fader vår och välsignelsen, afsjöngs ps. 370 v. 4, hvarpå processionen i den nämnda ordningen, under det musiken blåste, 'Kung Carl den unga hjelte', återvände till direktionshuset, hvarest gafs, under ryttmästare Tornerhjelm's auspici, en festlig middag, der Anders Carlsen innehade hedersplatsen mellan begge höfdingarna, och der den högtidliga karakteren i öfrigt icke hindrade en ton af gemytlighet och en viss uppsluppenhet att göra sig gällande.»

SAGOSKRINET

PROLOG, FÖRFATTAD AV EVALD JOHANSSON

OCH UPPLÄST AV DENNE VID INVIGNINGEN AV BJUVS FOLKETS HUS DEN 24 FEBRUARI 1952

*En trollstav tycks ha svingats över »Jönssons håla»:
en vänlig se har gett Bjuvs köping dess new look.
Vem annars kunde gjuta, forma, snida, måla
ett sagans jätteskrin med dito jätteleck?
Ur slänten stiger majestätiskt fram fasaden
till sista köpingskapelsen av sten och grus.
Och i den trolska glansen utav ljuskaskaden
vi hälsa äntligen Bjuvs nya Folkets hus.*

*Det är ett skott, som liksom skjutit upp ur marken
från rötter av en gammal byggnad längre ner,
som ställdes i skymundan, ängsligt gömd i parken
en gång av nävar, märkta utav kol och ler.
Snart är det mesta av dess minnen glömt, begravet,
all kamp och längtan, framtidstro och romantik.
Fast bäcken har kanhända talat om för havet,
allt vad den vet om parkens fattiga publik.*

*Tung faller morgonsolens skugga över dalen:
i mörka kläder stå beredda al och alm,
när huset med den stora och den lilla salen
förs bort, att susa dess profana avskedspsal.
När första sippan öppnar ögat blyg, förlägen,
då är dess lilla värld helt nyss möblerad om.
Ett trädrytt fönster måste ha täppts till mot vägen
och »hålan» synes utan tvivel misstänkt tom.*

*Men ändå kommer arvet ifrån våra fäder
att alltid finnas kvar, det skall ej rivas ned.
Nej, vi har bara bytt ut några murkna bräder
och gjort den gamla grunden mera djup och bred.
Nu har ett folkets tempel fått en plats i ljuset,
och Bjuv har fått en gatubild av första rang.
En hel befolkning hjälpte till att dana huset,
vars namn en gång för alla fått sin rätta klang.*

*Här mötas unga, gamla, fattiga och rika;
det kanske känns en liten doft av Ragnarök,
när en halvsekelgammal misstro får ge vika
i vestibul, entré, i salar, klubbрум, kök.
Här ska den bo, den hundraåriga kulturen,
och ur dess källa ska vi ösa blad för blad.
Bokstavligt talat ska den flöda bakom muren
med vänliga gardiner i en stilren fönsterrad.*

*En dörr slogs upp, det blev ett outplånligt minne,
en symfoni, en färg-, en ljus- och värmeström
så överväldigande, att vi innerst inne
strax trodde, att det bara var en vacker dröm.
Här ska vi koppla av ibland, hit vill vi komma
och gömma oss för vardagslivets hets och brus.
Vi ska se till, att bord och stolar ej stå tomma
och att vi äro rädda om vårt Folkets hus.*

Sign. Jerker har varit och tittat på det nya medborgarhuset i Bjuv

... Det här får Ni själva »dra» inför styrelsen, mina herrar, sade dir. Gummeson till den deputation från Bjuv, som på sin tid uppvaktade höganäschefen för att utverka medel till det planerade Folkets Hus-bygget i Bjuv.

Och en bister januaridag förra året satte sig Folkets Hus-styrets ordförande, Helge Andersson, och huvudförhandlaren vid Bjuvsverken, Evald Johansson, på Stockholmståget. På AB Höganäsarbeten satt Höganäsbolagets styrelse samlad med bankir Tage Cervin i spetsen. De båda bjuvsdelegaterna lade fram sina bekymmer.

... Vi behöver 70 000 kronor.
Medan styrelsen överlade i frågan, väntade de båda bjuvsingarna med spänning i ett angränsande rum. Äntligen ... några få minuter tycktes bli timmar ... var det tid att få del av beslutet.

Vi kan tyvärr inte gå med på herrarnas förslag, meddelade ordföranden, herr Cervin.

Innan ännu illusionerna hunnit helt grusas för de båda uppresta Folkets Hus-representanterna, fortsatte emellertid bankir Cervin:

... Höganäsbolagets styrelse har nämligen beslutat höja det av Er föreslagna räntefria lånet mot inteckningar från 70 000 kronor till 100 000 kronor jämnt!

Ett bättre ridåfall kunde de båda bjuvsborna inte ha tänkt sig. Helge Andersson harsklade sig ett slag och upprepade summan för att vara på den säkra sidan.

Jodå, det var så riktigt uppfattat ...

Höganäsbolagets medverkan betydde mycket ur ekonomisk synvinkel. Men också psykologiskt. Nu visste jag, att vi skulle kunna sätta igång, berättar Helge Andersson.

Och det var, vad man också gjorde. Redan ett par månader senare, närmare bestämt den 1 april 1951, togs det första spadtaget.

Betydligt dyrare och mindre än tänkt

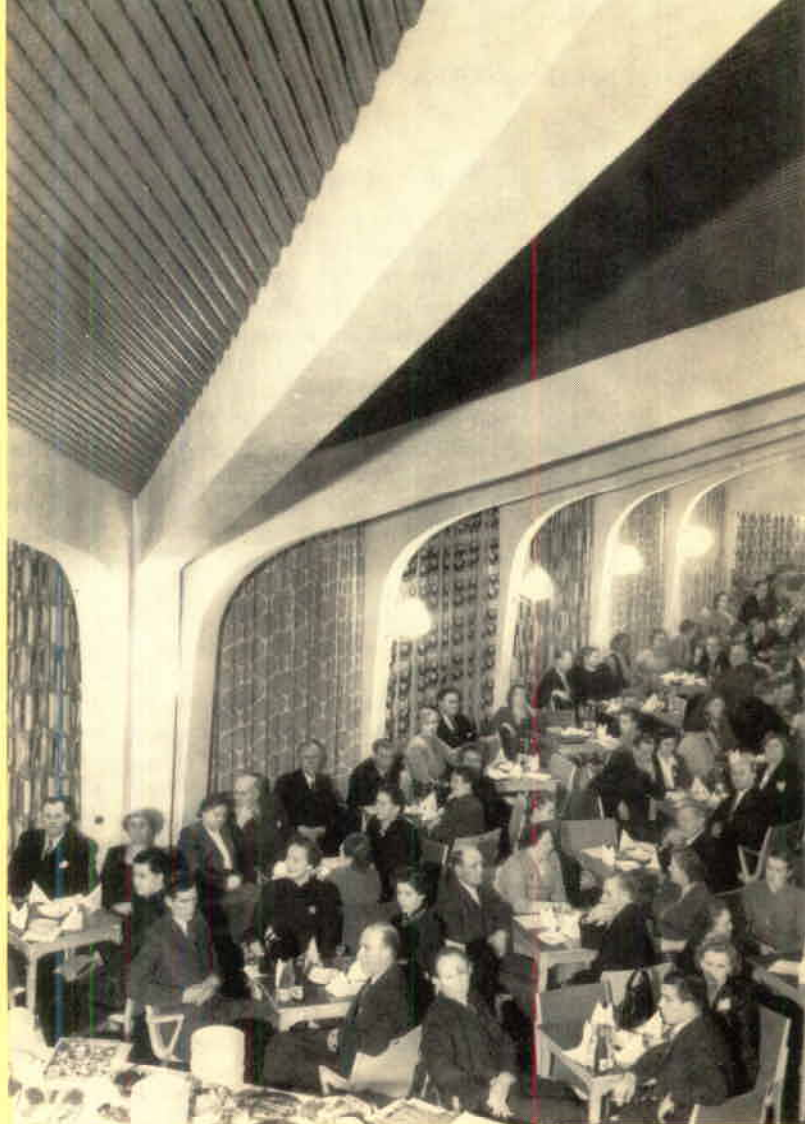
Och vid det här laget var det ungefär sju år sedan en kommunal utredning gjorts med sikte

I den del av byggnaden, som vetter mot parken, har arkitekten slagit vakt kring det romantiska och idylliska i den speciella byggnadsstil, som Folkets Husrörelsen gjort till sin. Samtidigt öppnar en rad sol- och ljusbejakande fönster stora famnen åt eftermiddagsolen.

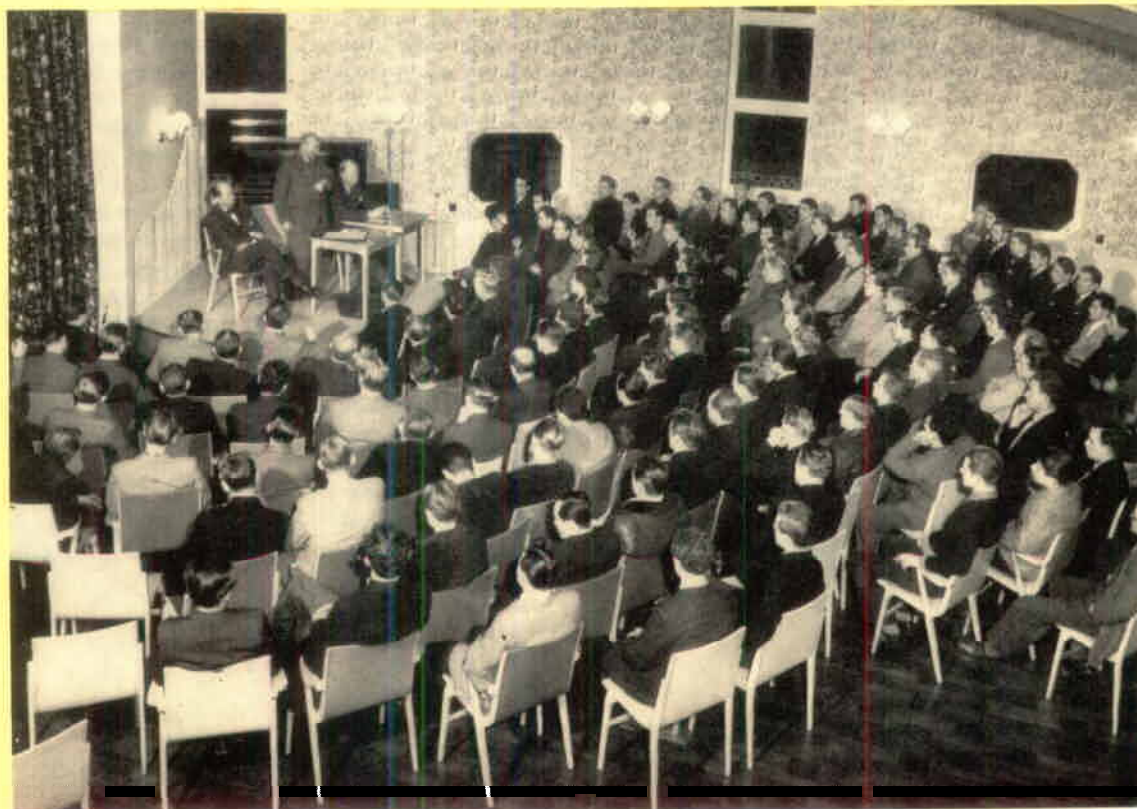
på ett nytt Folkets Hus. Arkitekttävling hade utlysts. Ritningar hade lagts fram och diskuterats. Allt medan penningvärdet föll och huset krympte samman. Nåväl, idag har man i alla fall ett Folkets Hus, som visserligen är betydligt mindre än det man ursprungligen tänkt sig och som slukat ungefär dubbelt så mycket pengar, som från början beräknats. Men bygget står där, och alla, som medverkat — och det är kort sagt hela bygden — har heder av verket. Höganäsbolagets medverkan är redan nämnd. Det andra storföretaget på platsen — AB Findus — har också lämnat betydande bidrag. Bjuvs kommun har tillskjutit 125 000 kronor, och samhällets invånare har tecknat 400 andelar på 100 kr st. Vidare har bjuvsarbetarna jobbat på övertid i gruvor och fabriker och låtit merförtjänsten vandra till Folkets Hus-fonden. På så sätt står det nya Folkets Hus i Bjuv som symbolen för en hel bygds samlade insatser. Och skall några personer nämnas, må de bli förutnämnde Helge Andersson samt gruvarbetare Hilbert Paulsson, den senare en av förgrundsgestalterna i Bjuvs kommunala liv. Det är nämligen dessa bådas aldrig sviktande tro på möjligheterna att skapa ett verkligt medborgarhus, som varit drivfjädern i företaget. Och naturligtvis också de båda förgrundsmännens förmåga att få folk med sig och omsätta tankar och beslut i praktisk gärning. Det vore falsk historieskrivning att tala om en hundra procentig entusiasm. Belackare och tvivelsmän finns det alltid och har inte heller saknats i detta fall. Men herrarna Andersson och Paulsson har tagit det hela med »knusende ro».

— Det var likadant, när det gamla Folkets Hus för mer än 50 år sedan skulle byggas, berättar man. Fastän detta bygge endast drog 250 kronor i arbetskostnader, fanns det dom som tyckte, att man tagit sig vatten över huvudet...

Höganäsbolaget blev redan från början kund till det nya Folkets Hus. Det första bolagsengagemanget skedde vid firandet av Bjuvs »Dag».

Även för evenemang av annan karaktär än personalfester har Bolaget använt sig av lokaliteterna. Här en bild från informationsmötet för den tyska arbetskraften. På talarpodiet: fr.v. överingenjör M Smedberg, ombudsman E Haase, intendent B Wallgren.

»Förgård» och »överkrugning»

Det nya Folkets Hus har flyttat ett steg närmare upp mot huvudgatan än det gamla. Genom en intim förgård mellan huvudstråket och själva byggnaden slussas besökarna in. Måhända blir de en aning konfunderade. Tvåvåningshuset visar sig nämligen innehålla tre våningar. »Källarvåningen» syns inte från gatan. Men innan vi avslöjar det inre, bör ett par ord sägas om exteriören. Genom en trivsamt »överkrugning» har arkitekten Hans Westman trollat bort den platta kyla, som ofta slår mot en från stora fasadytor. Går man runt om huset och ner mot den sida av byggnaden, som vetter mot parken, stöter man ihop med den våning, som inte syns från gatan. Ansiktet mot gatan har med sina fasadtegel en värdig tyngd över sig. Mot parken ger byggnaden, här försedd med en rad sol- och ljusbejakande fönster, ett betydligt lättare intryck. En rund, med gröna träfjäll beklädd utbyggnad, som tar slut i ett spetsigt tak, erinrar om det roligaste och gemytligaste i den speciella byggnadsstil, som Folkets Hus-rörelsen gjort till sin. Både på »bak- och framsidan» av detta oppkäftigt charmiga bygge har arkitekten knutit an till ett par gamla fina drag i skånsk byggnadskonst. Gatufasadens »överkrugning» erinrar om den byggnadsstil, som möter oss i de gamla korsvirkeshusen, och i parksidans vinkelbrutna fönsterfasad har man skapat det lugn och vindskydd, som skånsk ladugårdsarkitektur slagit vakt kring genom sina vinkelbyggnader.

Sprakande färgglädje

Byggnadens inre rymmer mer än vad exteriören låter besökaren ana. Här finns lokaler för det mesta av det som bjuvsborna kan önska sig. Lokaler för vardag och fest, för allvar och lek. Nedre våningen är en 400 m² stor festvåning. Där trådes dansen om lördags- och söndagskvällarna, där går det att anordna teater- och revy-föreställningar, och där har man platsen för boxningsgalor och andra idrottsliga inomhusarrangemang. Någon ödslighet känner man inte till. Vinkelstrukturen, en längs ena väggen uppbyggd balkong, de kraftiga betongbjälklagen på snedtaket men framför allt den sprakande färgglädjen, de allt annat än traditionella möblerna, tapeterna och armaturen, de djärvt dekorativa textilierna, allt kommer en att glömma, att lokalen är stor. Och skulle sällskapet vara litet och de mindre möteslokalerna är upptagna, så går det att förvandla festlokalen till fyra mindre lokalenheter. Man ger sig på nåd och onåd inför den ungdomliga entusiasm, som tydligt besjälade upphovsmännen — från arkitekten och ned till siste man i målargänget. Uttagna ur sitt sammanhang skulle mångt och mycket te sig gräsligt, men sammantagna bildar de olika elementen en färgsprakande symfoni. Man accepterar t.o.m. — ehuru med tvekan — de rosafärgade ytorna, som bryter takets lugna, blå toner. Ortsbefolkningens egen kommen-

tar lyder kort och gott: »Man kan inte tro, att man är i Bjuv». Och det är säkerligen ett beröm så gott som något.

Färgglädjen följer oss upp för trapporna till andra våningen, där den egentliga möteslokalen är belägen. Den tar emot 175 personer och är utrustad med filmrum och andra ting, som hör en modern möteslokal till. Också denna lokal kan snabbt förvandlas till två. Enbart allvarliga möten är den inte avsedd till. Dess direktkontakt med köket skvallrar om dess användbarhet för annan utspisning än den rent själsliga. På samma våning är förutom köket också restaurangen och konditoriet belägna. På tredje våningen slutligen ligger först och främst kommunbibliotekets nya lokaler. Bibliotekarien Evald Johansson myser vid tanken på att få ordentliga utrymmen för de 7 000 band, han är satt att vårda. Och han hoppas givetvis, att hans »kunder» skall finna sig väl till rätta med de nya lokaliteterna och att bokbeståndet skall ökas. Han har nu plats för 16 000 band.

På ömse sidor om en korridor, som för en gångs skull inte har korridorkaraktär, finns styrelserum, fackföreningarnas expeditjonslokaler, mindre sammanträdesrum för företagsnämnder, skyddskommittéer, studiecirklar och liknande. Och härmed är kanske det mesta sagt, som kan sägas vid det här laget (januari 1952). Tilläggas kan, att en jury under ordförandeskap av socialкуратор Eric Lindström fått i uppgift att utlysa en pristävling angående lämpliga namn på de olika lokalerna. När detta läses, torde namutävlingen vara avgjord och det nya medborgarhuset även officiellt invigt.

»Kul» medborgarhus

Med det gamla Folkets Hus, som står inför rivning, lämnar Bjuv en ur utvecklingssynpunkt ovanligt händelsemättad epok bakom sig. Det har gått mer än fem decennier, sedan bjuvsarbetarna på sin fritid körde aska för att torrlägga sankmarkerna, dit de skulle förlägga sitt då planerade Folkets Hus. Både bokstavligt och bildligt bygger den nuvarande generationen vidare på den grund, som deras föregångare lagt. Men detta betyder inte detsamma som att stelna i formerna. Tvärtom. Man ger sig gärna in på nya vägar. Och man gör det på äkta bjuvsvis. Man sneglar inte räddhågat varken åt höger eller vänster, man frågar inte mycket efter centraldirigerade synpunkter och förslag och än mindre efter tveksammens pessimistiska tungor. Här arbetar man verkligen förutsättningslöst. Och då brukar det som regel bli bra. Men annorlunda! Annorlunda än vad uniformister, nivellister och klavbundna kollektivist tänkt. Ur denna synpunkt röjer det nya medborgarhuset ett par tilltalande drag i det bjuvska kynnet. Det är annorlunda. Det är »kul». Och oppkäftigt, som sagt.

Ljus och luftig men ändå intim och trevlig är den stora salen med snedställt tak, glada färger och hembetonade möbler

»DAGAR KOMMA—DAGAR GÅ!»

Med tillsynes oförminskad styrka är »dagarna» still going strong. Utformningen av arrangemangen har väl hunnit ändras en del under årens lopp, men andan är densamma. Man kommer tillsammans för att ha roligt helt enkelt. Sådana moderniteter som egna Karuseller hör givetvis till ordningen för dagen. Att man håller sig med för tillfället specialgjorda sånger och visor är också ganska naturligt på de flesta håll. Dubbning av riddare är däremot mannarna vid Schakt Gustaf Adolf i Höganäs ensamma om. Den högtidliga dubbningen sker traditionsenligt på Gruvans Dag. I år blev det gruvfogde Helge Leonardsson, som fick denna hederstitel.

Bjuvsborna hade säkerligen den festligaste lokalen att hålla till i — det trevliga Folkets Hus stod nämligen precis färdigt och fick sin inofficiella invigning på Bjuvs Dag.

I övrigt, ja, låt oss höra, vad ett par av lokalkorrespondenterna har att förtälja.

»Stålfarfar» på Silikans Dag...

Att det låg spänning i luften i Västra matsalen, när ing. von Wachenfelt å Höganäsbolagets vägnar hälsade välkommen till den traditionella »Dagen», var inget man behövde ta miste på. Det hade glunkats veckor i förväg, att festkommittén denna gång hade något särskilt att bjuda på, och säkerligen blev ingen besviken.

Sedan Per Cronquist på festkommitténs vägnar bjudit till bords, lät man Konsumrestaurangens måltid sig väl smaka. Denna var som alltid magnifik. Sedan följde de olika numren slag i slag. Först framträdde fabriken »trubadur», Karl Gregorloff, med kvinnlig partner och sjöng en av honom

själv författad nidvisa, där han på ett respektlöst sätt nagelfor både befäl och arbetskamrater till de icke berörda stora förtjusning.

Så var det tid för kvällens clou — »Stålfarfars» entre! Det var ugnstömmare Sten Blomkvist, som, i absolut naturtrogen kopia av den verkliga »Stålfarfar», efter en cykelfärd runt festsalen blev intervjuad av Per Cronquist, en intervju, som kom festdeltagarna att »explodera» i skrattsalvor.

Silikafabrikens »ljugareklubb» framträdde så inför öppen ridå och »slog skrönor», så att det stod härliga till. Till ordf. kvalificerade sig utan konkurrens Per Cronquist, och till sekr. Oskar Persson, vilka enligt samstämmig jury stod i särklass, då det gällde att berätta »sanna historier».

Ja, om man så till sist säger, att dansen trädde efter Gunners utmärkta orkester, förstår man, att samtliga festdeltagare instämde med fabr.klubbens ordf., P Cronquist, när han vid tvådraget tackade Höganäsbolaget för en angenäm och trevlig fest-afton.

P C—t

... och »Skinnknutten» på Verksta'ns

422 personer roade sig av hjärtans lust, då Verkstadens Dag firades i Västra Matsalen i Höganäs. Det är den största grupp från Centralverkstaden, som varit samlad till fest, och 1:e ingenjör Malte Johansson hade sålunda en stor publik att hälsa välkommen.

Festkommittén bestod av ingenjör Enar Askeröth, Bertil Svensson, Egon Bohlin, John Kingvall och Göte Nilsson. Kommitterade hade gjort ett gott arbete med ett mycket omväxlande och trevligt program, där den obligatoriska måltiden givetvis utgjorde en av höjdpunkterna.

Så här festligt dukat bord hade man, då »Bjuvs Dag» i två omgångar firades i Bjuvs nya Folke's Hus

Ur programmet kan nämnas ett lotteri till förmån för den nystartade sjukunderstödsfonden, som bildats på verkstaden. Ett större antal goda vinster utlottades, varav kan nämnas trädgårds-gunga, handsmidda ljusstakar, el. bordslampor, lotter till Penninglotteriet, allt skänkt eller tillverkat av anställda. Vidare förekom en gissnings-tävling om namnet på en levande tupp, sång och musik, nidvisor, sketcher och andra tokigheter, allt på ett sådant sätt, att både ung och gammal hade några oföglömliga timmar.

Under kvällens lopp gjordes en insamling till cancerforskningen, vilket lovvärda initiativ inbringade över 100-lappen. Några damer fick uppdraget att bestämma den önskeskiva, som skulle begäras hos Radiotjänst. Det blev »Mustalainen».

Förutom de i kommittén nämnda uppträdde Arne Holm, Hans Tuveesson, Gunnar Nord, »Skinnknutten och -knuttan» med sådan framgång, att applåddaskorna knappast ville sluta mellan de olika numren. Dansen trädde med liv och lust, och det allmänna omdömet om festen var: »Alla tiders». Gästernas tack frambars av Harald Gustavsson.

Å N

John Kingvall

— uppskattad spexgubbe på »Verksta'ns Dag»

HEMLÄNGTAN

En kåsör i Sv. D. har skrivit ett roligt »Söndagsbrev», varur vi tillåter oss saxa följande, eftersom det berör den plats, där Höganäskoncernens administrativa centrum är beläget.

»Jag gillar lokalpatrioter, i vilket land och i vilken landsända de än håller hus. Helst ska de också tala sina vilda tungomål. De ger piff åt nationen. De förhindrar chauvinism.

Ibland är de dessutom rätt roliga.

I Västergötland upplevde jag en av de gran-naste pingstdagar man skulle hava drömt om.

Medan jag vilade mina landsvägströtta ben på dikesrenen och försjönk i beundran av det himmelskt sköna hörn av landskapet, som utbreddes sig för mina ögon, stannade en abonnerad buss och släppte ut en skock tonårsflickor på skolresa. Ett välbekant och diltongrikt tungomål fyllde

mina öron. Ur det allmänna tjattret steg en hög och jämmerlig klagan, en ärlig sorgelåt:

— Ou, ja vill him, ja vill him!

Jag betraktade ungmön, som ville him. Med fylliga men bleka kinder kramade hon en fuktig näsduk mellan fingrarna, tog med förtvylade ögon in det älvafagra landskapet och stönade:

— O va här e räligt!

Domen var markant orättvis. Den måste tydligen ses mot bakgrunden av en hemsk depression, en ryslig ångest, en synnerligen akut lappsjuka. I nästa sekund fick den ord:

— När ja tänker på att de tar tre dar, innan ja kommer him till Höganäs, vill ja dö, töser!

Min skrattlust höll på att beseгра min medkänsla. Gruvstaden Höganäs i all ära — den är inget Sorrento.»

Och så följer en trevlig skildring från det verkliga »Sorrento», dvs. det natursköna Kullaberg, men det är en annan historia, som Kipling säger.

★

På s. 23 visas ett antal amerikanska skydds-bilder i skämtsamt stil. Vid ett skyddsmöte frågade Bolugets skyddsinspektör, kapten A Jungbeck, efter visningen deltagarna, vilken bild de tyckte mest om. Sent omsider svarade en dansk arbetare, att han för sin del tyckte bäst om bilden av flodhästen. (Den vill visa, att man inte skall fingra inne i en maskin, medan den är igång.) Skyddsinspektören ville ha fram den psykologiska orsaken, varför dansken tyckte mest om den bilden, men blev rätt snopen, när denne svarade:

— Den minder mig om Zoologisk Have.

»I China och Ost Indjen hålles den tam i husen, och hafwa de den framme i rummen i stora Porcellainskärl, då de lägga litet gräs ofwanpå wattnet till skugga, och går då fisken der, och när solen skiner på honom, lyser den rätt wackert.»

Med dessa ord presenterar Carl von Linné i sina föreläsningar över djurriket den guldskimrande kinesiska guldfisken, som kom att bli upphovet till våra dagars vitt utbredda akvarieskötsel. Från de enklaste förhållanden och de primitivaste hjälpmedel har akvariet, skött med den moderna teknikens hjälp, så småningom utvecklats till en högst rationell liten värld.

Det var för att bekanta mig med denna lilla värld, som jag en kväll besökte brännmästare Olle Svensson i Höganäs. Vad han inte vet om akvarieskötsel, är inte värt att veta. Under år som gått har han blivit en allt hängivnare akvarist, och han är en riktig uppslagsbok, då det gäller denna hobby.

— Mitt intresse för akvarieskötsel och fiskodling väcktes för ett 20-tal år sedan. Jag fick en

1000 DOLLAR FÖR EN DISCUS

*Ett besök hos akvaristen
Olle Svensson i Höganäs*

gång se ett litet snyggt akvarium, och sedan var jag såld. Början gjordes med ett 15-liters akvarium och de billigaste fiskarna. Men aptiten växer. Och så började jag söka mera sällsynta arter.

Nu har S. ett 210-liters akvarium, i vilket ett 60-tal olika fiskar simmar omkring bland tropiska växter. Det är i sanning ett vackert färgspel, som dessa till storlek, form och färg skiftande fiskar bjuder vid sina kvicksilversnabba rörelser i det upplysta vattnet. Och så berättar S. vidare.

Intresse och tålmod

— Riktigt biten akvarist blir man först, sedan man själv börjar med fiskodling och försöker driva fram nya fiskar efter de par, som man har köpt. För en fiskodlare fordras först och främst intresse och sedan ett gränslöst tålmod.

— Begreppet fiskodling har ändrats väsentligt under årens lopp. Det är så många faktorer att ta hänsyn till vid skötsel av ett akvarium såsom vattnets beskaffenhet, val av växter och foder, syretillförsel m.m. En mäktig impuls till akvarieskötselns utveckling blev importen till Europa av tropiska sötvattensfiskar, vilka visat sig vara mera lämpade att trivas och fortplanta sig i rumsakvarier än våra inhemska fiskar.

Tropiska växter bäst

— Det är mest tropiska växter, som användes. De håller sig nämligen gröna året om i motsats till de flesta svenska växter, som »går ner» på vintern.

— Växternas viktigaste uppgift är den biokemiska — att producera det syre, som fiskarna behöver för sin andning, och vidare att upptaga den kolsyra, som fiskarna utandas, och av denna bilda bl.a. nytt syre. Men växterna har också andra uppgifter, såsom att ge skydd åt svagare och förföljda fiskar, att vid lek skydda rommen m.m. De ökar även trivseln för fiskarna.

— Inte minst viktig är växternas estetiska uppgift. Numera tillmättes skönhetskravet på ett akvarium i det närmaste lika stor betydelse som de biologiska kraven.

För fyraårige Ulf Svensson utgör akvariet en fascinerande liten värld. Den lille pojken vet redan en hel del om akvarieskötsel tack vare pappans hobby.

En liten 4,5 cm fisk fängade mitt intresse. Den hade en varmt brun grundfärg, intensifierad till lysande kopparglans i ögats iris. Största delen av stjärten och ryggen var klart röd, rygg- och analfenanans främre strålar blåsvarta.

— Den fisken heter Kilfläcksbarben med Bortre Indien som hemort. Den anses av många vara den vackraste av alla akvariefiskar. Att äga den är alla akvaristers dröm. Det som givit fisken dess svenska namn, är den varmt sammetsliknande, blåsvarta kilfläck, som sträcker sig från kroppens mitt till stjärtröten.

Så berättar S. om Kardinalfisken, även kallad Tans fisk efter kinespojken Tan, som fann den i de små bergbäckarna på Vita Molnbergets sluttningar i Kina. Han nämner vidare de populära labyrintfiskarna. Sitt namn har de fått av ett spe-

ciellt andningsorgan, den s.k. labyrinten, med vilken de har möjlighet att även andas atmosfäriskt syre. Den största arten i samlingen hade benämningen Scalare, en 15 cm hög fisk, kännetecknad av värdighet och elegans. Scalaren hör hemma i Amazonområdet i Sydamerika.

Äggkläckningsmaskin i munnen

— Ett intressant studium erbjuder Munruvaren med sin sensationella yngelvård. Omedelbart efter befruktningen uppsamlar honan äggen, 50—200 i en kull, i munnen, där de kläcks efter ca 14 dagar. Så svärmar ungarna ut på äventyr i akvariet för att vid minsta tecken till fara återvända till modern, som spärrar upp gapet som en landstigningsbåt och låter dem simma in. Efter något över en vecka har ungarna vuxit så mycket, att

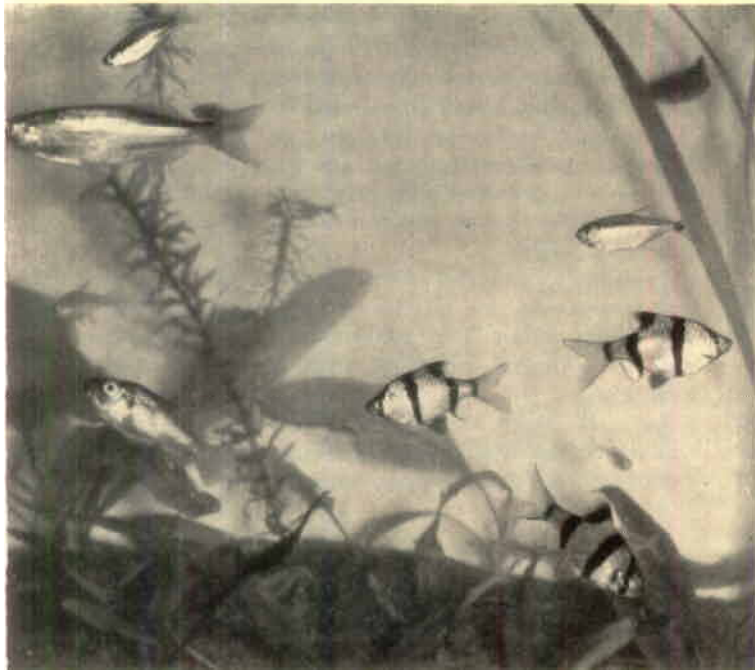
avgör priset på akvariefisken. I Amerika lär man ha betalt 1000 dollar för den s.k. Discusfisken, som lever i mellersta delen av Amazonområdet. Endast sparsamma uppgifter finns om fortplantningen, och den sällsynta fisken har ännu inte kunnat odlas rationellt.

Vattenloppor delikatess

På min fråga om fiskarnas matsedel lämnar S. följande upplysningar.

— När det gäller foderfrågan finns det tre kardinalregler: 1. Levande foder i möjligaste mån. S.k. torrfoder är endast surrogat. 2. Matsedeln skall vara omväxlande. 3. Man skall utfodra lagom.

— Levande foder består av vattenloppor, som jag fångar ute i dammar på landsbygden. På så sätt får jag samtidigt god motion på mina pro-

T.v.: Det skimrar och glittrar i regnbågens alla färger innanför glasväggen. Bilden visar t.h. tre exemplar av arten Sumatranus (från Sumatra) och ovanför en Lykttetra. T.v. uppifrån och ned Regnbågsfisken, Malabaricus och Munruvaren. T.h.: »Det skall bli vattenloppor till middag», sa' akvaristen Olle Svensson, slog hål på isen.

de inte längre får plats i moderns mun. Det är lustigt att se, när de då strilar ut ur munnen. Ofta kan det hända, att moderskärleken vid denna tidpunkt svalnat, så att den uthungrade fiskmamman tar sig en smakbit ur den talrika kullen.

För mig var det faktiskt en nyhet, när S. berättade, att det finns fiskar, som föder levande ungar.

— Titta på den där lilla Guppyn, sa' han, och pekade på en fisk på 2,5 cm. Den kallas också miljonfisken och föder levande ungar. Jag vet inget vackrare färgspel än när ett antal Guppyhanar, med större eller mindre fläckar i regnbågens alla färger på kropp och fenor, dagen i ända rivaliserande dansa runt den ganska färglösa honan för att riktigt göra intryck på »den sköna».

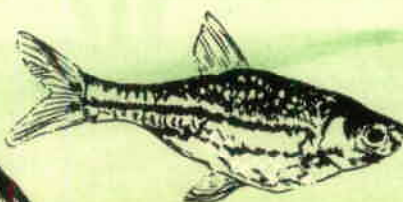
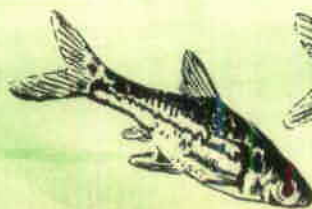
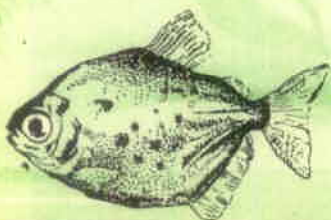
— Det är för övrigt avelsförhållandena, som

menader. Vintertid måste jag slå hål på isen för att komma åt denna fiskarnas delikatess.

S., som inom parentes är kassaförvaltare i Höganäs Akvarieförening med dess 40-tal medlemmar, gav mig en så intressant inblick i akvarieskötseln och den lilla värld den ompänner, att jag nästan blev akvariebiten. Vår trevliga pratstund avslutade han med följande tänkvärda ord.

— Akvariet är och bör inte enbart vara en vacker prydnad i hemmet, akvarieskötseln ej blott en nöjsam underhållning. Inom akvariets glasväggar ryms ett avsnitt av sötvattnets värld, som erbjuder många tillfällen till studier och iakttagelser om livet och lagarna i naturens värld. Det kan också leda fram till problemställningar vida utöver den lilla glasbehållarens begränsade livsområde.

Rego

Sport

SKROMBERGA GIF 30 ÅR

För trettio år sedan, närmare bestämt den 28 februari 1922, bildades Skromberga Gymnastik- & Idrottsförening i gruvsalen i Skromberga. Tidigare hade det funnits fotbollsklubbar i samhället, men de blev aldrig långlivade. Det var nog inte många, som trodde på någon längre varaktighet för den nya föreningen heller. Dess bättre kom dessa pessimisters tro på skam, och f.n. är Skromberga GIF så stabil, att det skulle behövas hårda tag, för att föreningen skulle gå omkull.

Givetvis har GIF fört en skiftande tillvaro såväl ekonomiskt som idrottsligt. Ibland har det varit vågdalar, ibland toppar i finanserna, och föreningens representationslag har legat i såväl botten som i toppen av Skåneserien. Innevarande spelår övervintrar GIF på tredje plats i »Skåne-ettan». Någon större chans till serieseger finns näppeligen i år, därtill är serieledande Åstorps försprång för stort. Men inte skulle pojarna i GIF säga nej tack till en serieseger. En sådan skulle för övrigt vara en lämplig jubileumspresent.

SGIF bland provinsens största

Skrombergaföreningen är en av de största idrottssammanslutningarna i Skåne, när det gäller medlemsantalet. Detta uppgår till mellan 250 och

300. Bland föreningens hedersmedlemmar kan nämnas direktör P Eg. Gummeson.

Att hålla fyra till fem lag i aktion kostar en hel del pengar. Skötseln av idrottsplatsen kräver en inte obetydlig tribut. Föreningskassören Allan Sandberg, rörputsare i Rörfabrik V, har också många gånger ett väldigt snärj att få debet och kredit att gå ihop. Arrangerade lotterier och sommarfestligheter ger ej heller tillräckligt rörelsekapital. De sista åren har kommunen bidragit med ett anslag på 1 000 kronor.

Höganäsbolagets stöd värdefullt

I Höganäsbolaget har GIF haft ett gott stöd, alltsedan fotboll började spelas i Skromberga. Fotbollsplaner har Bolaget upplåtit på fem olika platser på Skromberga gårds ägor, och den nuvarande idrottsplatsen har disponerats i snart trettio år. Hyran är en krona om året! Även det övriga ekonomiska stöd, föreningen erhållit av Bolaget, har givetvis betytt mycket, och det är en bidragande orsak till att GIF befinner sig på nuvarande höga nivå. Bolaget, och då i främsta rummet dir. Gummeson, har alltid varmt omhuldat idrotten i gruvdistriktet. Har någon idrottsförening råkat illa ut, då har alltid Bolaget varit redo att hjälpa.

Jubileumsönskemål finns naturligtvis. Ett av de främsta är, att föreningen skall kunna starta sin första sedan länge planerade Norrlandsturné, vilken pojarna ser fram emot med stora förväntningar. Hur det blir med denna färd är väl klart, då dessa rader läses. Då har väl också dansen kring läderkulan redan kommit igång. GIF-arna ser fram emot en spännande jubileumssång.

E O

T.v.: Skromberga Gymnastik- & Idrottsförenings styrelse. Sittande fr.v. Tage Lundin, Arne Nilsson, Allan Sandberg. Stående fr.v. Anton Rasmusson, Sture Nilsson, Albert Andersson, Sture »Rulle» Rasmusson, Bror Nilsson och Bo Ingvar Håkansson. Av styrelsen är tre av ledamöterna A-lagsspelare. Allan Sandberg och Sture Rasmusson har spelat över 400 matcher för föreningen och för denna prestation erhållit föreningens förtjänsttecken i guld.

Nedan t.v.: Några Skromberga-GIF:are färdiga för träningspromenad en vacker söndag, då »snön lyser vit på marken».

Nedan t.h.: I anslutning till artikeln »Drive, Approach, Put» i förra numret av »Brännpunkter.» visar vi nedan några golfentusiaster vid Höganäsbolaget framför Häl-singborgs Golfklubbs klubbhus i Svarebäck. Fr.v. Eric Fridlund, Sven Hallsjö, Eric Lindströra och Stig Jonés.

48

Problemspalten

DE FEM BRICKORNA

Eftersom påskan infaller i flyttningsmånaden april i år, hade vi tänkt att den här gången bjuda på ett litet flyttningsproblem. Det lyder så:

Fem olika stora, med hål i mitten försedda brickor är trädde på den ena, A, av tre pinnar A, B och C. Brickorna är ordnade efter storlek så, att den största ligger underst och den minsta överst. Anordningen framgår av nedanstående figur.

Uppgiften är nu att med användande av dessa tre pinnar överflytta de fem brickorna från pinne A till pinne C, så att brickorna kommer i samma ordningsföljd som från början. Endast en bricka i sänder får flyttas, och en större bricka får aldrig placeras ovanpå en mindre.

Vilket är det minsta antal flyttningar, som behövs, och hur ser flyttningarna ut? Med hjälp av bokstäverna kan Ni markera flyttningarna t.ex. på följande sätt:

1. A B
2. A C
3. B C

osv.

Genom att varje gång endast den översta brickan får flyttas, kan det inte bli något missförstånd genom denna markering.

Har Ni lust, kan Ni ju utföra det hela i masonit och med träpinnar, så har Ni ett litet nätt puzzle att roa Edra vänner med. Enklast klipper Ni till bitarna i papp och träder dem över knappnålar, nedstuckna i en bräda.

Lösningar, märkta »De fem brickorna», skall vara Red. för »Brännpunkten» tillhanda senast den 1 maj 1952. Tre priser på 15, 10 och 5 kr. utdelas som vanligt, och resultatet av tävlingen återfinnes i midsommarnumret.

Lösning på »De 9 snöflingorna»

Snöflinga

nr 1 »Brännpunkten» nr 2, omslagssidan
2 » 3, s. 20
3 » 1, s. 12
4 » 2, omslagssidan
5 » 1, s. 34
6 » 3, s. 34
7 » 2, s. 13
8 » 1, s. 9
9 » 2, s. 22

Antalet inskickade lösningar var rekordartat stort, och nästan alla var riktiga. En lösare skriver: »Nästa gång en pristävlan tages ur 'Brännpunkten', tag då motiv från äldre årgångar, så man tvingas läsa dessa årgångar omigen.» Vi tackar för rekommendationen och skall ha den i åtanke. Möjligen kan någon nyanställd komma och säga, att detta vore orättvist mot honom, som ju inte har äldre årgångar i sin ägo. Denna invändning duger dock inte, ty alla årgångar av »Brännpunkten» finns tillgängliga på bl.a. ABF-biblioteken, dit det alltså gäller att hitta.

Över huvud taget tycks Problemspalten intressera en mycket stor del av läsekretsen. I vårt senaste frågeformulär till lokalkorrespondenterna hade vi ställt frågan, huruvida man önskade, att denna spalt skulle bibehållas i fortsättningen. Svaret var ett hundra procentigt Ja. Åtskilliga meddelade också, att man hade den bestämda uppfattningen, att många löste problemen eller åtminstone försökte lösa dem utan att skicka in sina lösningar. Vilket vi nog hade på känn men är glada över att på detta sätt få bekräftat.

De fem pristagarna blev:

Fabriksarbetare Edvin Lindfors, Östervärn, Skromberga, 25 kr.,

Förman Gottfrid Braun, Box 55, Gunnarstorp, 20 kr.,
Reparatör Arthur Andersson, Västra Promenaden 4, Ängelholm, 15 kr.,

Flickan Gun-Britt Margareta Gunnarsson, Långörsgratan 14, Höganäs, 10 kr.,

Fru Ella Sjöberg, Box 1070, Billstholm, 5 kr.

